

Gør en forskel
VIA Socialrådgiveruddannelsen

VIA University College

Refleksioner over kvalificering af socialt arbejde

Udvalgte bachelorprojekter fra Socialrådgiveruddannelsen

VIA Socialrådgiveruddannelsen skriftserie nr. 14 – 2018

KOLOFON**Udgivet af**

VIA University College
Ceresbyen 24, 8000 Aarhus C

Redaktion

Per Westersø
Tilde Østergaard Sørensen

Indholdsfortegnelse

Forord	5
Indledning	6
Efterkommere - vejen til kriminalitet Af Sophie Amalie Hedegaard & Lejla Ferhatbegovic, Professionsbachelor i socialt arbejde	8
Et borgerperspektiv på beskæftigelsesindsatsen Af Anne Edith, Camilla Strømkjær & Mette Marie Rasmussen, Professionsbachelor i socialt arbejde	14
Uddeling af gratis mad i velfærdssamfundet Af Malene Pedersen, Johanna Marie Paulsen, Sara Vogdrup Henriksen og Laura Lystbæk Vinther, Professionsbachelor i socialt arbejde	26
Frivillighed i socialt arbejde Af Maiken Asferg, Professionsbachelor i Socialt Arbejde, Professionsbachelor i socialt arbejde	34
Fundamentet – et perspektiv på sociale indsatser for udsatte unge Fundamentet – A perspective on social assistance services for vulnerable young people Af Jytte Engsted, Professionsbachelor i socialt arbejde	40
Et casestudie af rehabiliteringsteam Af Bettina Anne Nielsen & Tatjana Hjortshøj, Professionsbachelor i socialt arbejde	48
Frivilligt socialt arbejde - et casestudie om frivilligt socialt arbejde og unge hjemløse/tidligere hjemløse Af Kristina Kaasgaard Würtz, Professionsbachelor som socialrådgiver	58
Oversigt over Bachelorprojekter i UC Viden	67

Med stramme rammer for det sociale arbejde bliver det stadig mere nødvendigt at udvikle og nytænke arbejdet.

Forord

Af Bente Vibeke Lauridsen
Uddannelsesleder

Årets udgivelse af denne skriftserie om udvalgte, særligt interessante bachelorprojekter fra studerende ved Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus, VIA University College i det forgangne år, udkommer på et tidspunkt, hvor der er fokus på at udvikle metoder og tilgange til det sociale arbejde, der bidrager til at sikre den fornødne kvalitet og lovmedholdelige indsats i det sociale arbejde. Med på mange måder stramme rammer for det sociale arbejde bliver det stadig mere nødvendigt at udvikle og nytænke arbejdet, ofte i samspil med andre aktører, hvad enten det er andre fagprofessionelle, borgeren selv og dennes familie og nære relationer eller det er via civilsamfund og andre aktører. Bachelorprojekter fra Socialrådgiveruddannelsen kan ofte bidrage med nye "blikke" og vinkler på socialfaglige problemstillinger og udfordringer, hvorfor det er en stor glæde for os med denne skriftserie at kunne give noget tilbage til praksis og til de kommende bachelorprojekt-studerende.

I udvælgelsen af bachelorprojekter til skriftserien har vi særlig fokus på, at det er særligt kreative og nytænkende projekter, eller at det er et projekt på særlig højt niveau. Formålet med skriftserien er at inspirere og formidle viden, erfaringer og nye modeller. Vi håber, læserne vil finde stor inspiration ved læsning og bekendtskab med disse – og måske selv arbejde videre med tankerne i eget arbejde.

Vi vil samtidig gerne sige en stor tak til de mange samarbejdspartnere, vi har i relation til Socialrådgiveruddannelsen. Partnere som stiller sig så velvilligt til rådighed som "felt" ikke blot ved bachelorprojekterne men også som praktiksteder og som nær samarbejdspartner i forbindelse med gæstelærerundervisning samt case- og feltarbejde undervejs i studiet. Tusind tak skal I have for dette! Vi håber, at I også får et stor udbytte af samarbejdet.

Jeg vil ønske alle en god læselyst!

Indledning

Redaktionen

Af Tilde Østergaard Sørensen og Per Westersø, januar 2019
Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus, VIA University College

Formål med udgivelsen

VIA University College, Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus har valgt at udgive nummer 14 i denne skriftserie – om refleksioner over kvalificering af socialt arbejde. Artiklerne er skrevet på baggrund af og med større eller mindre uddrag fra bachelorprojekter, som uddannelsens studerende har udarbejdet i 2018.

Faget socialt arbejde er i disse år inde i en hurtig udviklingsproces. Vi har fået en professionsuddannelse. Uddannelsen stiller krav til de studerende om ikke blot at kvalificere sig inden for faget som udøvende socialrådgivere, de skal også kvalificere sig til at kunne bidrage til fagets udvikling. Det at kunne bidrage til fortsat faglig udvikling er afgørende for socialrådgiverne i praksis, hvis faget skal kunne modsvare udviklingen i de sociale problemer og behovene for socialfaglige indsatser og ikke skal stagnere.

Vi ser en række fagligt meget spændende bachelorprojekter og finder, at det er oplagt, at de faglige tanker heri kommer længere ud end eksamensbordet. Vi har derfor fortsat denne skriftserie i håb om at udbrede de faglige indsigter og udviklinger fra bachelorprojekterne også til praktikerne i socialt arbejde. Vi håber, at I vil tage vel mod bidragene fra de tidligere studerende og jeres nye kollegaer. Samtidig håber vi med denne skriftserie at give andre studerende inspiration til egne kommende bachelorprojekter.

Redaktionens rolle

Redaktionen har kontaktet et udsnit af de udførte bachelorprojekter og foreslået de tidligere studerende at bidrage til denne skriftserie. Udvælgelsen er sket ud fra redaktionsmedlemmernes og kollegaers kendskab til de udfærdigede projekter som vejledere og eksaminatorer.

Vi har udvalgt de deltagende projekter efter deres grad af bidrag til faglig debat, nuancering og for nogles vedkommende egentlig nyudvikling inden for socialt arbejde. Også projekter, som beskæftiger sig med mere "ukendte" eller utraditionelle sider af socialt arbejde eller typer af socialt arbejde, som ikke behandles skriftligt så ofte, peger vi på som bidragsydere, ligesom på projekter, som tager nogle spændende metoder i brug, eller behandler disse godt og inspirerende.

Redaktionens opgave har været at yde faglig sparring til bidragene fra de nyuddannede bachelorer med hensyn til formidlingen af deres arbejde. Redaktionen har i varierende omfang været inde og redigere, udvælge, sammenstykke og sprogligt bearbejde nogle af de præsenterede bidrag.

De præsenterede analyser, værdier og holdninger i bidragene er de nyuddannede bacheloreres egne og deles ikke nødvendigvis af Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus eller af redaktionen.

Dette nummer

I dette nummer af skriftserien præsenterer vi artikler fra 7 forskellige bachelorprojekter. Heraf udgør flere bachelorprojekter nogle lidt mere "utraditionelle" og eksperimenterende projekter, enten i deres valg af problemstilling eller tilgang. Dette finder vi som undervisere og redaktion meget givende. De udvalgte projekter antyder og fastholder den spændvidde, vi ser i bachelorprojekterne. Typemæssigt kan bachelorprojekterne variere fra de mere traditionelle problemorienterede undersøgelsesprojekter over evalueringsprojekter og/eller udformes som udviklingsprojekter.

I denne skriftserie er de 7 artikler skrevet af de professionsbachelorer, der afsluttede deres uddannelse i januar og juni 2018. Der har været bred opbakning om skriftserien. Flere socialrådgivere indvilgede i at ville bidrage. Desværre havde ikke alle, der gerne ville bidrage med en artikel, tiden til at skrive den færdig på grund af de ofte meget pressede arbejdsvilkår, der aktuelt hersker i det danske sociale arbejde. Som redaktion er vi glade for interessen og siger et stort tak til de grupper, som på trods af stor travlhed som nyuddannet socialrådgiver i praksis kunne prioritere at skrive artiklerne her i nummer 14, selvom de er kommet ud i en travl hverdag som udøvende praktikere. Som redaktion takker vi dem alle for indsatsen.

Vi ser gerne en fortsat tradition for formidling af bachelorprojekternes faglige indsigter og udviklinger her ved Socialrådgiveruddannelsen og håber, at denne skriftserie kan bidrage til at fremme faglig nysgerrighed og debat.

Samtidig håber vi, at skriftserien kan være med til at vække en yderligere interesse hos praktikere til at indgå i samarbejde med Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus og her medtænke de studerendes bachelorprojekter som et meget relevant aktiv.

Efterkommere - vejen til kriminalitet

Af Sophie Amalie Hedegaard & Lejla Ferhatbegovic,
Professionsbachelor i socialt arbejde, 2018

Resumé

Denne artikel omhandler vores bachelorprojekt, som vi har valgt at kalde "Efterkomme - vejen til kriminalitet" fra foråret 2018, som omhandler unge drenge af anden etnisk herkomst, i alderen 12-18 år, og deres vej ind i de kriminelle løbebaner. Opgaven er skrevet ud fra et kritisk realistisk videnskabsteoretisk grundlag, og de teorier, der er brugt i opgaven er nøje udvalgt på baggrund af dette. I det følgende vil vi komme ind på, hvordan vi i første omgang fandt frem til vores emne, og hvordan vi herefter fik det indsnævret til en konkret problemformulering. Vi vil desuden komme ind på metode- grundlag, herunder en kort beskrivelse af abduktiv metode samt teorivalg. Som nævnt er vores teorier nøje udvalgt i overensstemmelse med et kritisk realistisk videnskabsteoretisk perspektiv, og udformet som hypoteser i opgaven. Vi vil desuden uddybe vores videnskabsteoretiske tilgang, og begrunde, hvorfor vi netop valgte kritisk realisme frem for andre videnskabsteorier.

Indledning

Vores opgave udspringer fra en interesse i, hvorfor unge drenge af anden etnisk herkomst er overrepræsenterede i det bande- og narkorelaterede kriminelle miljø i Danmark. Oprindeligt ønskede vi at undersøge deres overrepræsentation i Aarhus-området, udelukkende for at indsnævre målgruppen, men dette skulle vise sig at blive for snævert i forhold til de interviewpersoner, vi skulle skaffe. Dette vil dog blive uddybet i afsnittet om metodegrundlag. Vi ønskede også, at målgruppen skulle være indsnævret til en bestemt etnisk herkomst for eksempel somaliske drenge, men dette viste sig også, at blive for svært i forhold til at skaffe statistikker. Derfor blev problemformuleringen udvidet til at omhandle unge drenge af anden etnisk herkomst, uden at indsnævre etnisk herkomst yderligere, og deres overrepræsentation i det bande- og narkorelaterede kriminelle miljø i hele Danmark.

Opgaven udspringer også fra en interesse i den videnskabsteori, vi brugte - kritisk realisme. Da vi begge havde været tilmeldt et hold, som blev undervist i kritisk realisme på modul 12, fandt vi hurtigt ud af, at kritisk realisme var den videnskabsteori, vi ønskede at gøre brug af til at belyse samt besvare vores problemstilling. Kritisk realisme fangede os begge, og hvad denne videnskabsteori mere konkret går ud på, vil blive uddybet i selve afsnittet om videnskabsteori.

Formålet med opgaven, har været at finde frem til en forklaring på, hvorfor vores målgruppe er overrepræsenteret i det kriminelle miljø, men udover en forklaring ønsker vi også at komme med handleanvisninger til, hvordan vi mener, at man kan forebygge drengenes vej ind i de kriminelle løbebaner. Opgaven er derfor også praksisorienteret, idet den kommer med anvisninger til, hvordan man kan forebygge ved at sætte flere indsatser i gang på dette område. Her ligger vores fokus særligt på skoleregi.

Problemformulering

Vores problemformulering i opgaven lyder således:

"Hvordan kan vi ved hjælp af generative mekanismer forklare, at unge drenge med anden etnisk baggrund end dansk, i alderen 12-18 år, er overrepræsenterede inden for det bande- og narkorelaterede kriminelle miljø i Danmark, og hvordan kan vi ved hjælp af disse generative mekanismer bringe nye løsninger til det kriminalpræventive område inden for skoleregi?"

For at lave en sådan problemformulering, måtte vi i første omgang fastslå, at der rent faktisk var en overrepræsentation af vores målgruppe i det bande- og narkorelaterede kriminelle miljø i Danmark. Dette gjorde vi ved hjælp af statistikker fra to rapporter, den ene foretaget af Justitsministeriets Forskningskontor kaldet "Ungdomskriminalitet - de mest kriminelle" fra oktober 2017, og den anden fra Danmarks Statistik "Indvandrere i Danmark" også fra 2017.

Begge rapporter fastslog, at der reelt er en overrepræsentation af unge drenge af anden etnisk herkomst i det kriminelle miljø. Vi mente, at vi godt kunne argumentere for, at begge rapporter var valide kilder, men vi blev dog også gjort opmærksomme på, af vores vejleder, at man skal være kritisk overfor stort set alt kildemateriale. Blandt andet har vi diskuteret, at Justitsministeriets Forskningskontor hører under regeringen, og derfor kan have en politisk agenda bag de undersøgelser, de foretager. Desuden kan statistikkerne se ud som de gør, fordi vores målgruppe oftere bliver sigtet, stoppet af politiet og registreret og så videre, uden at der egentlig falder dom, men fordi det er en stigmatiseret målgruppe, som kan være ekstra udsatte i forhold til fordomme.

Vi har i opgaven brugt Peter Bundesen til at definere et socialt problem, og herudfra argumenteret for, hvorfor vores problemstilling må anses som et socialt problem, som skal søges afhjulpel. Dette for at argumentere for, hvorfor vores opgave kan bruges i praksis indenfor det kriminalpræventive regi.

Metodegrundlag

I opgaven er der tre metodeafsnit - et metodeafsnit omhandlende abduktiv metode, et omhandlende et interviewdesigns syv faser, og hvordan vi har brugt disse syv faser, og slutteligt et afsnit omkring vores egen fremgang i forhold til at skaffe interviewpersoner til projektet, og hvordan denne proces havde indvirkning på problemformuleringen under forløbet.

Først vil vi kort beskrive den abduktive metode nedenfor:

Denne metode er en position mellem induktion og deduktion, og fremhæver et dialektisk forhold mellem teori og data. Når man i den abduktive tilgang analyserer data, som i vores tilfælde primært var to kvalitative interviews samt kvantitative

statistikker, indtager disse data en central plads med henblik på udvikling af ideer. (Thagaard, 2004, s. 181 fra Ferhatbegovic & Hedegaard, 2018, s. 19)

Vi beskrev først vores hypoteser i form af de teorier, som vi mente, kunne danne forklaringsramme for, hvorfor vores målgruppe ender i de kriminelle løbebaner. Herved havde vi allerede en forståelse ud fra etableret teori. Derfor kan man antage, at den forståelse, vi i første omgang kom frem til, i forhold til vores problemfelt, byggede på denne etablerede teori samt de empiriske data, vi indhentede og tolkede på. Dog var vi åbne for, at nogle af mønstrene i vores indsamlede data, kunne give grundlag for nye teoretiske perspektiver. (Thagaard, 2004, s. 181-184 fra Ferhatbegovic & Hedegaard, 2018, s.19)

Grunden til, at vi valgte den abduktive metode, er fordi samspillet mellem empiri og teori er centralt i en kritisk realistisk analysestrategi. Det betød, at vi satte det, vi observerede, her vores empiri, ind i en ny kontekst, da vi gik i gang med analysen. (Andersen, 2018, s. 3 fra Ferhatbegovic & Hedegaard, 2018, s. 20)

Vi tolkede på de mønstre, som gik igen, i den indsamlede empiri. Hvis nogle væsentlige tendenser gik igen, var vi åbne omkring disse, både i forhold til at be- eller afkræfte vores allerede etablerede teori i form af vores hypoteser, men også i forhold til ny teori, der kunne bidrage til en bedre forståelse af dataene. (Ferhatbegovic & Hedegaard, 2018, s. 20)

I forhold til vores empiri indhentede vi det igennem to kvalitative interviews. Oprindeligt var ønsket tre interviews, men dette var ikke muligt, da det skulle vise sig meget svært at skaffe interviewpersoner. Dette vil blive uddybet yderligere i sidste afsnit om metodegrundlag. Vi endte med at bakke vores to kvalitative interviews op med bogen *”Isams Historie”*, da vi vurderede, at dette kunne udgøre det for sidste manglende interview. Vi brugte altså primært kvalitative interviews i vores analyse, men vi bakkede disse op med kvantitative data i form af statistikker. Denne metode kaldes for mixed methods.

Vi gjorde brug af de syv faser indenfor en interviewundersøgelse, og brugte bogen *”Interview”* af Steinar Kvale og Svend Brinkman.

Vi valgte de syv faser indenfor en interviewundersøgelse, fordi de gav god mening at arbejde ud fra i forhold til vores kvalitative interviews. Den første fase er *tematisering*, hvor formålet med undersøgelsen måtte formuleres og konkretiseres. Vores formål med undersøgelsen, var at få svar på vores problemformulering, og her blev det også lagt fast at vores to kvalitative interviews skulle danne grundlag for vores empiriske viden. Vi skulle bruge de interviewedes livshistorier i vores analyse. Vores interviewspørgsmål blev desuden lavet med et hypotesetestende formål

- vi ville teste vores hypoteser omkring, hvad vi antog genererede kriminalitet i målgruppen. (Kvale & Brinkman, 2009, s. 126 fra Ferhatbegovic & Hedegaard, s. 23, 2018)

De to faser *design* og selve *interviewet*, vil vi ikke bruge så meget plads på at beskrive her, men vil kort gentage, at designet handlede primært om at udforme vores spørgsmål til vores interviewguide, og disse spørgsmål blev lavet på baggrund af vores udvalgte teorier med et hypotesetestende formål. Spørgsmålene blev dog ikke stillet i et teoretisk sprog, men i et hverdagsprog for de interviewedes skyld, hvilket vi klart synes, er en fremgangsmåde, vi kan anbefale. (Ferhatbegovic & Hedegaard, s. 23, 2018)

Den fjerde fase *transskription* er ikke længere et krav i den forstand, at man ikke længere skal transskribere hele interviews. Dette valgte vi alligevel at gøre, og vi kan klart anbefale dette også, da det gør analysedelen meget nemmere og mere overskuelig at håndtere og arbejde med.

Analyse og verifikation omhandler i korte træk vores tilgang til analysedelen, som jo er den del, som danner forklaringsramme for besvarelsen af problemformuleringen samt at fastslå reliabiliteten af vores interviews. Vores analytiske tilgang var en kritisk realistisk analysestrategi, hvor vi ledte efter mønstre og underliggende strukturer i de interviewedes livshistorier. (Ferhatbegovic & Hedegaard, s. 24, 2018)

Den sidste fase, som er *rapportering* er den del, hvor vores resultater blev offentliggjorte. Dette blev de naturligvis i vores konklusionsafsnit, hvor vi også kommer med vores handleanvisninger til det kriminalpræventive område indenfor skoleregion. (Kvale & Brinkman, 2009, s. 130 fra Ferhatbegovic & Hedegaard, s. 24, 2018)

Det sidste afsnit omkring metode omhandler vores vej til interviewpersoner. Vi havde to interviewpersoner, og havde oprindeligt ønsket tre. Dette skulle vise sig ikke at være muligt, så vi brugte bogen *”Isams historie”* til at være vores kvalitative empiriske materiale ved siden af de to interviews. Vi valgte af etiske grunde, at vi ville interviewe tidligere kriminelle mænd af anden etnisk herkomst. Dette gjorde vi af etiske grunde, da vi ikke ønskede at sidde og interviewe nuværende unge kriminelle teenagedrenge. Af forskellige grunde skulle det vise sig at være en målgruppe, som var svær at få i tale. Vi anbefaler klart, at hvis man ønsker at interviewe en lignende målgruppe, så går man tidligere i gang med at undersøge mulighederne for dette, end vi gjorde i forløbet. Det er en stressfaktor, vi gerne havde været foruden ikke at være sikret sit empiriske materiale midt i forløbet, og giver nogle praktiske udfordringer. Hvordan vi endte med vores to interviewpersoner, vil vi her nøjes med at henvise til i vores metodeafsnit i opgaven *”Efterkommere - vejen til kriminalitet”* s. 20-22.

Teorivalg

De teorier, vi har valgt i opgaven, er som skrevet ovenfor, valgt ud fra videnskabsteorien kritisk realisme. Dette betyder, at vi har valgt teorier, hvis syn på verden, stemmer overens i et kritisk realistisk verdenssyn. Ingen af de teorier, vi har valgt har et deterministisk menneskesyn. Derudover har vi valgt teorierne på baggrund af vores hypoteser og antagelser om, hvad der generer denne adfærd hos disse udsatte drenge.

Gruppedynamik

Vi valgte at gøre brug af Lulu Hjarnøs definition af gruppedynamikker. Definitionen kan findes i bogen *”Rødderne fra Blågårds plads”*, skrevet af Lulu Hjarnø. Hjarnø tager udgangspunkt i Birminghamskolens teori om dannelse af subkulturer. Teorien er med til at give en konstruktiv forståelse af dynamiske processer, som finder sted under dannelsen af voldelige og kriminelle ungdomsbander. (Hjarnø, 1998, s. 26 fra Ferhatbegovic og Hedegaard, 2018, s. 22). Vort samfund består af grupper – vi har de dominerende grupper også har vi grupper, som udgør en minoritet i samfundet – herunder kan vi blandt andet placere rockergrupper og bander. I banderne findes der bestemte norm- og værdisæt, hvilket også gør dem til en subkultur.

Albert K. Cohen, der har været en stor inspirationskilde indenfor Birminghamskolens teori, udviklede selv sine subkulturteorier på baggrund af en antagelse om, at det er den sociale stratifikation i det kapitalistiske samfund, som fører til udviklingen af kriminelle bander. (Hjarnø, 1998, s. 27 fra Ferhatbegovic og Hedegaard, 2018, s. 22).

Grunden til, at vi har valgt denne teori, er fordi Cohen taler om såkaldte statusfrustrationer hos grupper, der ses som undertrykte i vore miljøer. Disse statusfrustrationer finder sted, når de laveste klasser i vort samfund ønsker at opnå samme standard og status, som der er at finde i middelklassen. Dette kan søges opnået ved at udføre hærværk, røverier og andre former for uhensigtsmæssig og kriminel adfærd over for andre klasser i samfundet, blandt andet middelklassen.

Vi antog ud fra denne teori, at vores målgruppe søgte de kriminelle løbebaner inden for bandemiljøet grundet deres sociale status inden for de sociale strukturer, hvor de blandt andet reagerer med hærværk for at få del i samme goder som middelklassen. (Ferhatbegovic og Hedegaard, 2018, s. 23).

Mertons anomi-teori

Robert Mertons anomi-teori valgte vi, at gøre brug af, fordi den forekom relevant, da den forsøger at forklare udvikling af vold og kriminalitet i ungdomsgrupper. Mertons teori omhandler afvigende adfærd, hvilket han forsøger at forklare med, at når et individ udsættes for pres, hvorved de samfundsmæssige accepterede normer kommer i konflikt med de sociale realiteter, så opstår der for det enkelte individ en tilstand af anomi (Hjarnø, 1998, s. 30 fra Ferhatbegovic & Hedegaard, s. 26, 2018)

Ovenstående teori brugte vi, som en af de hypoteser vi opererede med. Vi fandt også denne teori i Lulu Hjarnøs bog *”Rødderne fra Blågårds plads”*. Det interessante ved denne teori er, at den antager at alle i et samfund ønsker at opnå de samme mål, også kaldet kulturelle mål, men visse målgrupper har mere begrænsede muligheder for at opnå disse kulturelle mål. Derfor søges de opnået gennem illegitime eller illegale metoder, hvilket kunne danne forklaringsramme for vores målgruppes vej ind i bandemiljøet, hvor man for eksempel kan have en økonomisk fordel i at handle med narkotika. (Hjarnø, 1998, s. 31 fra Ferhatbegovic & Hedegaard, s. 26, 2018)

Axel Honneth - anerkendelse

Ydermere har vi gjort brug af Axel Honneths teori om anerkendelse. Dette har vi gjort, da vi mente, at årsagen til kriminelle handlinger begået af individer som vor målgruppe, kunne findes i manglende anerkendelse i de tre forskellige sfærer.

Honneth taler om tre former for anerkendelse: den private sfære, den retslige sfære og den solidariske sfære. Honneths teori om anerkendelse af det enkelte individ, er bygget op på tre sfærer, hvor anerkendelsen skal ske, hvis individer skal udvikle sig af en sund vej. En sund vej, er ifølge Honneth et individ med en identitet, som er præget af selvtillid, selvrespekt og selv-værd. (Jerlang, 2009, s. 225 fra Ferhatbegovic og Hedegaard, 2018, s. 25) Honneth mener, at individer ikke kan udvikles af en sund vej, og derved kan individer ikke udvikle deres personlige identitet, hvis ikke de bliver mødt med anerkendelse. (Jerlang, 2009, s. 225 fra Ferhatbegovic og Hedegaard, 2018, s. 25) Honneth mener, at disse tre sfærer udgør udviklingsmulighederne for enkelte individer i samfundet. Hvis der er mangel på anerkendelse i en af sfærerne, kan det betyde, at det enkelte menneske har et fravær af dele af deres identitet. (Jerlang, 2009, s. 230 fra Ferhatbegovic og Hedegaard, 2018, s. 28) På baggrund af dette, mener Honneth, at fraværet af dele af ens identitet, kan betyde, at de enkelte individer kan ty til blokeringer, angst eller være direkte modstandere af udvikling. (Jerlang, 2009, s. 230 fra Ferhatbegovic og Hedegaard, 2018, s. 28)

John Bowlby - tilknytning

Vi valgte Bowlbys teori om tilknytning, da den søger at forklare afvigende adfærd ud fra manglende tilknytning til forældrene i barndommen. Vi søgte en forklaring på de unges drenges vej ind i de kriminelle løbebaner ud fra deres forhold til deres forældre, og til dette var Bowlbys teori oplagt. Dog brugte vi den med forbehold, da vi ved, at denne teori kan være deterministisk i forhold til synet på afvigende adfærd. Vi ønskede ikke blot at søge forklaringen på drengenes adfærd i ét forhold, men at tage højde for flere faktorer, og at al adfærd ud fra et kritisk realistisk perspektiv ikke kun skal søges ud fra forklaringer i det enkelte individ, men også ses i individets samspil med dets omgivelser.

Erving Goffman - stempelingsteori

Vi valgte at inddrage Goffmans teori om stigma og stempeling, da Goffman mener, at stigmatisering baseres på, at majoriteten har en forestilling om bestemte minoritetsgrupper – heriblandt unge drenge, der indgår i bander. Vi valgte derfor at undersøge om diskriminationen af disse grupper, kan have en indflydelse på, hvordan og hvorfor disse drenges fremtid påvirkes af majoritetens syn på dem og deres handlinger.

Vores hypotese ud fra teorien var, at målgruppen allerede var blevet tildelt et stigma – enten karaktermæssigt eller stamme-mæssigt stigma. Vi antog, at disse former for stigma, kunne have været med til at forme drengenes vej ind i alternative fællesskaber, såsom bandemiljøerne.

Urie Bronfenbrenne - systemteori

Bronfenbrenner mener, at alle organismer lever i forskellige systemer, og at vi ud fra disse systemer kan se, hvorfor individer interagerer med andre individer på den måde, de gør.

I vores bachelorprojekt, har vi primært gjort brug af mikro-systemet, som Bronfenbrenner karakteriserer ved "ansigt til ansigt-relationerne", her har vi analyseret ud fra drengenes relationer til deres forældre og andre nære relationer i deres omgangskreds.

Derudover har vi gjort brug af makrosystemet, hvilket Bronfenbrenner karakteriserer som de "samfundsmæssige strukturer". Med dette menes der, at vi i vores projekt, har analyseret ud fra, hvordan systemet har spillet en rolle i drengens liv – og hvilke muligheder, der er for forandring og udvikling for det enkelte individ. (Harder & Nissen, 2011, s. 251 fra Ferhatbegovic og Hedegaard, 2018, s. 32)

Videnskabsteoretisk tilgang

Den videnskabsteoretiske tilgang, vi har gjort brug af i vores projekt, er som nævnt førhen, kritisk realisme. Grunden til dette var, at vi, da vi skulle finde et relevant emne at undersøge, flere gange spurgte os selv om, hvorfor er det egentlig, at dette er et problem – hvad gør det til et problem? Hvordan, hvorfor? Især søgen efter "hvorfor", gjorde, at vi valgte denne videnskabs-teoretiske tilgang, der beskæftiger sig med, hvorfor individer gør som de gør – hvad lægger til grund for måden de agerer på – hvilke generative mekanismer er med til at forme et individ? Kritisk realisme beskæftiger sig blandt andet med tre domæner. Kritiske realister tror på, at virkeligheden er dyb, og at virkeligheden indeholder tre domæner – det empiriske domæne, det faktiske domæne og det dybe domæne. I vores bachelorprojekt, dykkede vi ned i det dybe domæne, for at kunne analysere på, og få en større forståelse for, hvorfor vores interviewpersoner var at finde i miljøer som bandemiljøer, udsatte områder og så videre. Vi ønskede at finde ud af, hvad der genereres i det dybe domæne, som kommer til syne i det empiriske domæne. Her fandt vi ud af, at blandt andet manglende anerkendelse af de unge drenge, hvilket kunne føre til, at de fandt ud af, de kunne blive anerkendt i de kriminelle miljøer i stedet for i legale miljøer. Derudover er det vigtigt også at nævne generative mekanismer, når man taler om kritisk realisme. En generativ mekanisme, er en mekanisme, der findes i det dybe domæne. En mekanisme, er ifølge kritiske realister, en kraft, der kan forårsage bestemte ting eller få ting til at indtræffe. (Ferhatbegovic og Hedegaard, 2018, s. 11-12) Vi fandt blandt andet ud af, under udarbejdelsen af vores bachelorprojekt, at en fælles generativ mekanisme for vores interviewpersoner blandt andet var, at de alle tre havde følt sig stigmatiseret på et eller andet tidspunkt i deres liv – derudover som beskrevet ovenfor, var en generativ mekanisme også manglende anerkendelse for vores interviewpersoners vedkommende.

Litteraturliste

Bøger

Bowlby, J. (1994) *En sikker base - tilknytningsteoriens kliniske anvendelser*. Det lille Forlag. Frederiksberg.

Bundesen, P., (2011) *Sociale problemer og socialpolitik*. Syddansk Universitetsforlag. Odense M.

Buch-Hansen, H & Nielsen, P. (2012) *Kritisk Realisme. I: Juul, S., Bransholm Pedersen, K. Samfundsvidenskabernes videnskabs-teori - en indføring*. Hans Reitzels Forlag. Latvia.

Børsting, M. (2003) *Isams historie*. AKA Print A/S. Danmark

Flyvbjerg, B. (2015) *Fem misforståelser om casestudiet. I: Brinkmann, S. & Tanggaard, L. Kvalitative metoder - en grund-bog*. Hans Reitzels Forlag. Latvia

Frederiksen, M., Gundelach, P., Skovgaard Nielsen, R. (2014) *Mixed Methods Forskning - principper og praksis*. Hans Reitzels Forlag. Latvia.

Guldager, J., & Skytte, M., (2013). *Socialt arbejde - teorier og perspektiver*. Akademisk Forlag. København.

Harder, M., & Appel Nissen, M., (2011) *Helhedssyn i socialt arbejde*. Akademisk Forlag. København.

Hjarnø, L. (1998). *"Rødderne" fra Blågårds Plads*. Sydjysk Universitetsforlag. Esbjerg.

Jacobsen, M. & Kristiansen, S. (2007) *Erving Goffman - sociologien om det elementære livs sociale former*. Hans Reitzels Forlag. Denmark.

Jerlang, E., (2009) *Sociologiske tænkere*. Hans Reitzels Forlag. København.

Järvinen, M., Larsen, J. & Mortensen, N. (2004) *Det magtfulde møde mellem system og klient*. Aarhus Universitetsforlag. 8200 Aarhus N

Kvale, S. & Brinkman, S. (2009) *InterView - Introduktion til et håndværk*. Hans Reitzels Forlag. København.

Repstad, P. (2007) *Mellom nærhet og distanse*. Universitetsforlaget. Oslo.

Simonsen, E., & Møhl, B., (2010) *Grundbog i psykiatri*. Hans Reitzels Forlag. København.

Thagaard, T. (2004) *Systematik og indlevelse - en indføring i kvalitativ metode*. Akademisk Forlag. København K.

Internetsider

Andersen, S. (maj 2018) *Introduktion til kritisk realistisk analyse*. Lokaliseret d. 08.05.2018 på: https://studienet.via.dk/Hold/RA15F2/_layouts/15/WopiFrame2.aspx?sourcedoc=/Hold/RA15F2/Undervisningsmateriale%20modul%2012/VO4/SAA/INTRODUKTION%20TIL%20KRITISK%20REALISTISK%20ANALYSE.docx&action=default

Danmarks Statistik (november, 2017) *Indvandrere i Danmark 2017*. Lokaliseret d. 12.04.2018 på: <https://www.dst.dk/da/Statistik/Publikationer/VisPub?cid=20705>

Justitsministeriet (marts, 2017) *Aftale om bandepakke*. Lokaliseret d. 22.04.2018 på: <http://www.justitsministeriet.dk/nyt-og-presse/pressemeddelelser/2017/aftale-om-bandepakke>

Justitsministeriets Forskningskontor (oktober, 2017). *Ungdomskriminalitet - de mest kriminelle*. Lokaliseret d. 11.04.2018 på: <https://www.regeringen.dk/media/4217/rapport-de-mest-kriminelle-unge.pdf>

Lovstof

Serviceoven. Lovbekendtgørelse nr. 102 af 29/01/2018. Lov om social service.

Et borgerperspektiv på beskæftigelsesindsatsen

Af Anne Edith, Camilla Strømkjær & Mette Marie Rasmussen
Professionsbachelorere i socialt arbejde, 2018

Resume

Denne artikel er udarbejdet med udgangspunkt i vores bachelorprojekt: **Et borgerperspektiv på beskæftigelsesindsatsen**. Artiklen består af uddrag og sammenfatninger herfra.

Vores bachelorprojekt omhandler aktivitetsparate unge under 30 års oplevelse af deres sagsforløb, hvordan dette stemmer overens med de politiske intentioner på området, og hvad der anses for væsentligt i sagsforløbet for denne målgruppe. Med afsæt i den videnskabsteoretiske position; filosofisk hermeneutik, frembringes denne viden gennem en kvalitativ undersøgelse af tre aktivitetsparate unges subjektive oplevelser. Hovedsageligt fortolkes målgruppens oplevelser ved brug af teorierne; Oplevelsen Af Sammenhæng af Aaron Antonovsky og Anerkendelse af Axel Honneth. Herunder inddrages sekundært empiri for at styrke argumentationen, samt skabe en bedre forståelse af deres oplevelse.

Begreber for inddragelsesbegrebet: *medindflydelse, medbestemmelse og selvbestemmelse* inddrages kontinuerligt i analysedelene, da inddragelsesbegreberne er centrale for de unges oplevelse. Herunder er det væsentligt, at der tages udgangspunkt i deres mestringsevne, og at de oplever at blive anerkendt, hvorfor det er essentielt, at de inddrages som medkonstruktører af indsatsen. På baggrund af dette forstås det, at samarbejde og relation går forud for indsatsen. Projektet belyser samtidig spændet mellem de politiske intentioner, der er formuleret i kontanthjælpsreformen 2014 og de unges oplevelser.

Afgrænsning

I projektet anvendte vi betegnelsen "sagsforløb", heri medtog vi både sagsbehandling og indsats. Formålet med projektet var dog ikke at undersøge konkrete indsatser eller metoder i sagsbehandlingen, men de aktivitetsparate unges oplevelse af det samlede sagsforløb.

Projektet tog endvidere udgangspunkt i de politiske intentioner, der fremgår af den seneste kontanthjælpsreform, der trådte i kraft den 1. januar 2014. Med denne reform fik aktivitetsparate borgere ret til en koordinerende sagsbehandler og der blev nedsat krav om, at indsatsen skal være individuelt tilrettelagt, tage udgangspunkt i borgerens ressourcer og behov samt være helhedsorienteret (Beskæftigelsesministeriet, 2013).

Problemfelt

I den seneste kontanthjælpsreform, 2014, fandt vi, at der opleves et spændingsfelt mellem reformens intentioner og undersøgelser i praksis. Endvidere er der fortsat en stor gruppe af borgere, som ikke får fodfæste på arbejdsmarkedet og tilbringer flere år eller hele deres liv på offentlig forsørgelse (Folkmann Drost, 2016).

I vores projekt inddrages sekundære undersøgelser, der belyser udfordringerne med de seneste reformer. Det fremgår blandt andet af en undersøgelse fra Dansk Socialrådgiverforening, at reformerne er hastet igennem, der mangler ressourcer og klare retningslinjer blandt socialrådgiverne. Der er en bekymring for realiseringen af reformernes intentioner, da de kan risikere at blive overhalet af høje sagstal og få ressourcer (Dansk Socialrådgiverforening, 2014). Dette understreges i følgende citat: *"Hvis sagstallet faldt, ville der i højere grad være tid til tværfaglig og helhedsorienteret indsats om loven foreskriver"* (Dansk Socialrådgiverforening, 2014 s. 1).

Ydermere fremgår det af en undersøgelse i Aarhus kommune, at rådgiverne har svært ved overhovedet at definere deres funktion som koordinerende sagsbehandler (Ehrenreich & Westersø, 2018 s. 29).

Formål og relevans for socialt arbejde

Interessen for projektet opstod på baggrund af de seneste reformer på beskæftigelsesområdet, retorikken heri, den politiske udvikling, litteratursøgninger, eksisterende forskning på området og praktikerfaringer.

Beskæftigelsesområdet er et felt, der er i høj politisk kurs og i kontinuerlig bevægelse og udvikling. Både borgere, organisationer og socialrådgivere skal navigere i den skiftende beskæftigelsesindsats, hvilket kan skabe udfordringer i praksis. Strategiske ændringer i beskæftigelsespolitikken får betydning for feltet som arbejdsområde, hvorfor ændringerne også får direkte betydning for borgerne (Hansen, 2016 s. 395-428).

Forsker, Sophie Danneris, beskriver, i sin PHD afhandling, *at der i nutidens forskning findes* en forskningstradition med stort fokus på frontlinjemedarbejderne. Ifølge Sophie Danneris' kan det ligeledes konkluderes, at der mangler forskning på, hvad der hjælper socialt udsatte på kontanthjælp (Barse, 2018). Dette kunne vi også konkludere i forbindelse med litteratursøgninger. For de mest udsatte grupper, såsom vores målgruppe, kan beskæftigelse og selvforsørgelse have lange udsigter, hvorfor det anses relevant at se på andre succeskriterier (Hansen, 2016 s. 395-428). Herunder hvad der kan skabe progression i borgerens forløb, og da vi fandt et borgerperspektiv underrepræsenteret, fandt vi det væsentligt at underbygge og supplere den eksisterende viden på området. Intentionen med dette var at bidrage med viden til det sociale arbejde om, hvordan målgruppen oplever deres sagsforløb, herunder hvad målgruppen oplever af positive faktorer, mangler eller behov. Vi mener derigennem, at der kan fremsættes bud på, hvad der fungerer særlig godt eller mindre godt for denne målgruppe ved at udlede, hvad der, for målgruppen, anses væsentligt for at skabe fremgang i deres situation.

Professor Jacob Torfing beskriver vigtigheden i et målgruppeperspektiv, da der, for at kvalificere de politiske intentioner, herunder det sociale arbejde, og sikre, at der opstår de tilsligtede effekter, er behov for at trække på den viden, de ressourcer og normer målgruppen besidder (Torfing, 2004 s. 66-68). På baggrund af ovenstående udarbejdede vi nedenstående problemformulering:

Problemformulering

Hvordan oplever aktivitetsparate borgere, under 30 år, deres sagsforløb i jobcentret, hvordan stemmer dette overens med de politiske intentioner, og hvad kan, på baggrund af målgruppens oplevelser, anses for væsentligt i sagsforløbet?

Metodeafsnit

Da vi skulle i gang med vores bachelorprojekt, ønskede vi at tage udgangspunkt i en konkret kommune. Vi var interesseret i Aarhus Kommune, på baggrund af forskningsprojektet *"Koordinerende sagsbehandlers funktioner og kompetencer i tværfagligt samarbejde (Ehrenreich & Westersø, 2018)*.

I forskningsprojektet, blev det konkluderet, at der var udfordringer med den koordinerende sagsbehandlers funktion, hvorfor vi fandt det relevant at undersøge, hvordan de politiske intentioner kom til udtryk hos borgerne, og hvordan deres indsats eventuelt påvirkes af sådanne udfordringer. Dog kunne vi ikke skaffe informanter gennem denne afdeling, hvorfor vi herefter rettede henvendelse til 12 andre kommune og relevante institutioner. Vi fandt dog ud af, at det blev sværere at finde informanter, end vi først havde antaget. Vi måtte derfor være pragmatiske i vores tilgang, hvorfor vi rettede henvendelse gennem facebook. Herigennem fandt vi tre borgere, der gerne ville stille op til interviews. På baggrund af målgruppens kompleksitet har vi, gennem hele projektet, været meget opmærksomme på etisk forsvarlighed, og har i projektet operationaliseret nogle etiske retningslinjer for undersøgelsen.

Aktivitetsparate unge er en kompleks målgruppe, hvilket formodentligt har været medvirkende til, at vi havde svært ved at finde informanter.

I bachelorprojektet, var vi optaget af målgruppens subjektive oplevelse af deres sagsforløb, hvorfor vi fandt det relevant at benytte den kvalitative metode (Kvale & Brinkmann, 2015 s. 9). Dertil fandt vi det relevant at tage udgangspunkt i det semistrukturerede interview, da vi ville være åbne overfor nye forståelser og temaer, som informanterne var optaget af gennem interviewet (Brinkmann & Tangaard, 2015 s. 37-38).

Præsentation af analyse

Med afsæt i primær og sekundær empiri, samt vores teoretiske ramme, vil vi nedenfor beskrive vores analyse på informanternes oplevelser. Vores analyse var opdelt i tre afsnit for at skabe struktur, hvorfor denne beskrivelse vil være af samme struktur. De tre analyser opdeles her således, at der, i første del, beskri-

ves en analyse på borgerens oplevelser med udgangspunkt i Aaron Antonovskys teori om Oplevelsen Af Sammenhæng (Herefter OAS). På baggrund af de politiske intentioner om en helhedsorienteret og sammenhængende indsats, med udgangspunkt i den unges ressourcer, udfordringer og behov, fandt vi det ligeledes relevant at inddrage helhedssynet. Her valgte vi at tage udgangspunkt i Jens Guldagers tre idealer fordringer, da OAS og helhedssynet tilsammen, kan anses relevant til, at belyse hvorvidt der leves op til de politiske intentioner.

Herefter beskrives analysen af oplevelserne i forhold til Axel Honneths teori om Anerkendelse. Endeligt omhandler tredje afsnit en beskrivelse af vores analyse om, hvad der opleves væsentligt for sagsforløbet. I denne analyse anvendte vi særligt bogen; *Borgerinddragelse og retssikkerhed fra 2015*.

I alle analysedelene inddrog vi de politiske intentioner, som særligt er formuleret i kontanthjælpsreformen. Begreberne *medindflydelse, medbestemmelse & selvbestemmelse* blev inddraget gennemgående i alle tre analysedele.

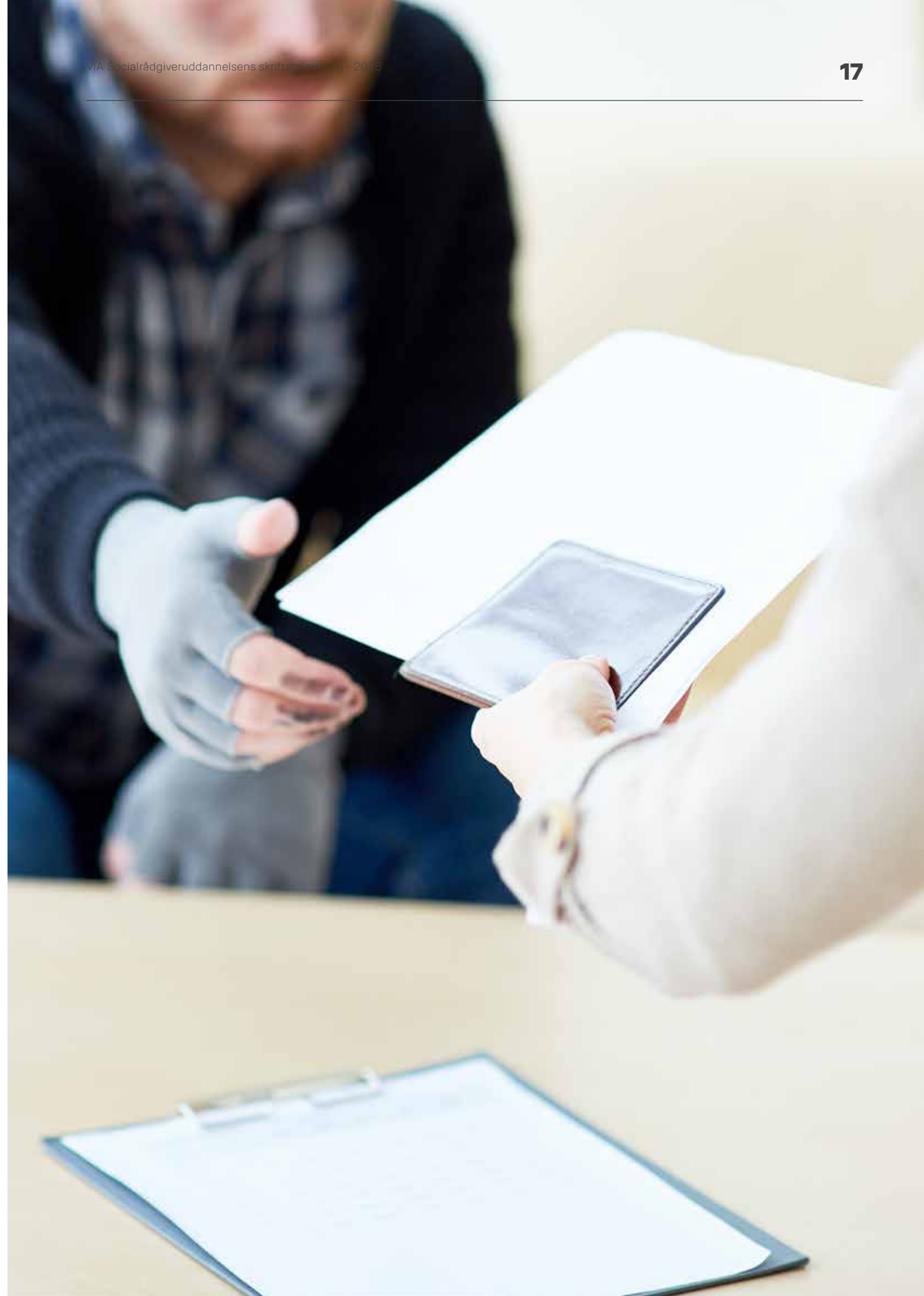
Primært anvendte vi Aaron Antonovskys teori OAS og Axel Honneths teori om anerkendelse i opgaven, hvorfor det kun er disse to, vi kort redegør for her, omend at vi brugte begreberne *medindflydelse, medbestemmelse og selvbestemmelse* kontinuerligt vil vi dog ikke redegøre for disse.

Analysedel 1

Aaron Antonovskys teori OAS omhandler tre kernekomponenter, der er uløseligt forbundet; *begribelighed, håndterbarhed og meningsfuldhed*. De tre komponenter har hver især en betydning for, hvorvidt man har en oplevelse af sammenhæng. OAS har en betydning for, hvorvidt man oplever at kunne mestre sin tilværelse og situation dermed også, hvorledes man kan mestre de stressorer, man møder i sit liv. *Begribelighed* omhandler hvorvidt man oplever de stimuli, man møder som forståelige, sammenhængende og strukturerede. *Håndterbarhed* beskriver, i hvilken udstrækning man oplever, at de ressourcer, man har til rådighed, er tilstrækkelige til at klare de krav, man stilles over for. *Meningsfuldheden* defineres som motivationselementet og beskriver, hvorvidt man oplever udfordringer som værende værd at engagere sig følelsesmæssigt i. *Meningsfuldheden* anses som værende central for OAS, da den engagerede person vil forsøge at finde forståelse og ressourcer til at klare sig igennem udfordringer (Antonovsky, 2000 s. 9-43).

Vi benyttede OAS til at analysere på, hvordan borgerne oplevede at kunne mestre deres hverdag og sagsforløb. Endvidere skabte denne analyse en dybere forståelse af, hvad der, for de unge, er behov for, for at skabe en stærkere OAS og dermed et mere sammenhængende og overskueligt sagsforløb, der kunne skabe progression for de unge.

Teorien gav os en forståelse af, samt en forudsætning for, at kunne analysere på, hvorvidt målgruppen oplevede, at der blev

taget udgangspunkt i deres ressourcer og behov, sådan som de politiske intentioner i kontanthjælpsreformen tilskriver (Beskæftigelsesministeriet, 2013).

Under vores analyse af de unges oplevelse af *begribelighed* fik vi en forståelse af, at de havde et behov for at kunne forstå sit mål, før de havde mulighed for at arbejde mod det. Endvidere gav flere af informanterne udtryk for at have behov for at have forståelse for, hvad der blev sat i værk i deres sagsforløb, og hvorfor dette blev sat i værk, da de unge ellers ikke ville kunne skabe nogen form for motivation for at være aktive i sagsforløbet. Flere af vores informanter gav udtryk for at have en oplevelse af ubegribelighed, da de hverken forstod socialrådgiverens rolle eller formålet med sagsforløbet. Dermed fik de en oplevelse af, at forløbet var ustruktureret og kaotisk, ifølge Antonovsky (Antonovsky, 2000 s. 9-43). Samtidig fik vi en forståelse af, at sagsforløbet oplevedes ubegribeligt, når forskellige aktørers roller og formål ikke var tydeligt definerede, hvoraf de unge kunne opleve forvirring, et usammenhængende sagsforløb og forværring af deres situation. Dermed fik vi en forståelse af, at disse oplevelser var i strid med kontanthjælpsreformens intentioner, da den koordinerende sagsbehandler skal sikre sammenhæng og kontinuitet i sagsforløbet (beskæftigelsesministeriet, 2013).

I analysen fik vi dog en forståelse af, at mentorindsatsen gjorde en positiv forskel for de unge, da dette hjalp dem i form af ressourcer til at gøre sagsforløbet mere håndterbart. Oplevelsen af mentorindsatsen stemmer godt overens med de politiske intentioner om, at de unge skal have en mentor efter behov, samt at denne skal medvirke til at stabilisere den unges livssituation (Frederiksen, 2013). Vores informanter fortalte, at mentoren blandt andet gav støtte og ressourcer i form af, at de hjalp til svære møder, til forståelse af disse og til at skabe en større sammenhæng mellem forskellige aktører. Informanterne har samtidig oplevet, at det har været håndterbart ved hjælp af egne ressourcer, når der er taget udgangspunkt i disse. Dette har de oplevet, når de har haft mulighed for at have medindflydelse og medbestemmelse (Sjølberg, 2006 s. 104 - 107). Dette har informanterne særligt oplevet, når der er tages hensyn til deres skånebehov og ressourcer, hvoraf de har kunnet håndtere det, socialrådgiveren har igangsat.

Flere af informanterne har dog oplevet situationer, hvor der er stillet krav, som de ikke har kunnet håndtere, da de oplever, at der ikke tages udgangspunkt i deres situation, når de ikke bliver inddraget i form af at have medindflydelse og medbestemmelse. Dette har haft betydning for informanterne i form af, at det har forværret deres situation og det kan, ifølge Antonovsky, give anledning til at give op (Antonovsky, 2000 s. 9-43). Særligt kontanthjælpsreformens intention om at de unge skal i uddannelse opleves som et uhåndterbart krav for alle vores informanter.

I vores undersøgelse fandt vi adskilligt forskning, der understøttede, at denne intention kunne være en barriere for de unges vej til selvforsørgelse. Blandt andet centerleder, for Center for Ungdomsforskning, Noemi Katznelson understreger: *”Der er brug for en politisk erkendelse af, at uddannelse er svaret for flertallet, men at ikke alle unge kan forventes at kunne klare en uddannelse. Det kan være, at de kommer dertil på et tidspunkt. Man skal insistere på et bredt uddannelsesbegreb, hvor beskæftigelse for nogle unge kan være vejen dertil”* (Ballegaard Pedersen & Brygger, 2017).

Ifølge Antonovsky, er det en vigtig forudsætning, at borgeren inddrages og deltager i de processer, der har en betydning for ens daglige erfaringer og skæbne, hvorfor de unge kan have behov for at have medbestemmelse i sit sagsforløb for at opleve meningsfuldhed. Vores informanter fortæller, at de havde et større engagement i sagsforløbet, når de selv var med til at tage beslutningerne om, hvad der skulle ske. Vores informanter har ligeledes oplevet, at der var stor mangel på motivation og meningsfuldhed, når de ikke har oplevet at være involveret i deres sagsforløb. Her har de oplevet, at de ikke kunne engagere sig følelsesmæssigt i det, der blev igangsat, da de ikke har kunnet se formål med det, og derfor ingen mening med det (Antonovsky, 2000 s. 9-43).

Dog beskriver Antonovsky, at hvis alt opleves begribeligt og håndterbart kan kedsomheden melde sig, da der herfor ikke er årsag til at engagere sig følelsesmæssigt. Samtidig beskriver han, at hvis borgeren ikke har mulighed for medbestemmelse kan potentialet ignoreres (Antonovsky, 2000 s. 33-45). Alle informanterne giver udtryk for, at deres potentiale har været ignoreret. De har oplevet dette i form af, at de er blevet passiviseret, hvor de har haft lang tid uden at, der er sket nyt i sagen. De har oplevet, at sagen er stagneret, da der har været en stærk oplevelse af, at deres socialrådgiver ikke har ment, at de var klar til at prøve deres potentiale af i praksis, hvoraf de selv har oplevet at kunne mere. Hermed kan de unge miste motivationen, hvis de ikke oplever, at møde udfordringer der kan skabe progression, eller at have noget at engagere sig i.

Denne form for meningsløshed, kan ydermere komme til udtryk som en misforstået omsorg, som Informanten, Bo, kalder det: *”og der er det så vigtigt, at man ikke har den her misforstået omsorg omkring, jamen det er svært [...] så er det vigtigt at sige, jeg kan godt forstå det er svært, men vi har jo nogle muligheder, der måske kan hjælpe[...]”* (telefonisk interview d. 22. april 2018).

Informanten, Pia, giver også udtryk for, at sagsbehandleren fokuserer mere på barrierer frem for hendes ressourcer:

”Hun synes bare, at det måske er hårdt for mig at starte alle-rede, selvom jeg nu engang gerne vil ud og bare lave noget”

Denne misforståede omsorg, som informanterne alle udtrykker, beskrives af Grethe Mikkelsen. Hun giver udtryk for, at der er en tendens til at hele socialektoren er præget af misforstået omsorg, som fastholder udsatte borgere i systemet. Hun giver endvidere udtryk for, at der er tendens til at pakke borgeren ind i vat, hvormed borgeren ikke får mulighed for at udvikle sig, fordi der ikke tages udgangspunkt i deres ressourcer (Mikkelsen, 2015 s 101- 106).

Det fremgår af kontanthjælpsreformen, at det ikke længere skal være muligt at være passiv, hvorfor den misforståede omsorg må anses at være i strid med de politiske intentioner (Beskæftigelsesministeriet, 2013).

Analysedel 2

Vi benyttede Axel Honneths teori om anerkendelse (Willig, 2003, s. 7-18). Honneth beskriver vigtigheden i at blive anerkendt i tre sfærer for at opnå et positivt selvforhold og selvrealisering. Endvidere beskriver Honneth, at hvis man ikke anerkendes kan man opleve krænkelser, hvoraf éns handledygtighed kan reduceres.

De tre sfærer, som individets skal anerkendes i, er, ifølge Honneth, den *private sfære*, den *retslige sfære* og den *solidariske sfære*. Den *private sfære* omhandler kærlighed og gensidig emotionel støtte fra primære relationer, såsom familie og venner. Det er i denne sfære, man opbygger selvtillid. Den *retslige sfære* omhandler individets selvrespekt. Individet opbygger selvrespekt ved at anerkendes i den *solidariske sfære* som et ligeværdigt retssubjekt på lige fod med andre i samfundet. Endeligt har den *solidariske sfære* betydning for individets selvværdsættelse. Her kan individet opnå selvværdsættelse ved at blive anerkendt for sin deltagelse og præsentationer i samfundet og i fællesskaber.

Honneths teori om anerkendelse benyttede vi herfor til at skabe en forståelse af, hvorvidt de unge oplevede anerkendelse i deres sagsforløb og dermed skabte et positivt selvforhold, der kan føre til selvrealisering. Endvidere hvorvidt de unge oplevede krænkelser, der kunne reducere deres handledygtighed og være en barriere for progression.

I vores analyse af den *retslige sfære* har vores informanter særligt givet udtryk for, at de har manglet den lovbestemte inddragelse, og dermed oplevet krænkelser i denne sfære. De fortæller, at de hverken er blevet indkaldt tilstrækkelig til opfølgningssamtaler eller inddraget i deres sagsforløb.

Dette har givet os en forståelse af, at deres oplevelser er i strid med de politiske intentioner om en tæt og hyppig opfølgning, samt justering af indsats (Beskæftigelsesministeriet, 2013). Disse krænkelser har betydning for den unges autonomi og kan være ødelæggende for selvrespekten (Willig, 2003 s. 14-18).

Det centrale og fremtrædende for denne analyse var anerkendelsen i den *solidariske sfære*. Informanterne gav alle udtryk for, at det har været særligt positivt for dem, når de har oplevet at blive hørt og respekteret for egne synspunkter og ønsker. Herigennem har de oplevet, at sagsbehandleren har en tro på dem, som værende værdige medspillere i samfundet. Denne anerkendelse er, ifølge Honneth, vigtig for at udvikle et positivt selvforhold (Willig, 2003 s. 16-18). Vigtigheden af, at sagsbehandleren tror på borgeren understøttes af et projekt, fra Væksthuset forskningscenter, hvor det fremgår, at sagsbehandlerens tro på borgeren, er en signifikant faktor for, at den unge indgår i uddannelse eller beskæftigelse (Væksthusets forskningscenter, 2017b).

Endvidere fortæller informanterne, at det har en positiv effekt, når de har været i en virksomhedspraktik, hvor de oplever at kunne bidrage med egne kvalifikationer. Her har de oplevet at blive anerkendt for deres præsentationer, samt at føle sig som en del af et fællesskab. Det har givet dem gåpåmod til at turde at fortsætte og tro på sine egne evner, således der opnås større selvværdsættelse (Willig, 2003 s. 16-18). Vores ene informant, Bo, udtrykker dette tydeligt i det nedenstående citat:

”[...]hvis man tror, man ikke kan noget, og man så kommer ud i noget arbejdsprøvnig, og man finder ud af, næ, men jeg kan sgu da godt finde ud af at sætte de her mælkekartoner ind i køleskabet og og mine kollegaer, de smiler til mig, og jeg får en krammer, når jeg kommer på arbejde, eller folk siger hej, og jeg har også fået en god ven eller veninde, jamen så er det sgu da fantastisk at man lige pludselig går fra at føle sig uduelig til, det kan godt være, man ikke kan redde hele verden, men man kan noget og man, og der er nogen der har brug for en[...]” (telefonisk interview d. 22. april 2018).

Alle informanterne har dog også oplevet at blive krænket i denne sfære. Informanterne fortalte om situationer, hvor de oplevede at blive mødt med en nedladende og sygeliggørende behandling af deres sagsbehandler. Samtidig har de flere gange oplevet, at de ikke er blevet hørt, og at sagsbehandleren ikke tror på dem.

Dette har reduceret deres handledygtighed og forværret deres situation (Willig, 2003 s. 14-18). Disse oplevelser er samtidig i strid med de politiske intentioner, da der ikke er blevet taget udgangspunkt i deres ressourcer og behov (Beskæftigelsesministeriet, 2013).

Analysedel 3

Med afsæt i de foregående analyser, samt primær og sekundær empiri kunne vi udlede, at samarbejdet og relationen mellem borger og sagsbehandler er en væsentlig forudsætning for progression, hvorfor vi analyserede på dette.

Vores informanter lagde særligt vægt på, at klare rammer for sagsbehandlingen var en væsentligt faktor for samarbejdet. Her fortalte vores informanter, at det var væsentligt, at det blev gjort klart, at sagsbehandleren er der for at hjælpe. De fortalte, at dette kunne skabe en tryghed i sagsbehandlingen, hvoraf den unge tør have tillid til sin sagsbehandler.

Vores informanter lagde endvidere vægt på, at det har betydning for samarbejdet og relationen, at den unge selv er med til at træffe beslutningerne, hvorfor inddragelse anses væsentligt. Informanterne fortalte endvidere, at en kontinuerlig og interessefyldt kontakt til socialrådgiveren skabte en bedre relation. De oplevede det positivt, at deres sagsbehandler kontaktede dem med interesse om, hvordan det gik i deres praktikker eller generelt. Det er også i overensstemmelse med de politiske intentioner om tæt og hyppig opfølgning, samt justering af indsatsen (Beskæftigelsesministeriet, 2013). Samtidig gav de også udtryk for, at det kan tage lang tid at skabe en god og tryk relation til sin sagsbehandler, hvorfor det kan være en barriere, når de oplevede sagsbehandlerskift.

Vores informanter fortalte, at når de ikke kunne komme i kontakt med deres rådgiver havde det betydning for samarbejdet og relationen, da det skabte utryghed. De fortalte, at der kunne gå helt op til to måneder før, det var muligt at få kontakt, hvilket har været frustrerende, da de sommetider har oplevet behov for hjælp her og nu. Dermed kunne de opleve, at de ikke fik den hjælp, de havde behov for, hvilket gav et brud på relationen. Ifølge Kongsgaard går en god relation forud for indsats og metode, og succesen af indsatsen afhænger af relationen mellem borger og sagsbehandler, hvorfor et brud på relationen kan være en stor barriere for den unges progression (Kongsgaard, 2014 s. 40-50).

Konklusion

I dette afsnit fremsættes en sammenfatning af de mest væsentlige pointer fra vores samlede konklusion.

Overordnet kunne det konkluderes, at de politiske intentioner både kommer til udtryk i positiv og negativ forstand hos de unge.

Mentorstøtten har været positiv for de unges progression, mens målet om uddannelse opleves uhåndterbart. Det forværrer de unges situation, når de ikke kan leve op til målsætningen. Den politiske intention om uddannelse til alle er dermed uhensigtsmæssig, hvorfor der er behov for en erkendelse af, at ikke alle udsatte unge kan leve op til dette krav. Intentionen kulminerer med borgerens subjektive meningsfuldhed, da de ikke oplever at have tilstrækkelige ressourcer til at overkomme kravet. Hermed kan de politiske krav blive modstridende, da indsatsen skal tage udgangspunkt i den enkeltes behov og ressourcer, men omvendt skal der arbejdes mod uddannelse og, som konkluderet, har alle unge ikke de fornødne ressourcer til dette. Informanterne oplever et behov for sammenhæng og kontinu-

itet i sagsforløbet, hvorfor intentionen om den koordinerende sagsbehandler er god. Desværre er det ikke det, informanterne oplever af deres sagsbehandler, som det fremgår af vores analyse.

Den politiske intention om tæt og hyppig opfølgning er væsentlig for, at sagsforløbet tilpasses den unges situation, hvilket de unge dog oplever stor mangel på. Den politiske intention om, at der skal tages udgangspunkt i deres behov og ressourcer må konkluderes at afhænge af graden, hvorpå borgeren inddrages. Informanterne har hovedsageligt ikke oplevet at være inddraget tilstrækkeligt, hvormed de ofte har oplevet, at der ikke er taget udgangspunkt i deres behov og ressourcer. Især intentionen om at tage udgangspunkt i den unges ressourcer opleves stort set fraværende, da de unge oplever en misforstået omsorg ift. deres problematikker. Dette skaber en oplevelse af passivering hos de unge. Manglende inddragelse skaber ubegribelighed, uhåndterbarhed og meningsløshed hos de unge. Samarbejde, relation og inddragelse opleves derfor væsentligt for informanterne, da dette går forud for, og er det, der kvalificerer indsatsen. Tillid og tryghed har stor betydning for relationen, hvorfor klare rammer er væsentlige for målgruppen. Det er væsentligt, at der er gennemsigtighed i forløbet, og at sagsbehandleren er tilgængelig for at de unges situation ikke forværres. Tæt og hyppig opfølgning er væsentligt for, at de unge oplever, at indsatsen justeres efter deres behov, hvormed dette kan skabe tillid og tryghed. Samtidig oplever de relationen til sagsbehandleren, som en forudsætning for at kunne åbne sig kommunikativt i samarbejdet og fortælle om svære oplevelser og følelser.

De unge har flere gange oplevet krænkelse, som forværrer deres situation. Det har været krænkende for de unge, når de ikke er blevet inddraget. Herunder har de oplevet, at de ikke bliver hørt og forstået. Dermed tages der ikke udgangspunkt i deres problemer og ressourcer, hvilket har skærpet deres problemer. Dette konkluderes at være i strid med de politiske intentioner om, at de unge skal være i aktivitet og, at de ikke må være passive eller overlades til dem selv. Vi konkluderer dog, at de unge flere gange har været passiveret og overladt til sig selv.

Inddragelse, i form af medbestemmelse og selvbestemmelse, kan ligeledes konkluderes at være væsentlig på flere niveauer. Disse inddragelsesformer er væsentlige elementer for at kunne håndtere sagsforløbet. Samtidig er inddragelsen af borgeren en væsentlig forudsætning for at afklare ressourcer, behov og problemer og derfra tilrettelægge en individuel indsats, der kan tage højde for disse. Inddragelsen er dermed understøttende for helhedssynet, da dette ellers kan blive utilstrækkeligt, da det, som informanterne understreger, er dem, der ved mest om sig selv. Hølsforståelsen af behov, ressourcer og problemer kan konkluderes væsentligt for at kunne omsætte dette til handling, der kan understøtte den unges situation og dermed skabe en oplevelse af sammenhæng. Dermed er det væsentligt, at de unge inddrages som medkonstruktører af indsatsen, således

de oplever, at der tages udgangspunkt i deres mestringsevne, for at skabe progression og meningsfuldhed for den unge.

Perspektivering

På baggrund af vores konklusion i projektet, fandt vi frem til at relationen og samarbejdet mellem borger og rådgiver er essentielt og det, der kvalificere indsatsen. Det anses væsentligt, at borgeren er medkonstruktør af indsatsen for at skabe progression og, at der tages udgangspunkt i den enkeltes mestringsevne. Vi valgte i projektet at perspektivere til en meta-metode, som den professionelle kan anvende i kombination med hvilken som helst anden metode eller tilgang. Vi vil dog ikke redegøre for metoden heri.

Som vi også har konkluderet, har målgruppen oplevet flere udfordringer i deres sagsforløb, særligt på baggrund af manglende inddragelse. Derfor fandt vi det relevant at perspektivere til en konkret handlemulighed, i form af en meta-metode, der

kan skabe bedre inddragelse og relation. Metoden, *Feedback Informed Treatment* (herefter FIT), anses relevant, for at skabe en "bedre begrundet praksis" (Socialstyrelsen, 2017; Bargmann, 2018 s. 257-278).

Formålet med metoden: "[...] er at evaluere og forbedre kvaliteten og effektiviteten af forskellige indsatser og metoder" (Socialstyrelsen, 2017).

Denne metode fandt vi som en relevant perspektivering, da borgernes mening bliver central i sagsbehandlingen, da socialrådgiveren kontinuerligt inddrager borgerens oplevelse, af sagsforløbet, og tilrettelægger sagsforløbet ud fra dette. Hermed kan sagsforløbet justeres og tage udgangspunkt i borgerens egen oplevelse og situation. Med denne metode kan man sikre, at sagsbehandling og indsats skræddersyes til den enkelte, hvormed der kan skabes et bedre samarbejde.

Litteraturliste

Aktivloven. Lovbekendtgørelse nr. 269 af 21. marts 2017. Bekendtgørelse af lov om aktiv socialpolitik.

Albæk, K., Back Bjerregaard, H., Bille, R., Krogh Graversen, B., Holt, H., Jensen, S. & Bruun Jonassen, A. (2015) *Evaluering af mentorordningen*. København: SFI - det nationale forskningscenter for velfærd. Hentet d. 07. Maj 2018 fra: <http://www.cabiweb.dk/media/947756/evaluering-af-mentor-ordningen.pdf>

Ankestyrelsen (2015) *Praksisundersøgelse om kommunernes visitation af unge under 30 år uden uddannelse - kontant-hjælpsreformen*. København SV: Ankestyrelsen. Hentet d. 01. Maj 2018 fra: <https://ast.dk/publikationer/praksisundersogelse-om-kommunernes-visitacion-af-unge-uden-30-ar-uden-uddannelse-kontanthjaelpsreformen>

Antonovsky, A. (2000). *Helbredets mysterium*. København: Hans Reitzels Forlag.

Baadsgaard, K., Jørgensen, H., Nørup, i. & Peter Olesen, S. (2012) Fra klientorienteret arbejde til administrativt arbejde - ændringer i den faglige praksis og kvalificering på det beskæftigelsespolitiske område. *Nyt om arbejdsliv 14. årg (4)*. Hentet d. 07. Maj 2018 fra: http://www.nyt-om-arbejdsliv.dk/images/pdf/2012/nr4/tfa4_2012_030_047.pdf

Ballegaard Pedersen, M., & Brygger, R. (2017). Forskere: indfør et arbejdsmarkedskrav til unge. *Agenda*. København V: Dansk arbejdsgiverforening. Hentet den 07. Maj 2018 fra: <http://www.agenda.dk/2017/02/jobcentrenes-vurdering-af-unge-paa-uddannelseshjaelp/>

Bargmann, S. (2018) *Systematisk feedback fra borgeren*. I: Kongsgaard, L. T. & Rod, M. H. (Red.) *Bedre begrundet praksis - velfærdsudvikling efter evidensbølgen* (s. 257-278). Frederiksberg C: Samfundslitteratur.

Barse, M. (2018). Aktivering af kontanthjælpsmodtagere har fejlet i næsten 30 år. *Videnskab.dk*. Hentet den 08. Maj 2018 fra: <https://videnskab.dk/en/node/26652>

Bech Hansen, I. (2006) Borgerinddragelse i lyset af retssikkerhedslovens § 4. I: I. Bech Hansen, H. Nørrelykke og H. Sjelborg *Borgerinddragelse og retssikkerhed* (s. 50 – 65). København: Hans Reitzels Forlag.

BEK nr. 1297 af 09. November 2016. Bekendtgørelse om en aktiv beskæftigelsesindsats

Beskæftigelsesindsatsloven. Lovbekendtgørelse nr. 1342 af 21. November 2016. Bekendtgørelse af lov om aktiv beskæftigelsesindsats.

Beskæftigelsesministeriet (2013) *Aftale om reform af kontanthjælpssystemet - flere i uddannelse og job*. København: Beskæftigelsesministeriet. Hentet d. 01. maj 2018 fra:

https://bm.dk/media/6496/aftaletekst_kontanthjaelpsreform-pdf.pdf

Brinkmann, S., & Tanggaard, L. (2015). Interviewet: Samtalen som Forskningsmetode. I: S. Brinkmann & L. Tanggaard (Red.), *Kvalitative metoder* (2. udg. S. 29-54). København: Hans Reitzels Forlag.

Brinkmann, S., & Tanggaard, L. (2015). Kvalitative metoder, tilgange og perspektiver: En introduktion. I: S. Brinkmann & L. Tanggaard (Red.) *Kvalitative metoder* (2. udg. S., 13-28). København: Hans Reitzels Forlag.

Bundesen, P. (2011). *Sociale problemer og socialpolitik* (4. udg). Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Bundesen, P., Bøggild Christensen, A & Rasmussen, T. (2015) *Introduktion* I: Bundesen, P., Bøggild Christensen, A. & Rasmussen, T. *Sociale problemer* (s. 13-46). København: Hans Reitzels Forlag.

Caswell, D., Dall, T. & Bo Madsen, M. (2014) Et pendulsving med udfordringer. *Social årsrapport 2014 - sociale ydelser og ulighed*. 2014 s. 25-31. København: Socialpolitisk forening & center for alternativ samfundsanalyse, CASA. Hentet d. 15. maj 2018 fra: https://viden.sl.dk/media/6718/12831_casa_rapport_web.pdf

Caswell, D., Dall, T. & Bo Madsen, M. (2015) Social- og beskæftigelsespolitikken på vej ud af jernburet?: *Uden for nummer* (30). s. 4-13. København: Dansk Socialrådgiverforening. Hentet d. 15. maj 2018 fra: <http://www.socialraadgiverne.dk/wp-content/uploads/2017/05/30-UdenForNummer.pdf>

Dall, T. (2015) *Langtidsledighed* I: Bundesen, P., Bøggild Christensen, A. & Rasmussen, T. *Sociale problemer* (s. 257-282). København: Hans Reitzels Forlag.

Danneris, Jensen. S. (2016). *Er du klar til at arbejde?* (Ph.D-afhandling). Aalborg Ø: Det samfundsvidenskabelige Fakultet, Aalborg Universitet. Hentet d. 01. Maj 2018 fra: http://vbn.aau.dk/files/242779562/PHD_Sophie_Danneris_Jensen_E_.pdf.pdf%2015-17

Danneris, S. & Dall, T. (2017) *Meningsfuldhed i beskæftigelsesindsatsen* I: Uden for nummer (s. 39-47). nr. 34. København: Dansk Socialrådgiverforening. Hentet d. 07. Maj 2018 fra: <http://www.socialraadgiverne.dk/wp-content/uploads/2017/06/34-UdenForNummer.pdf>

Dansk Socialrådgiverforening (Juni 2014) *Status på førtidspensions- og kontanthjælps- reformerne - en undersøgelse blandt socialrådgivere på jobcentre maj 2014*. København: Dansk socialrådgiverforening. Hentet den 1. Maj 2018 fra: <http://www.socialraadgiverne.dk/wp-content/uploads/2017/07/2014-06-13-Undersoegelse-StatusFoerkthjReformerne-maj2014.pdf>

Dansk Socialrådgiverforening (2011) *Værdighed, Retfærdighed, Integritet, Ansvar - professionsetik*. København: Dansk Socialrådgiverforening. Hentet d. 14. Maj 2018 fra:

<http://www.socialraadgiverne.dk/wp-content/uploads/2017/05/2011-Professionsetik.pdf>

Ehrenreich, R. & Westersø, P. (2018). Koordinerende sagsbehandlers funktioner og kompetencer i tværfagligt samarbejde. *Udenfor nummer* (36). S. 24-33. København: Dansk socialrådgiverforening. Danmark: Aarhus.

Eskelinen, L. & Peter Olesen, S. (2010) Beskæftigelsesindsatsen og dens virkninger set fra et kontanthjælpsmodtager perspektiv. *AKF Working paper*. København V: AKF, anvendt Kommunal-Forskning. Hentet d. 11. Maj fra:

https://www.kora.dk/media/1225825/2754_beskaftigelsesindsatsen_final.pdf

Folkman Drost, A. (2016) Forskning skal give nye redskaber til sagsbehandleren - og job til udsatte danskere: *Ugebrevet A4*. København s: Ugebrevet A4. Hentet den 01. Maj 2018 fra: https://www.ugebreveta4.dk/forskning-skal-give-nye-redskaber-til-sagsbehandlere_20394.aspx

Forvaltningsloven. Lovbekendtgørelse nr. 433 af 22. April 2014. Bekendtgørelse af forvaltningsloven

Frederiksen, M. (2013) Kontanthjælpsreformens betydning for unge under 30 år uden en erhvervskompetencegivende uddannelse. København S: *Arbejdsmarkedsstyrelsen*. Hentet den 16. Maj 2018 fra: <http://www.cabiweb.dk/media/579327/kontanthjaelbspjece-unge-pdf.pdf>

Guldager, J. (2004). *Helhedssyn i socialt arbejde* I: C, Jørgensen., F, Kenneth Hansen & H, Hansen (Red.) *Sociologi og socialt arbejde* (s. 31-50). Frederiksberg C: Forlaget Metropol.

Hansen, L. (2016). Beskæftigelsesområdet og socialt arbejde. I: R, Posborg., H, Nørrelykke & H, Antczak (Red.), *Socialrådgivning og socialt arbejde* (3. udg., s. 395-428). København: Hans Reitzels Forlag.

Harder, M & Appel Nissen, M. (2011) Efterord: En model for helhedssynet - og for praksis?. I: M. Harder & M. Appel Nissen, (Red.) *Helhedssyn i socialt arbejde* (s. 265-278). København: Akademisk Forlag.

Harder, M & Appel Nissen, M. (2011) Forord. I: M. Harder & M. Appel Nissen, (Red.) *Helhedssyn i socialt arbejde* (s. 11-24). København: Akademisk Forlag.

Harder, M. (2011) Helhedssyn - et begrebs udvikling. I: M. Harder & M. Appel Nissen, (Red.) *Helhedssyn i socialt arbejde* (s. 27-46). København: Akademisk Forlag.

Honnet, A. (2006) *Kamp om anerkendelse - Sociale konflikters moralske grammatik*. København: Hans Reitzels Forlag.

Højbjerg, H. (2013). Hermeneutik I: L, Fulgsang., P, Bitsch Olsen, P & K, Rasborg (Red.), *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne* (3. udg., S. 289-324). Frederiksberg C: Samfundslitteratur.

Jepsen, M. (2015) Hvad skal en koordinerende sagsbehandler. København: *HK Kommunal*. hentet den 16. Maj 2018 fra: <https://www.hk.dk/Aktuelt/Nyheder/2015/02/10/Hvad-skal-en-koordinerende-sagsbehandler>

Johansen, M & Mørk, M. (2011) Helhedssynet løfter det sociale arbejde. *Uden for nummer* (22). s. 16-19. København: Dansk Socialrådgiverforening. Hentet d. 15. maj 2018 fra: <http://www.socialraadgiverne.dk/wp-content/uploads/2017/05/22-UdenForNummer.pdf>

Katznelson, N., Elisabeth Dam Jørgensen, H. & Ulrik Sørensen, N. (2015) *Hvem er de unge på kanten af det danske samfund? - Om hverdagsliv, ungdomskultur og indsatser der gør en positiv forskel*. Aalborg: Aalborg Universitetsforlag. Hentet den 01. maj 2018 fra: http://vbn.aau.dk/files/210242686/Hvem_er_de_unge_p_kanten_af_det_danske_samfund_OA.pdf

Kongsgaard, L. T. (2014). *multiteoretisk praksis i socialt arbejde*. Frederiksberg C: Samfundslitteratur.

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Interview – Det kvalitative forskningsinterview som håndværk* (3. udg). København: Hans Reitzels Forlag.

Mikkelsen, G. (2015) *Omsorg - gør det ikke alene*. København: Forlaget indblik.

Mploy. (2015). Evaluering af kommunernes implementering af kontanthjælpsreformen i 2014 - status 1 år efter reformens ikrafttrædelse. København: Mploy. Hentet den 01. maj 2018 fra: <https://star.dk/media/1190/evaluering-af-implementering-af-kontanthjaelpsreformen.pdf>

New Insight (2013) en effektiv beskæftigelsesindsats for udsatte borgere. København: *New Insight*. Hentet d. 09. maj 2018 fra: http://www.kl.dk/ImageVault/Images/id_60168/scope_0/ImageVaultHandler.aspx

Nørrelykke, H. (2015). Borgerinddragelse i praksis. I: I. Beck Hansen., H. Nørrelykke., H. Sjelborg & P. Bundesen *Borgerinddragelse og retssikkerhed – i socialt arbejde* (2. udg. S. 161-176). København; Hans Reitzels Forlag.

Nørrelykke, H. (2006) *Forventninger til borgerens og socialrådgiverens rolle*. I: Bech Hansen., H. Nørrelykke og H. Sjelborg *Borgerinddragelse og retssikkerhed* (s. 144 – 179). København: Hans Reitzels Forlag.

Paulsen, S. (2017) *Konflikten opstår, når borgerne bliver utrygge*. København: Dansk socialrådgiverforening. Hentet den 19. maj 2018 fra: <http://www.socialraadgiverne.dk/faglig-artikel/konflikten-opstaar-naar-borgerne-utrygge/>

Peter Olesen, S. (2011) Helhedssynet nedefra - et bottom-up perspektiv for socialt arbejde. I: M. Harder, & M. Appel Nissen (Red.) *Helhedssyn i socialt arbejde* (s. 213-238). København: Akademisk Forlag.

Retssikkerhedsloven. Lovbekendtgørelse nr. 188 af 08. Marts 2018. Bekendtgørelse af lov om retssikkerhed og administration på det sociale område

Rådet for socialt udsatte (2014) *Hvad vil de mig? - socialt udsatte borgeres erfaringer med førtidspension- og kontanthjælpsreformerne*. København: Rådet for socialt udsatte. Hentet d. 09. maj fra: <https://www.udsatte.dk/dyn/resources/Publication/file/4/64/1404821550/endelig-rapport-kontant-hjaelp-og-foep.pdf>

Socialstyrelsen (13. december 2017). *Feedback Informed Treatment (FIT)*. Hentet den 20. maj 2018 fra: <https://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/dokumenterede-metoder-voksne-og-handicap/om/feedback-informed-treatment-fit>

Sjelborg, H. (2006) Borger-/brugerinddragelse i relation til socialt arbejde. I: I. Bech Hansen, H. Nørrelykke og H. Sjelborg *Borgerinddragelse og retssikkerhed* (s. 100 – 143). København: Hans Reitzels Forlag.

Strauss, H. (2016). Socialrådgiveren på beskæftigelsesområdet - professionen i et historisk og teoretisk perspektiv. I: M. Goli & L. Hansen (Red.), *Beskæftigelsespolitik og socialt arbejde i teori og praksis* (2. udg., s. 217-250). København: Hans Reitzels Forlag.

Thagaard, T. (2004). *Systematik og indlevelse – En indføring i kvalitativ metode*. København: Akademisk Forlag.

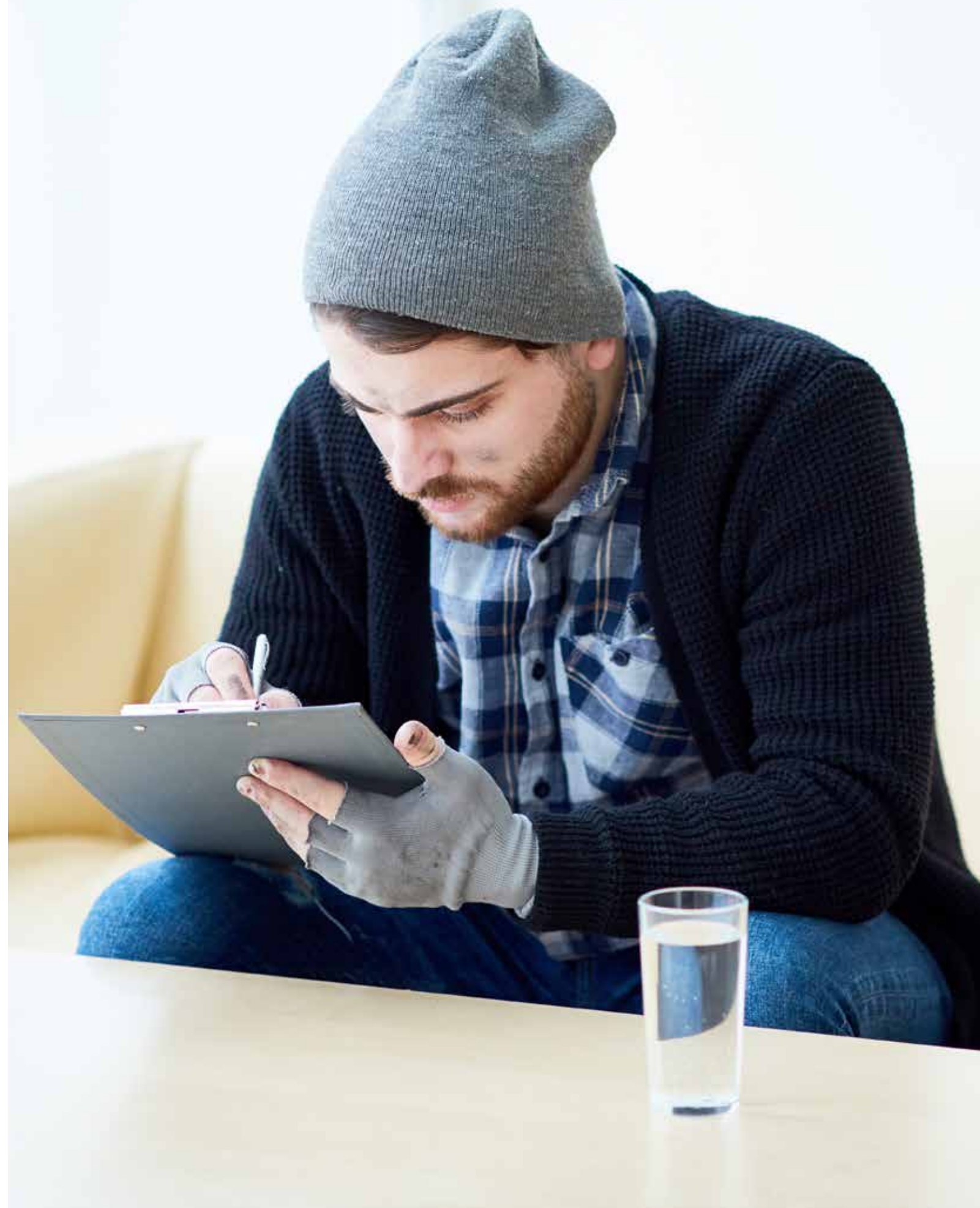
Torring, J. (2004). Det stille sporskifte i velfærdsstaten – En Diskursteoretisk Beslutningsprocesanalyse. Aarhus N: Aarhus Universitetsforlag.

Von Hielcrone, N & Schulz, T. (2011) Helhedssyn i retligt perspektiv I: M. Harder, & Appel Nissen, M. (Red.) *Helhedssyn i socialt arbejde* (s. 47-70). København: Akademisk Forlag.

Væksthusets forskningscenter (2017a) *BIP indikatorer og jobsandsynlighed*. København: Væksthusets Forskningscenter. Hentet d. 07. Maj 2018 fra: http://vaeksthusets-forskningscenter.dk/wp-content/uploads/2017/02/BIP-Indikatorer-og-jobsandsynlighed_-Hovedpointer.pdf

Væksthusets forskningscenter (2017b) *sagsbehandlerens betydning for udsatte borgeres jobchancer*. København: Væksthusets Forskningscenter. Hentet d. 09. maj 2018 fra: http://vaeksthusets-forskningscenter.dk/wp-content/uploads/2017/03/Rapport_BIP_Sagsbehandlerens-betydning.pdf

Willig, R. (2003) *Behovet for anerkendelse*. København: Hans Reitzels Forlag.

Uddeling af gratis mad i velfærdssamfundet

Af Malene Pedersen, Johanna Marie Paulsen, Sara Vogdrup Henriksen og Laura Lystbæk Vinther, Professionsbachelorer i socialt arbejde, 2018

Resume

Denne artikel omhandler nogle af de konsekvenser, som fattigdom og nutidens velfærdssamfund har for brugere af Kolding Madhjælp. Vi har her et særligt fokus på civilsamfundets rolle i løsningen af sociale problemer, herunder særligt fattigdom, samt dets betydning for den enkelte borgers livssituation. Artiklen fungerer som et uddrag af vores bachelorprojekt med tilføjelse af gruppens efterfølgende kritiske refleksioner af indholdet, som kom til udtryk gennem oplæg ved den mundtlige præsentation af projektet.

Indledning

Dette bachelorprojekt udspringer fra en undren over, at der flere og flere steder i det danske samfund opstår frivillige tiltag, vis hovedformål er at uddele gratis mad. Inspirationen er samtidig udsprunget af et kendskab til måden, hvorpå denne form for hjælp er organiseret i Skotland, hvor der bl.a. er et udbredt samarbejde mellem fødevarebanker og offentlige institutioner. Derfor har vi undersøgt, om der i Storbritannien eksisterer forskning på området, hvor vi har været særligt optaget af artiklen "Stigma, shame and 'people like us': an ethnographic study of food bank use in the UK" (Garthwaite, 2016), som netop sætter fokus på nogle af de udfordringer, vi undersøger i projektet, hvorfor det kan være med til at understøtte vores resultater. Med dette udgangspunkt, har vi orienteret os i de forskellige frivillige tiltag som findes i Danmark, hvor fokus netop er på uddeling af gratis mad. Sådanne tiltag startede bl.a. i Danmark tilbage i 2008, hvor Fødevarebanken var en af pionererne i forbindelse med madhjælp (foedevarebanken.dk, u.å.). Denne form for hjælp er efterfølgende blevet organiseret flere steder i landet, hvoraf der kan nævnes projekter som: Kolding Madhjælp, Kirkernes Familiehjælp (kirkernesfamiliehjælp.dk) og Blessingbox (Nyenstad, 2017, 05. april).

Med udgangspunkt i ovenstående har vi valgt Kolding Madhjælp som udgangspunkt for indhentning af vores primære empiri. Tiltag som Kolding Madhjælp kan ses som et eksempel på den aktuelle udvikling i civilsamfundet, hvor tusindvis af danskere er med til at gøre en forskel gennem frivillige bevægelser, som vokser ud af enkeltpersoners eller gruppers passion for at hjælpe og skabe forandring. Udviklingen understøttes desuden af en stigning i kommunernes samlede økonomiske engagement i forhold til frivilligt socialt arbejde. Det ses i forbindelse med, at 34 % af kommunerne fra 2014 til 2015 betalte mere til frivilligt socialt arbejde, end de modtog i bloktilskud fra staten (Danmarks statistik, 2015, s. 4).

Kolding Madhjælp klassificeres som frivilligt socialt arbejde, og betragtes derfor som en del af civilsamfundets initiativer og tiltag til, i samarbejde med staten og markedet, at fuldbyrde velfærden i det danske samfund. Kolding Madhjælp var under udarbejdelsen af bachelorprojektet drevet af ca. 10 frivillige, som hjælper med at indhente donationer, sætte varer op og udlevere gratis mad. Stedet modtager private mad- og pengedonationer, og får desuden doneret mad fra EasyFood

og 6 Rema1000 butikker. Kommunen stiller lokaler til rådighed og støtter Kolding Madhjælp økonomisk jf. Serviceloven § 18. Alle brugere, der selv vurderer, at de har et behov for madhjælpen, kan dukke op, når der er åbent hver 2. søndag, hvilket ca. 100 brugere gør pr. gang. Vores første indtryk af stedet var, at det var en meget broget flok mennesker, der mødte op denne søndag eftermiddag. Der var mennesker fra forskellige kulturer, i alle aldersgrupper og med forskellige sociale problemer. Børn løb, legede og hjalp deres forældre med at samle mad og bære det over til deres biler. De personer der henvendte sig til os, var også af forskellig karakter. Vi talte bl.a. med en ældre kvinde på folkepension, som ikke længere kunne få de økonomiske midler til at strække til hele måneden, hvorfor hun denne dag var mødt op i håbet om at få lidt mad med hjem fra Kolding Madhjælp. Yderligere interviewede vi to andre fra målgruppen, som endnu ikke har fået fodfæste på arbejdsmarkedet, og derfor gav udtryk for, at de havde svært ved at forsørge sig selv.

Den udvikling, der som nævnt, ses i civilsamfundet, og herunder Kolding Madhjælps opståen og virke, kan ses som et fænomen, der er værd at belyse, da der gennem medierne de seneste år ses en udbredt italesættelse af fattigdom i Danmark. Italesættelsen er særligt kommet til udtryk gennem TV-programmer såsom "Blok på bistand" fra DR1 2015, "En vej - to verdener" fra DR1 2016 samt "Da vi ramte loftet" fra TV2 2017. Herudover er referencer som "Dovne-Robert" og "Fattig-Carina" eksempler på billedliggørelsen af Danmarks kontanthjælpsmodtagere (Nedergaard, 2013, 27. december).

Der ses desuden en større andel af mennesker i Danmark, som befinder sig under den økonomiske fattigdomsgrænse, hvorfor der er belæg for at belyse den målgruppe, som man ser i ovenstående eksempler, netop fordi det antyder, at der er tale om et stigende problem. Ifølge Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE) er fattigdommen fra 2002 til 2015 mere end fordoblet, således at der nu er ca. 45.000 økonomisk fattige i Danmark. AE bygger dog sin undersøgelse på den tidligere definition af den økonomiske fattigdomsgrænse, som blev indført i 2013 og afskaffet igen i 2015 (Juil, 2017, s. 2). Afskaffelsen af den økonomiske fattigdomsgrænse betyder ifølge Jonas Schyzt Juul, analysechef hos AE, at der ikke er "mulighed for at følge udviklingen i fattigdom og sætte mål for fattigdomsbekæmpelse." (Andersen & Juul, 2016, 15. marts). Yderligere kan det findes problematisk, at der samtidig med afskaffelsen af fattigdomsgrænsen, og dermed muligheden for at følge udviklingen i fattigdom, igen indføres "fattigdomsydelser" såsom integrationsydelse samt begrænsning af den samlede sum penge en person kan få pga. kontanthjælpsloftet, som trådte i kraft i 2016. Ovenstående underbygger netop vores undren i forhold til, hvilken betydning de beskrevne tendenser har for de berørte.

Samlet set har ovenstående elementer ledt til en nysgerrighed på, hvorfor det er nødvendigt med denne form for frivillige tiltag, når vi lever i et velfærdssamfund, hvor den enkelte jævnfør tankerne bag den universalistiske velfærdsmodel skal kompen-

seres tilstrækkeligt økonomisk, således at man kan opretholde en levestandard, der er acceptabel i det gældende samfund. Derfor kan vi stille spørgsmålstejn ved, om det overhovedet er muligt at være fattig i Danmark? Denne undren har ført til projektets problemformulering, der lyder som følgende:

Hvordan oplever målgruppen at gøre brug af Kolding Madhjælp, og hvilken betydning har hjælpen i forhold til deres livssituation?

- *Hvordan kan man forstå målgruppens livssituation med udgangspunkt i den enkeltes kapitaler og habitus?*
- *Hvilke eventuelle afsavn kan identificeres med udgangspunkt i relativ fattigdom?*
- *På hvilken måde oplever målgruppen stigmatisering i forbindelse med brugen af Kolding Madhjælp?*

Videnskabsteori og fordomme

Vi har i dette projekt valgt at positionere os inden for den filosofiske hermeneutik, da vi ønsker at undersøge brugernes forståelse af egen oplevelsesverden. Problemformuleringen lægger op til en undersøgelse af forståelser og meninger, som fremkommer gennem brugernes livsytringer, hvorfor denne videnskabsteoretiske tilgang er relevant. Den anvendte tilgang giver os et unikt øjebliksbillede af Kolding Madhjælp og brugerne på stedet, hvorfor resultaterne vil se anderledes ud, hvis en lignende undersøgelse foretages på ny eller af andre forskere.

Grundet denne videnskabsteoretiske tilgang, har det for projektet været nødvendigt at klarlægge vores fordomme inden undersøgelsens påbegyndelse. Inden vores forbesøg hos Kolding Madhjælp samt interviews med tre brugere fra stedet, var vores fordomme følgende:

- 1.1: Målgruppen har i en længere periode været på offentlig forsørgelse, inden de begynder at gøre brug af Kolding Madhjælp.
- 1.2.a: Hjælpen ses som nødvendig for målgruppen, da de har et reelt behov, hvorfor vi kategoriserer dem som relativt fattige.
- 1.2.b: Målgruppen benytter tilbuddet, da det er gratis og der ikke ses et reelt behov.
- 1.3: Målgruppen føler skam over at modtage hjælpen og oplever stigmatisering i den forbindelse.
- 1.4.a: Målgruppen bruger ureflekteret hjælpen og forholder sig ikke til det økonomiske overskud.
- 1.4.b: Målgruppen får ekstra overskud økonomisk og mentalt ved at modtage hjælpen.

Som det fremgår af ovennævnte, er der opstået modstridende fordomme i gruppen, hvorfor fordommene angives med bogstaver efter talreferencerne for at tilgodese alle medlemmers fordomme. Disse har flere gange gennem undersøgelsen gennemgået en applikationsproces, hvor det er essentielt for fortolkeren at vedkende sig sine fordomme og kontinuerligt sætte dem i spil mod nye erfaringer for at finde deres berettigelse.

Dermed blev fordommene flere gange taget op til revision for at afklare, om vi ved brug af den hermeneutiske cirkel har opnået ny viden og dermed grundlag for at ændre eller bekræfte fordommene. Der er gennem projektet sket flere ændringer af fordommene og dermed vores forståelse af problemstillingen. Vores sidst opnåede forståelse præsenteres i konklusionen.

Metode og teori

Grundet projektets videnskabsteoretiske tilgang er det semistrukturerede kvalitative forskningsinterview anvendt til fremskaffelsen af empiri. Det kvalitative forskningsinterview giver mulighed for at få kendskab til betydninger og fortællinger hos informanten gennem en samtalebaseret erkendelsesproces. I processen skabes der viden, som konstrueres i samspillet og interaktionen mellem interviewer og informanten (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 20). Projektet bygger på tre forskellige interviews med brugere af Kolding Madhjælp, som dermed repræsenterer Kolding Madhjælps gængse målgruppe.

Vores primære empiri består af de ovennævnte tre interviews med brugere af Kolding Madhjælp. En gennemgående faktor i fremskaffelsen og anvendelsen af empirien har været følgende temaer:

- Livssituation
- Første møde med Kolding Madhjælp
- Relativ fattigdom
- Afsavn/mangler i livet
- Forskellen ved brugen af Kolding Madhjælp
- Andres reaktioner.

Koblingen af ovenstående temaer, vores valgte teori og fordomme har været udgangspunktet for udformningen af interviewguiden og den efterfølgende kodningsproces, hvor de væsentligste elementer af interviewene er blevet fremhævet, hvilket slutteligt har ledt til vores sidst opnåede forståelse af brugerne og hermed svar på problemformuleringen.

De anvendte teorier i bachelorprojektet har sit udspring fra problemformuleringen. Herudfra har det givet mening at benytte Pierre Bourdieus teori om kapitaler, habitus og felt, da det som skrevet i problemformulering kan give mulighed for at forstå den enkeltes livssituation. Da vi ønsker at identificere de af målgruppen oplevede afsavn og dermed opnå en dybere forståelse af målgruppens livssituation, har vi valgt at forholde os til Peter Townsends definition af relativ fattigdom herunder afsavnsmetoden. Vi har valgt at anvende Erwing Goffmans teori om stigmatisering samt social identitet, da den tidligere nævnte engelske undersøgelse har vist, at flere individer, der benytter Foodbanks i England, føler sig stigmatiserede og ligeledes føler skam (Garthwaite, 2016). Ved brug af denne teori kan det undersøges, hvorvidt det samme gør sig gældende for målgruppen. Desuden inddrages denne teori, da vi har en antagelse om, at vores målgruppe er fattige og på den ene eller anden måde føler afsavn og dermed har en afvigende adfærd i forhold til normen.

Refleksioner over andre teoretiske vinkler i forhold til problemstillingen

Undervejs i udformningen af bachelorprojektet og i den mundtlige præsentation har gruppen haft en konstruktiv diskussion, hvilket har affødt et kritisk blik på både anvendte teorier såvel som anvendelsen af andre teoretiske vinkler, som vil blive præsenteret i det følgende afsnit.

Med anvendelse af de teoretiske begreber marginalisering og (social) eksklusion, er det muligt at undersøge og analysere de konsekvenser, der affødes af længerevarende fattigdom. Dette er et perspektiv, der ligeledes kan være egnet i forhold til besvarelse af projektets problemformulering. Set i forhold til projektets målgruppe kan et afgrænset fokus på arbejdsmarkeds-marginalisering være givtigt for at opnå en kvalificeret besvarelse af problemformuleringen. Årsagerne til at projektets målgruppe kan være marginaliseret på arbejdsmarkedet, er flerdimensionelle, og kan udspringe af såvel strukturelle, institutionelle, kulturelle eller individuelle forhold. Hvilke dimensioner der gør sig gældende hos den enkelte borger, kan videre undersøges, og bibringe med andre forståelser af målgruppens livssituation. En sådan undersøgelse kunne foretages med afsæt i, hvordan menneskesynet i takt med overgangen fra den universelle til den angelsaksiske velfærdsmodel har ændret sig fra en behovsorienteret til en nytteorienteret velfærdsforståelse. Marginalisering kan for projektets målgruppe også optræde i relation til mange andre forhold i deres tilværelse, f.eks. i forhold til sociale relationer, social accept fra samfundet, kulturel og politisk deltagelse m.m.

Kan nogle former for marginalisering være en konsekvens af at være fattig? Det kan undersøges, hvordan der både er tale om en såkaldt påvirkning og selektion til arbejdsmarkeds-marginalisering. Dette kan eksemplificeres med helbredsforhold, hvor påvirkningen betegner det forhold, at det i sig selv påvirker helbredet negativt at være i en marginaliseret position i forhold til arbejdsmarkedet. Det er empirisk blevet påvist, hvordan arbejdsløshed, er forbundet med langvarig kronisk sygdom, øget dødelighed og psykiske problemer såsom depression, angst og misbrug. Kan det forudsætte en øget korrelation i forhold til at være marginaliseret? Selektionen betegner det forhold, at dårligt helbred øger risikoen for at blive marginaliseret og udstødt fra arbejdsmarkedet. (Guldager & Skytte, 2013, side 210-211) Når der forekommer ophobninger af alvorlige former for marginalisering, kan det defineres som sociale eksklusion. Jørgen Elm Larsen og Nils Mortensen (2009, s. 144) påpeger, at der er et betydeligt overlap mellem fattige og ekskluderede. Næsten 50 procent af de ekskluderede i Danmark var økonomisk fattige i 2010 sammenlignet med otte procent af de inkluderede i Danmark. Hovedparten af den danske befolkning vil kortvarigt opleve fattigdom, men få af disse vil være udsat for omfattende social eksklusion. Men hvad er konsekvenserne ved længerevarende fattigdom i Danmark?

En anden vinkel, der senere blev brugt i forhold til bachelorprojektet, er et udvidet brug af Bourdieus analyse af forholdet mellem individet og det senmoderne samfund. Herunder hvordan makrostrukturer i samfundet internaliseres hos det enkelte individ og dermed afgør hvilke kapitaler, der er anerkendte i de forskellige felter, den enkelte indgår eller forsøger at indgå i. Konsekvensen bliver derfor, at der hos de individer som ikke besidder kapitalen, heller ikke opnår anerkendelse i feltet, hvilket f.eks. kan komme til udtryk i arbejdsmarkedsfeltet, hvor dem der ikke besidder den anerkendte kapital ender på sociale ydelser. Dermed kan der altså være tale om helt strukturelle elementer, der medfører den fattigdom, som opleves i Danmark i dag.

På den anden side er det også muligt at fordybe sig i de refleksioner og strategier, som vores målgruppe anlægger i forbindelse med deres livssituation i besvarelsen af projektets problemformulering. Dette kan helt konkret være med afsæt i sociologen Margaret Archer's begreb om menneskelig refleksivitet samt Richard Lazarus og Aaron Antonovsky, der beskriver de copingstrategier man eksempelvis som fattig vil gøre brug af. Begrebet om den menneskelige refleksivitet er et modsvar til Bourdieus begreb habitus, der beskrives som de indlejrede værdier og normer, som kommer til udtryk gennem den praktiske sans, som gør, at vi kan handle uden at tænke nærmere over det. Derfor er vores handlinger og hverdagspraksis ikke nødvendigvis genstand for refleksion ifølge Bourdieu. Her vil Archer påpege, at individet netop gør sig bevidste overvejelser, da de fungerer som et grundpræmis for menneskelig handling. Derfor vil man med udgangspunkt i dette begreb kunne se på, hvordan projektets målgruppe bevidst overvejer og reflekterer over, hvordan mangelsituationen påvirker dem og hvorledes deres handlingsrum indsnævres. Slutteligt vil man med begrebet copingstrategier kunne se på, hvorledes målgruppen anlægger proaktive eller reaktive strategier, som yderligere vil kunne tilføre projektet en dybere forståelse for hvad der ligger til grund for målgruppens handlen. Her vil Kolding Madhjælp udgøre et eksempel på en copingstrategi for målgruppen, som de anvender for at sikre sig overlevelse.

Et andet oplæg tager afsæt i socialrådgiverens opmærksomhed på fattigdom, hvilket er oplagt at bringe i spil ud fra vores helt unikke viden om fattigdom, som vi har opnået gennem projektet. Den ny opnåede viden gør det muligt, at fremhæve væsentlige punkter, som socialrådgiveren bør være opmærksom på i arbejdet med borgere, der er ramt af fattigdom. Det er bl.a. altafgørende, at man som socialrådgiver italesætter fattigdommen og ikke lader emnet forblive et tabu, som vores informanter giver udtryk for er tilfældet, da dette kan medføre, at man er afholdende for at gøre brug af frivillige tilbud som f.eks. Kolding Madhjælp. Derudover bør der være en øget opmærksomhed på børn, der opvokser i fattigdom, da det kan have konsekvenser i f.eks. de institutioner og skoler, som børnene er en del af. Denne påstand understøttet af Adam Johansen, lektor i samfunds-

videnskab, der pointerer, at mange socialrådgivere har børnenes afsavn for øje, men dertil opfattes fattigdom ikke som en dynamisk og gennemtrængende risikofaktor for familier, der også har problemer ud over fattigdom. Adam Johansens påstand stemmer overens med de erfaringer, vi har opnået gennem projektet og selvom der er tale om tre informanter med individuelle situationer, er der er alligevel nogle træk og tendenser, som går igen. Disse tendenser er væsentlig at have for øje, når man som socialrådgiver arbejder med borgere, der er ramt af fattigdom.

Konklusion

Gennem vores bachelorprojekt, hvor der som nævnt har været fokus på målgruppens oplevelse af den hjælp, de får fra Kolding Madhjælp har vi opnået en forståelse af, at der er tale om nogle mennesker, der gennem længere tid har været på offentlig forsørgelse, hvilket også var den formodning vi havde fra start. Med Bourdieus begreber om kapital har vi dermed kunne konkludere, at målgruppen har en lav økonomisk kapital i og med, at de er stærkt begrænset i deres økonomiske indkomst i det de lever af sociale ydelser. På trods af målgruppens lave økonomiske kapital formår de alligevel at erhverve sig ressourcer som f.eks. mad, tøj og andre dagligdags ting ved at gøre brug af deres omgangskreds. Dog oplever de ikke denne hjælp som tilstrækkelig til efterfølgende at forsørge sig selv. Dermed er vi nået frem til, at det for målgruppens vedkommende er årsagen til, at de benytter sig af Kolding Madhjælp, hvorfor vi i bachelorprojektet opnåede den forståelse, at målgruppen på baggrund af deres livssituation benytter sig af tilbuddet, fordi de føler et reelt behov.

Yderligere fandt vi gennem bachelorprojektet frem til, at der blandt målgruppen er nogle fællestræk, som f.eks. at de i en eller anden grad sætter sig selv i anden række og dermed udtrykker, at der er andre, der har mere brug for hjælpen end dem selv. Tilmed ser vi yderligere en generel opfattelse af, at målgruppen skal kunne klare sig selv uden andres eller samfundets hjælp, hvilket grundet deres livssituation kan være svært for dem.

På baggrund af den indsigt vi har fået i målgruppens livssituation og ikke mindst deres sociale handlen, har vi en klar forståelse af, hvordan tidligere formåen og succes i form af tidligere at kunne have klaret sig selv, idet de har haft en fast indtægt, har en betydning for hvorvidt et reelt behov for hjælp til forsørgelse udefra kan være svært for den enkelte i målgruppen at indse. Vi har ikke været i stand til på baggrund af den indhentede empiri at identificere alle de afsavn, som målgruppen måtte lide, da vi ikke eksplicit har spurgt udtømmende ind til alle indikatorer inden for de ni dimensioner (Benjaminsen et. al., 2016)¹. Gennem vores forøgede indsigt har vi opnået en forståelse af, at målgruppen på nogle punkter lider afsavn og derfor med stor sandsynlighed kan opfattes som relativt fattige. Denne forståelse tager bl.a. udgangspunkt i, at målgruppen som minimum må

lide afsavn inden for kategorien "Mad og dagligvarer", da de alle grundet en lav økonomisk kapital benytter sig af Kolding Madhjælp. Afhængigt af brugernes livsytringer forstår vi, at de også kan lide afsavn inden for bl.a. kategorierne "Transport", "Sociale aktiviteter", "Helbred og personlig pleje" samt "Beklædning og fodtøj".

Vi har opnået en forståelse af, at målgruppen til en start har en følelse af skam og skyld i forbindelse med brugen af Kolding Madhjælp, hvorigennem de har en tendens til at stigmatisere sig selv ved at tillægge andre egne negative tanker om sig selv. Denne følelse har dog været aftagende for en del af målgruppen, da de over tid identificerer sig med de andre brugere af stedet og i den anledning føler sig ligestillede, hvorfor de ikke nødvendigvis længere føler sig stigmatiseret. På den anden side er der en enkelt bruger, som giver udtryk for, at det modsatte fortsat gør sig gældende, da hun stadig har en følelse af skam og skyld i forbindelse med brugen af hjælpen.

Til trods for ovenstående har vi tilegnet os en forståelse af, at målgruppen yderligere føler sig stigmatiseret i det offentlige rum. Dette sker på baggrund af deres livssituation og herigennem brugen af Kolding Madhjælp, da de ikke lever op til de gængse normer for at klare sig selv bl.a. ved, at de ikke er en del af arbejdsmarkedet.

Selvom de enkelte brugere i målgruppen oplever stigmatisering i flere felter, har vi opnået en forståelse af, at der er flere positive aspekter ved at gøre brug af Kolding Madhjælp. Et fællestræk hos målgruppen er, at de oplever, at der er tale om en positiv atmosfære særligt fra de frivillige, hvorfor de føler sig velkomne og anerkendte i feltet hos Kolding Madhjælp. Kolding Madhjælp opfattes ifølge målgruppen som et sted, hvor der er plads til alle: *"Jeg vil faktisk sige at de frivillige vægter mere, fordi de er så positive. De giver dig et løft op, ikke også. Og så det der skulderklap [...]. Det vægter altså meget. Det gør det."* Kolding Madhjælps frivillige formår bl.a. ifølge målgruppen at fordele maden lige blandt de fremmødte, hvorfor alle fremmødte får noget med derfra.

Udover at målgruppen opnår en form for anerkendelse ved at gøre brug af Kolding Madhjælp, har vi desuden opnået en forståelse af, at hjælpen fra Kolding Madhjælp har afgørende betydning for målgruppen, idet en af brugerne af stedet udtrykker sig på følgende måde, da hun bliver spurgt, hvad hun ville gøre, hvis Kolding Madhjælp ikke eksisterede: *"(...) Jeg tror, jeg ville gå til grunde (...) Simplethen."*

Kolding Madhjælp kan anses for at erstatte alternative muligheder for sikringen af overlevelse som f.eks. at skralde. Denne forståelse har vi opnået gennem en afdækning af målgruppens

livssituation og deres identificerede afsavn, da dette har været med til at understrege, hvor stramt målgruppen sidder i det. På baggrund heraf har vi opnået en forståelse af, at målgruppen får et ekstra overskud både økonomisk og mentalt ved bl.a. at gøre brug af Kolding Madhjælp.

Selvom det er tre unikke livssituationer, har målgruppen det til fælles, at de på baggrund af deres lave økonomiske kapital har behov for at gøre brug af Kolding Madhjælp for at kunne klare sig. Dette samt den aktuelle historiske kontekst og dens udvikling mod en mere residual velfærdsmodel er med til at understrege, at der formodentligt er flere individer, der lever under de samme kår som målgruppen.

Perspektivering

I og med at der findes flere lignende projekter, understreges behovet for denne form for hjælp, hvilket dermed ikke blot er til stede i Kolding, men mere generelt i samfundet, hvorfor vores resultater bliver relevante at anvende i flere sammenhænge herunder bl.a. lignende projekter og i felter hvor målgruppen begår sig.

Vores resultater og opnåede forståelse kan bruges som en del af en bevidstgørelsesproces for dem, der bl.a. i det frivillige sociale arbejde er i kontakt med målgruppen. Hermed kan de opnå en indsigt i, hvordan der kan forekomme stigmatisering både i forbindelse med at modtage denne form for hjælp samt generelt i samfundet, og dermed blive bevidst om den måde hvorpå denne form for hjælp italesættes, og hvordan den enkelte mødes i projektet og på gaden. Resultaterne i forhold til denne målgruppe findes yderligere relevante, da vi med afsæt i vores opnåede forståelse af samfundets udvikling er blevet gjort bekendt med, at stramninger, reformer m.m. er udtryk for, at samfundet bevæger sig i retning mod en residual velfærdsmodel. Endvidere er vores resultater et tegn på, hvor graverende en udvikling samfundet er ved at gennemgå over tid, da noget så basalt som mad uddelt hver 14. dag i Kolding kan have så afgørende betydning for målgruppen. Udviklingen har medført, at civilsamfundet i stigende grad viser engagement i forbindelse med varetagelsen af velfærden. Derfor bliver det væsentligt for de frivillige at få indsigt i en faglig viden om målgruppen.

I takt med, at ansvaret for menneskers liv overføres fra velfærdsstaten til civilsamfundet, bliver det afgørende for socialrådgiveren at være bevidst om, hvilke tilbud, der eksisterer, så der er optimal mulighed for råd og vejledning i forhold til, hvilke muligheder borgeren har for at løse egne problemer. Det bør socialrådgiveren være særligt opmærksom på, når de som oftest er med til at træffe afgørende beslutninger i borgerens liv. En af de værdier, som socialrådgiveren bør arbejde efter er, at alle mennesker har værdi, hvorfor vi skal være med til at sikre, at de har de bedste muligheder for at leve et værdigt liv (Dansk Socialrådgiverforening, 2011). Vores resultater kan gøre socialrådgiveren bevidst om, hvor stor betydning hjælpen har for den enkelte borger, hvorfor man bør informere borgere om hjælpen, således at de har mulighed for at leve så værdigt et liv som muligt.

I forbindelse med ovenstående kan det være værd at påpege over for borgeren, at socialrådgiveren ikke ser ned på at modtage denne form for hjælp. Derfor kan det være fordelagtigt at indgå en samtale med borgeren om, at det ikke er skamfuldt at benytte hjælpen, men at det kan være et midlertidigt supplement for at få deres dagligdag til at fungere. Samtalen kan være væsentlig, når borgeren begynder at benytte Kolding Madhjælp, da vores resultater viser, at brugerne særligt i starten kan føle skam og skyld, hvorfor det kan afholde dem fra at opsøge hjælpen. Hermed kan samtalen med borgeren være med til, at denne følelse mindskes, så det bliver nemmere for borgeren at udnytte en sådan mulighed. Det kan samtidig opfattes som en fordel og form for empowerment, at borgeren forsøger at løse egne problemer, hvilket vi som socialrådgiver bør støtte op om. Samtidig kan bevidstgørelsen om målgruppens livssituation og betydningen af den hjælp, de modtager, samt socialrådgiverens eget indgående kendskab til målgruppen udgøre et grundlag for, at de med afsæt i et helhedsorienteret perspektiv kan agere som advokat på vegne af målgruppen (Skytte, 2013, s. 43). Socialrådgiveren kan dermed være med til at oplyse de politiske beslutningstagere i forbindelse med bl.a. diskussionen om tilskud til frivilligt arbejde, både på et lokalt, men også et nationalt plan. På den anden side kan det modsatte også være tilfældet, da socialrådgiveren kan have begrænsede muligheder for at have indflydelse på beslutningsprocesser, både på et organisatorisk og politisk plan.

Vores resultater er netop med til at understrege, hvor stor en betydning denne form for frivilligt socialt arbejde har, hvorfor det kan anses som belæg for ovennævnte. Denne rolle har socialrådgiveren mulighed for at påtage sig, da målgruppen ikke nødvendigvis selv har tilstrækkeligt med ressourcer til at tale sin egen sag, hvorfor det at agere borgerens advokat kan være med til at sikre en fortsat opbakning til sådanne frivillige tiltag.

At agere borgerens advokat er særligt vigtig, da det ikke står klart, hvilken effekt Kolding Madhjælp har i en samfundsmæssig sammenhæng, i og med der ikke forekommer nogen dokumentation i forbindelse med deres arbejde. Fordi Kolding Madhjælp modtager kommunal støtte jævnfør Serviceloven § 18, kan der på baggrund af, at samfundet er præget af tankerne bag NPM, forekomme en risiko for, at kommunen gør krav på dokumentation for at sikre effektiv udnyttelse af økonomiske midler. I den forbindelse kunne et forslag f.eks. være at indføre visitation, som man bl.a. ser ved Kirkernes Familiehjælp (kirkernesfamiliehjaelp.dk, u.å.), hvilket målgruppen har givet udtryk for ville være en fordel for Kolding Madhjælp. Dette kan på den anden side muligvis afholde nogen fra at opsøge denne hjælp, hvorfor det vil blive endnu vigtigere som socialrådgiver at informere borgeren om tilbuddet.

Grundet den begrænsede viden i forhold til problemstillingen finder vi det oplagt, at effekten af sådanne tiltag bliver undersøgt over en længere periode. Dette vil netop kunne give eksempelvis Beskæftigelses- og Socialforvaltningen en udvidet viden og forståelse for eksempelvis den betydning, som Kolding Madhjælp har for målgruppen.

¹ De ni dimensioner, der er lavet med inspiration fra Peter Townsend, som anvendes i rapporten er følgende: Mad og dagligvarer, beklædning og fodtøj, bolig, indbo, kommunikation, transport, sociale aktiviteter, rekreative aktiviteter samt helbred og personlig pleje (Benjaminsen et. al., 2016)

Litteraturliste

Aktivloven. Lovbekendtgørelse nr. 455 af 10. juni 1997. Bekendtgørelse af lov om aktiv socialpolitik.

Andersen J. G. (2013). Medborgerskab under pres. I J. Guldager & M. Skytte (red.) *Socialt arbejde: Teorier og perspektiver*. København: Akademisk Forlag.

Andersen, I. (2013). *Den skinbarlige virkelighed: Vidensproduktion i samfundsvidenskaberne*. (5. udg.). Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Andersen, J. G. & Larsen C. A. (2015). Hvad er universalisme? I C. A. Larsen & J. G. Andersen (red.) *Den universelle velfærdsstat: Funktionsmåde, folkelig opbakning og forandring*. Frederiksberg: Frydenlund Academic.

Andersen, Lars & Juul, Jonas Schytz (2016, 15. marts). *Fattigdom er et problem i Danmark*. Berlingske. Hentet den 27. december 2017 fra <https://www.b.dk/kommentarer/fattigdom-er-et-problem-i-danmark>

Benjaminsen, L., Enemark, M. H. & Birkelund, J. F. (2016). *Fattigdom og afsavn: Om materielle og sociale afsavn blandt økonomiske fattige og ikke-fattige*. København: SFI - Det nationale Forskningscenter for Velfærd.

Bourdieu, P. (1986). The Forms of Capital. I J. G. Richardson (red.) *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. New York: Greenwood, s. 241-58.

Bourdieu, P. (2005). The Political Field, the Social Science Field, and the Journalistic Field. I R. Benson & E. Neveu (red.) *Bourdieu and the Journalistic Field*. Cambridge: Polity Press, s. 29-47.

Bundesen, P. (2011). *Sociale problemer og socialpolitik* (4. udg.). Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Danmarks Statistik (2015). § 18 Redegørelsen 2015: *Det Kommunale Samarbejde Med Frivillige Sociale Foreninger*. Hentet den 27. december 2017 fra <http://socialministeriet.dk/media/18475/18-redegoerelsen.pdf>

Dansk Socialrådgiverforening (2011). *Værdighed, retfærdighed, integritet, ansvar: Professionsetik*. Dansk Socialrådgiverforening. Hentet den 25. december 2017 fra <http://www.socialraad-giverne.dk/fag-og-debat/faglige-fokusomraader/professionsetik/ds-professionsetik/>

Ejrnæs, M., Hansen, F. K. & Larsen, J. E. (2015). Fattigdom og fattigdomsgrænser. I M. Müller, M. A. Hussain, J. E. Larsen, H. Hansen, F. K. Hansen & M. Ejrnæs (red.) *Fattigdom, afsavn og coping*. København: Hans Reitzels Forlag.

foedevarebanken.dk. (u.å.) Hentet den 22. december 2017 fra <https://www.foedevarebanken.dk/om-os>

Garthwaite, K. (2016). *Stigma, shame and 'people like us': an ethnographic of foodbank use in the UK*. Journal of Poverty and Social Justice, vol. 24, no 3, s. 277-89.

Gjørup, J., Hjortdal, H., Jensen, T., Lerborg, L., Nielsen, C., Refslund, N., Suppli, J. & Winkel, J. S. (2007). Kronik: Tilgiv os - vi vidste ikke, hvad vi gjorde. *Politikken*. Hentet fra www.infomedia.dk

Goffman, E. (1963). *Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity*. New Jersey: Prentice-Hall Inc.

Goffman, E. (2010). *Stigma: Om afvigerens sociale identitet*. (2. udg.). Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Greve, B. (2015). *Velfærdssamfundet: En grundbog*. København: Hans Reitzel Forlag.

Hansen, F. K. & Hussain M. A. (2015). Afsavn - konsekvenser af at modtage de laveste sociale ydelser. I M. Müller, M. A. Hussain, J. E. Larsen, H. Hansen, F. K. Hansen & M. Ejrnæs (red.) *Fattigdom, afsavn og coping*. København: Hans Reitzels Forlag.

Harrits, B. S. (2017). *Pierre Bourdieu*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Harrits, G. S. (2008). Klasser i vidensamfundet. I P. Nielsen, J. Tynell, S. Gjerding, T. Wester, G. S. Harrits, C. Ydesen ... & S. M. Brix (red.) *Brudflader: Økonomi og Samfund 2008*. København: Frydenlund.

Jensen, Carsten (2017, 6. juni). Vi er på vej mod velfærdsstaten version 2.0. *Videnskab.dk*. Hentet den 27. december 2017 fra <http://videnskab.dk/kultur-samfund/vi-er-paa-vej-mod-vel-faerdsstaten-version-20>

Jensen, P. H. (2005). Hvad er velfærd? I P. H. Jensen, H. H. Lund, P. Schultz-Jørgensen & B. Schwartz (red.) *Velfærdssamfundets fremtid*. København: Socialpolitisk forlag.

Juul, J. S. (2017). *Fattigdom i Danmark: Flere fattige og udsigt til stor stigning*. København: Arbejdernes Erhvervsråd. Hentet den 27. december 2017 fra: https://www.ae.dk/sites/www.ae.dk/files/dokumenter/analyse/ae_flere-fattige-og-udsigt-til-stor-stigning.pdf

Juul, S. (2012). Hermeneutik. I S. Juul & K. B. Pedersen (red.) *Samfundsvidenskabernes Videnskabsteori*. København: Hans Reitzels Forlag.

kirkernesfamiliehjaelp.dk. (u.å.) Hentet 2. januar 2018 fra <http://kirkernesfamiliehjaelp.dk/>

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Interview: Det kvalitative forskningsinterview som håndværk* (3. udg.). København: Hans Reitzels Forlag.

Larsen, J. E. & Andersen, J. (2013). Fattigdom, marginalisering og social eksklusion. I J. Guldager & M. Skytte (red.) *Socialt arbejde: Teorier og perspektiver*. København: Akademisk Forlag

Larsen, J. E. & Mortensen, N. (2009) *Udenfor eller indenfor: sociale marginaliseringsprocessers mangfoldighed*. København: Hans Reitzels Forlag.

Lundsfryd, J., Klarup, V. & Bundsgaard, J. (2017). *Rodskud*. København: Gyldendal Business.

Marshall, Aarian (2015, 19. juni). Stockholm Will Open Sweden's First Discount Supermarket for the Needy. *Citylab*. Hentet den 27. december 2017 fra <https://www.citylab.com/life/2015/06/sweden-will-open-its-first-discount-supermarket-for-the-needy/396368/>

Nedergaard, Marie With (2013, 27. december). Arven efter Carina og Robert. *Information*. Hentet den 27. december 2017 fra <https://www.information.dk/debat/2013/12/arven-carina-robert?page=7>

Nyenstad, Janne (2017, 5. April). Madskab: Tag hvad du har brug for - giv hvad du kan. *TV2/Fyn* Hentet den 2. januar 2018 fra <https://www.tv2fyn.dk/artikel/madskab-tag-hvad-du-har-brug-giv-hvad-du-kan>

Schultz-Jørgensen, P. & Jespersen, J. (2005). Velfærd for alle: Den skandinaviske model skal ikke afvikles – men udvikles! I P. H. Jensen, H. H. Lund, P. Schultz-Jørgensen & B. Schwartz (red.)

Velfærdssamfundets fremtid. København: Socialpolitisk forlag. Serviceloven. Lovbekendtgørelse nr. 573 af 24 juni 2005. Bekendtgørelse af lov om social service.

Skytte, M. (2013). Socialt arbejde. I J. Guldager & M. Skytte (red.) *Socialt arbejde: Teorier og perspektiver*. København: Akademisk Forlag.

stopspildafmad.org. (u.å.) Hentet den 25. december 2017 fra <http://stopspildafmad.org/>

Sønderborg Kommune (2017). Frivilligt socialt arbejde: Vejledning til ansøgningsrunde 1 & 2 til ansøgning om tilskud fra § 18-puljen. Hentet den 27. december 2017 fra <https://sonderborgkommune.dk/sites/all/files/Forvaltninger/Social%20og%20Sundhed/Dokumenter/Frivillighed/Vejledning%20til%20ans%C3%B8gning%20om%20%C2%A718.pdf>

Sørensen, T. Ø. (2016). Praksisforskning: hvordan? Casestudiet. I K. Henriksen, T. Ø. Sørensen & P. Westersø (red.) *Praksisforskning i Socialt Arbejde*. København: Hans Reitzels Forlag.

Thagaard, T. (2004). *Systematik og indlevelse: En indføring i kvalitativ metode*. København: Akademisk Forlag.

Torring, J. (2004). *Det stille sporskifte i velfærdsstaten: En diskursteoretisk beslutningsprocesanalyse*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.

trusseltrust.org. (u.å.) Hentet den 27. december 2017 fra <https://www.trusseltrust.org/>

Vagner, Casper (2016, 24. juli). Kolding Madhjælp har brug for mad. *JyskeVestkysten*. Hentet den 27. december 2017 fra <https://www.jv.dk/kolding/Kolding-Madhjaelp-har-brug-for-mad/artikel/2348964>

Vejledning nr. 9104 af 16. februar 2017. Vejledning om ansøgning om støtte fra ansøgningspuljen til frivilligt socialt arbejde. Wulff, M. (2013). Frederiksberg: Frydenlund

Frivillighed i socialt arbejde

Af Maiken Asferg,
Professionsbachelor i socialt arbejde, 2018

Resumé – Aktualitet

Med flere år på bagen som frivillig på godt og ondt – forstået som glæden ved arbejdet, men ligeledes den til tider opståede frustration fra de betalte medarbejders side over, at frivillige har fået de sjove opgaver, mens de betalte medarbejder har været reduceret til praktiske opgaver, valgte jeg, at nu var tiden inde til, at jeg undersøgte, hvorfor man egentlig vil have frivillige inddraget i det sociale arbejde. Dette og mere til ledte mig frem til en undren over, hvilket udbytte man får ved at anvende frivillige. Er det en spareøvelse? Hvem gavner det? Og hvordan kan vi vide, om der reelt er en form for *kvalitet* i det arbejde, frivillige udfører. Og skal vi overhovedet have fokus på kvalitet i det frivillige arbejde? Og i så fald, hvilken form for kvalitet?

Jeg spotter en tendens i, at frivillighed (socialt eller ej) er det nye og spændende. Dét, man skal bruge og inddrage for at følge med i udviklingen. Dette giver civile, private og offentlige mulighed for at være med til at sætte sit præg på den frivillighed, der skal være fremover, hvordan den skal se ud, hvad den skal bruges til og mere generelt dens muligheder og barrierer.

Projektet omhandler, hvordan en civil aktør kan anvende frivillighed i sit sociale arbejde. Herunder hvilke muligheder og barrierer en civil aktør har ved at bruge frivillige kræfter, men ligeledes en analyse af, hvilken plads civile kræfter har i udførelsen af velfærdsservicen. For at besvare disse spørgsmål går en lang vej til at forstå det spændingsfelt dels de frivillige og den civile aktør står i for at finde sin særegne plads til at udføre socialt arbejde. I projektet kommer jeg derfor omkring organisations-/velfærdsmiks og nyttemaksimering for at forstå den civile aktørs plads og gøren, den frivilliges rolle både i sig selv og i sammenspil med de betalte medarbejdere, og hvordan man så kan tale kvalitet i det arbejde.

Projektets baggrund og afsæt

Problemfeltet bestod i hvorfor man som organisation vælger at inddrage frivillighed i sit arbejde. Jeg kontaktede derfor Jysk Børneforsorg og Fredehjem, der stod overfor at skulle implementere en frivilligstrategi, fordi de tror på, at frivillighed i alle indsatser er fremtiden for dem. Jeg startede derfor mit undersøgelsesprojekt der.

Min problemformulering omhandlede, hvilke muligheder og barrierer, der ses hos Jysk børneforsorg/Fredehjem for inddragelsen af frivillighed i det sociale arbejde, herunder hvordan der skelnes mellem frivillige og betalte medarbejdere i arbejdet. For at komme frem til disse både muligheder og barrierer valgte jeg at undersøge flere elementer, som jeg antog kunne influere på Jysk børneforsorg/Fredehjems arbejde, og som dermed var med til at afgøre de forskellige muligheder og barrierer. Det var blandt andet elementer som civilsamfundet i velfærdsudviklingen, kvalitet i det sociale arbejde samt udbytte af det frivillige arbejde.

Udgangspunktet for analysen var Jysk børneforsorg/Fredehjem som helhed, men empirien kom fra en medarbejder og en frivillig fra en af Jysk børneforsorg/Fredehjems institutioner, og jeg tog derfor ligeledes udgangspunkt i, hvordan tingene forholder sig på denne institution.

Om Jysk børneforsorg/Fredehjem

Til de der ikke kender Jysk børneforsorg/Fredehjem, så er de en organisation, der har til formål at udføre socialt arbejde, der imødekommer udsatte børn, unge og familier. Dette gøres gennem institutioner i samarbejde med de offentlige myndigheder og som et alternativ hertil. Ydermere har foreningen til formål at forsøge at skabe større opmærksomhed på netop deres målgrupper af udsatte borgere. Dette gøres ved at være udviklende i forhold til de målgrupper, de allerede kender, hvor de er opmærksomme på, om der fortsat er den rette hjælp for disse, men samtidig også i forhold til, hvorvidt der kunne være andre og nye grupper, der måtte have brug for hjælp (Jysk Børneforsorg og Fredehjem, 2017).

Samlet rummer Jysk Børneforsorg og Fredehjem 18 institutioner og 7 projekter. De selvejende institutioner og flere af projekterne har egne bestyrelser, hvor flertallet er bestemt af hovedbestyrelsen. (Jysk Børneforsorg og Fredehjem finansieres hovedsageligt ved salg af pladser på deres institutioner til kommunen. Ydermere betales der et medlemskontingent. Når der skal oprettes nye projekter eller institutioner, søges der midler til oprettelsen gennem fonde (ibid).

Jysk Børneforsorg har indsatser med frivillige alene og indsatser, hvor der er betalte medarbejdere. De indsatser, hvor der indgår frivillige alene er mindre projekter, eksempelvis selvhjælpsgrupper eller aktivitetsbaserede projekter. I disse projekter indgår en projektkoordinator, der rekrutterer og leder de frivillige. Projektkoordinatoren er en betalt medarbejder, mens resten vil være frivillige. De indsatser, hvor der er betalte medarbejdere, er i institutionerne. Det er disse institutioners pladser og arbejde, der sælges til kommunen, og som bidrager til, at det samlede arbejde i Jysk Børneforsorg og Fredehjem økonomisk kan holdes kørende (ibid).

Metode

Undersøgelsen og behandlingen af den indsamlede empiri er sket med en kritisk hermeneutisk tilgang. Jeg arbejdede med den kritiske hermeneutik på den måde, at jeg gennem analysen forstod informanterne som et produkt af henholdsvis den organisation, de er en del af, og af den politik, der styrer organisationens arbejde. Med det udgangspunkt holdt jeg kritisk informanternes udtalelser og overvejelser op mod de tidligere nævnte samfundsteorier, hvilket giver en samlet forståelse og forklaring af, hvorfor de givne forhold forholder sig sådan inden for konteksten af Jysk børneforsorg/Fredehjems sociale arbejde.

I projektet er et eksempel på dette, at jeg har en forståelse af, at de udtalelser og den virkelighed, mine informanter har, vil være et produkt af de organisatoriske rammer og samfundsforhold, der spiller ind på det sociale arbejde, der udføres hos Jysk Børneforsorg og Fredehjem. Mere konkret vil det sige, at jeg prøver at opnå en forståelse af, hvad aktørerne siger samtidig med, at jeg forsøger at forklare, hvorfor de siger sådan ud fra den samfundsmæssige kontekst, de er en del af.

Netop derfor har jeg gjort brug af kvalitative interviews til at indsamle min empiri. Mine interviews og dertilhørende interviewguides var semistrukturerede. Det vil sige, at jeg teoretisk havde en idé om, hvilken vej interviewet kunne gå og dels havde en retning, jeg ønskede at bevæge mig i. Samtidig var spørgsmålene også åbne nok til, at aktørerne havde mulighed for at fortælle om deres arbejde og på den måde tage mig med ind i det, sådan at de også havde mulighed for at sætte begreber og perspektiver på dagsordenen.

Jeg valgte at interviewe en leder, en medarbejder og en frivillig for at få de forskellige perspektiver fra de led en implementering af frivillighed går igennem ved en civil aktør som Jysk børneforsorg/Fredehjem. Fra beslutningstageren til medarbejderen, der er tovholder til den frivillige, der skal udføre det frivillige arbejde.

Den frivillige sektors plads i velfærdsudviklingen

Udviklingen i, hvem der skal tilbyde hjælp og løse sociale problemer, har ændret sig i og med, at man er gået fra at tale om en velfærdsstat til et velfærdssamfund. Det vil altså sige, at hvor der før var en forventning om, at staten løste problemerne, er dette nu rykket til ikke at være staten alene, men ligeledes i en kombination af hele samfundet. Dermed betyder det også, at civilsamfundet og de frivillige aktører har fået en større rolle i denne forbindelse. De frivillige sociale organisationer har eksisteret længere end velfærdsstaten, men har måtte tilpasse sig en rolle i samfundet for at kunne opretholde deres eksistensgrundlag, hvorfor de nu ses som bidragende til ydelses-systemet i samarbejde med kommunerne (Bundesen, 2011, s. 84-88). Først blev den frivillige sektor anset som værende en modsætning, dernæst som et supplement, en særlig kvalitet og til sidst en metode. Det er overordnet set den udvikling synet på den frivillige sektor er gået igennem.

I forhold til hvordan det forholder sig i dag, kan man diskutere, om civilsamfundet ikke kan være med til at definere, hvordan den frivillige sektor skal ses og forstås. Dette kan også betyde, at de forskellige frivillige organisationer kan vælge at tilpasse deres opgaver og kompetencer efter eksempelvis at være en særlig kvalitet eller et supplement. Dog skaber staten nogle rammer og initiativer, som får betydning for den frivillige sektor, hvorfor staten derfor stadig menes at have den største indflydelse på, hvordan den frivillige sektors rolle kan se ud. Et

eksempel på dette er frivillighedspolitik. Frivillighedspolitikken er lige nu, at det er staten, der har hovedansvaret for velfærds-servicen, men at den frivillige sektor skal ses som et vigtigt supplement hertil (La Cour, 2014).

Samtidig kan man tale om, at Jysk Børneforsorg og Fredehjem selv vælger at bruge frivilligheden som en metode i og med, at de udformer en frivilligstrategi, der skal bringe frivillighed ind i alle deres indsatser, hvilket de ikke havde før. Måden hvorpå de bruger frivilligheden som en metode, skal her forstås som et initiativ til at løse det sociale arbejde, og hvordan dette udbygges ved at bruge frivillige kræfter.

Samlet set kan man anskue velfærdsudviklingens betydning for Jysk Børneforsorg og Fredehjems sociale arbejde således, at de har fået en større rolle i takt med, at staten ikke i tilstrækkelig grad (set fra civilsamfundets side) kan løfte velfærdsydelse/ servicen alene med de midler, den har stillet til rådighed, hvorfor civilsamfundet må løfte en større rolle, og dermed melder sig ind som udbyder af denne velfærdsservice. Samtidig forsøger Jysk Børneforsorg og Fredehjem at følge denne udvikling ved netop selv at inddrage frivillige kræfter i deres arbejde og bruge frivilligheden som en metode for selv at udbygge deres udførelse af arbejdet i projekter og institutioner.

I den forbindelse kan man tale om nulsum eller plussum i dette ændrede velfærds-miks, hvor der er flere aktører i velfærds-servicen. Nulsum bevirker, at en større stat vil give et mindre civilsamfund, fordi alle opgaver påtages af staten, og man derfor indirekte fratager civilsamfundet opgaver. Plussum derimod betyder, at en større stat kan gøre civilsamfundet større gennem inddragelse i løsningen og varetagelsen af opgaverne. (Bundesen, 2011, s. 90-91) Som følge af forskellige frivillighedspolitikker, og at velfærdsstaten netop blev set som værende for stor og omkostningsrig, hælder det nærmere mod, at man forsøger at arbejde mod plussum, hvor civilsamfundet og staten sammen gennem udvikling skal løfte hinanden.

Det vil altså sige, at man ikke nødvendigvis skal se den offentlige sektor og den frivillige sektor som værende direkte konkurrenter i udbuddet af velfærdsservice, men snarere at disse kan supplere og løfte hinanden. I dette perspektiv bliver helheden mere en summen af delene. I forlængelse af dette er det dog stadig i stor grad det offentlige og politikken omkring den frivillige sektor, der er med til at afgøre, hvor stor en betydning den frivillige sektor kan få i denne velfærdsservice. Dog skal det pointeres, at når det øvrige civilsamfund efterspørger Jysk Børneforsorg og Fredehjem, i kraft af, at de ikke finder det offentlige tilstrækkeligt, vokser foreningens arbejde, og de definerer sig selv som følge af dette, hvorfor de forsøger at træde ind på flere arenaer og tilpasse deres arbejde i forhold til, hvad der kan blive efterspurgt. Herunder ved elementer som sammenhængskraft og social kapital.

Udbytte af frivillige

Gennem min analyse gik det op for mig, at det hele faldt tilbage til tilpasningsforholdet mellem det offentlige, private og civile i udbuddet af velfærdsservicen. Når jeg i mine interviews spurgte til udbytte af inddragelse af frivilligheden, kom det til at handle om ressourcer, normering samt metoder i arbejdet. I den forbindelse valgte jeg at se på nyttemaksimering og nogle af de styringsrationaler, der lå herunder for at forstå den merværdi og optimering af ressourcer, jeg synes, at der kom til udtryk hos mine informanter undervejs. Ligeledes i forlængelse af den kritisk hermeneutiske tilgang forsøgte jeg at holde informanternes udtalelser kritisk op mod den samfundsmæssige kontekst, informanternes rammer var opstået i.

I Jysk Børneforsorg og Fredehjem forsøger man at gøre brug af sine ressourcer bedst muligt for på den måde at kunne nå ud og lave så meget socialt arbejde som muligt til flest mulige brugergrupper. Dette kan være en af grundene til, at de har valgt at implementere frivillighed i deres indsatser. Hvis den frivillige ses som en del, der kan flyttes og formes efter behov, så har de muligheder for at bruge deres ressourcer anderledes. Dette ses blandt andet ved, at de er færre personer på arbejde, hvis den frivillige er der, lader den frivillige have en vagt på vagtskemaet, og har den frivillige til at være alene på institutionen om natten. Så selvom hovedformålet er, at den frivillige skal agere som en rollemodel, så bidrager den frivillige også til, at der kan holdes en lavere normering blandt de betalte medarbejdere, fordi den frivillige støttebeboer til tider også betragtes som en del af personalet, selvom den frivillige officielt ikke anses således. Jysk børneforsorg/Fredehjem anser ikke umiddelbart det at bruge frivillige som besparelse, men i stedet som en investering i en merværdi, fordi de tror på, at relationer, der ikke er betalte, kan skabe en merværdi for brugerne, og at de betalte medarbejder i fællesskab med de frivillige kan nå længere i det sociale arbejde. Denne merværdi har Jysk Børneforsorg og Fredehjem dog svært ved konkret at definere, hvad er.

De bruger det ikke som en spareøvelse, men som en metode i det sociale arbejde for at afprøve den sociale orden og interaktionisme i et rum, hvor beboerne føler sig tilpas og har hjemme. De trækker altså frivillige ind et sted, hvor beboerne kender den sociale orden for, at de skal lære at tilpasse sig i andre sociale sammenhænge end den, de har hjemme i.

Hvad der udefra (af mig) kan ses som værende eksempler på nyttemaksimering, kan for Jysk børneforsorg/Fredehjem lige såvel ses som værende en del af det medmenneskelige. At man er der, fordi man har lyst, og at man bruger sin tid optimalt og fornuftigt som det medmenneske, man er. Dette kan eksempelvis være, når de vælger at bruge frivilligheden som en metode til at opnå, hvad de kalder en merværdi. De kalder det en merværdi, fordi de arbejder ud fra et medmenneskeligt kristent tilhørsforhold. Men det kan lige såvel ses som værende et produkt af den organisation, og det organisationsmiks, der præges af de magtstrukturer i samfundet, der tilstræber, at der nyttemaksimeres.

Kvalitet i det sociale arbejde hos Jysk børneforsorg/Fredehjem

En del af den undren jeg kom frem i problemfeltet (og som måske i virkeligheden satte hele projektet i gang) var, hvorvidt krav til frivilligheden og den frivillige ville resultere i en mini-professionel eller som modsætning. En diffus størrelse, man ikke vidste, hvad var.

Når jeg nævner en miniprofessionel, er det som modsætning til, hvad jeg ellers forbinder med en frivillig. En, der melder sig til at bidrage med engagement og frivillighed, en der giver noget af sig selv for at hjælpe til, og hvor motivationen består i engagementet for selve opgaven, organisationen eller sagen. Det jeg i projektet problematiserede var, at når man stiller krav til dette engagement, når man sætter nogle rammer, der bevæger sig ind og overlapper betalte medarbejderen, hvad betyder det så for den frivillige? Og den professionelle? Og hvad betyder det for brugerne, der ikke selv vælger om det er frivillige eller betalte medarbejdere? Får de den samme kvalitet? Og hvad består kvaliteten i?

Hvad jeg hurtigt fandt ud af var, at Jysk børneforsorg/Fredehjem ikke havde samme definition af kvalitet som den offentlige sektor, de skulle sælge deres arbejde til. Det faldt tilbage til det tilpasningsforhold, jeg skildrede tidligere om, at det fra begges sider (Jysk børneforsorg/Fredehjem og det offentlige) afhænger af, hvordan den frivillige sektor opfattes og bruges. Betragtes den som et supplement eller en modsætning?

I projektet kommer jeg frem til, at det politiske system tilstræber en vis kvalitet i de frivillige organisationer, som skal formes ved, at de frivillige organisationer skaber sig som et supplement. Derfor vil det offentlige gerne have, at de arbejder med denne kvalitet i de frivillige organisationer, da de opfatter det frivillige arbejde som en del af den samlede velfærdsproduktion, og dermed må arbejde med de samme kvalitetssikringer, som det offentlige skal. Som følge af dette opfordrer det offentlige til, at de frivillige organisationer udvikler metoder, evalueringsformer, kurser og forandringsteorier for, at de kan teste, om metoderne virker. Dette kan man betegne som værende et investeringsblik på den offentlige støtte, altså hvorvidt de får noget for pengene, og ydermere hvad de konkret får, og om støtten giver en reel værdi for brugerne (La Cour, 2014, s. 467).

Modsat handler kvalitet for Jysk Børneforsorg og Fredehjem om, at den enkelte (brugeren) selv skal opleve en følelse af at have fået det bedre, hvilket formanden for Jysk børneforsorg/Fredehjem beskriver således: *"Kvalitet i forhold til mennesker er ikke nødvendigvis at alle problemer skal være løst, men måske at den enkelte er blevet bedre i stand til at leve med det svære"* (Jysk Børneforsorg og Fredehjem, 2017).

Dermed kan der opstå et kompleks ved, at det er det offentlige, der tilstræber, at de frivillige organisationer skal arbejde med kvalitetsstyring og kvalitetssikring i form af udvikling af

metoder, evalueringsformer med videre, men at det ikke nødvendigvis indgår som en del af det arbejde, som de frivillige organisationer ser sig selv som sat i verden for.

Ovenstående viser, at formålet med at tage frivillige ind vil være, at man får noget andet end den betalte medarbejder, der skal arbejde ud fra professionelle værdier og formel kompetence. Den frivilliges rolle er derfor som udgangspunkt fritaget for regler og krav, da frivilligheden ellers vil overskygges, og man vil agere mere og mere som en professionel. Det er således essentielt at have fokus på, hvordan rollerne skal defineres og adskilles – eller med andre ord, hvor grænserne mellem det frivillige og det professionelle arbejde skal trækkes.

Som følge af dette, kan det også konkluderes, at kvalitet for den offentlige sektor og Jysk Børneforsorg og Fredehjem ikke defineres ens, hvorfor der kan være modstridende interesser for, hvordan arbejdet skal udføres. Dog kan man tale om, at de mødes på en fælles midte i og med, at Jysk Børneforsorg og Fredehjem har inkluderet dokumentationskrav og handleplaner i arbejdet, men at de selv sætter rammerne for, hvordan arbejdet skal udføres.

Konklusion

Først og fremmest kom jeg i projektet frem til, at selvom civilsamfundet og dermed også de frivillige organisationer startede som værende dem, der havde definitionsmagten for hjælpen til udsatte borgere før velfærdsstaten var dannet, har dette over tid ændret sig til, at det nu er det offentlige, der har definitionsmagten for velfærdsydelse. Dermed former det offentlige også de rammer, de frivillige organisationer kan danne deres særpræg på det sociale arbejde inden for. Efter at have konkluderet ovenstående, kom jeg frem til, hvor stor en betydning dette havde for den resterende del af analysen. Organisationsformen, tendenserne, den frivilliges rolle og det at tale om kvalitet, kunne drages tilbage til det tilpasningsforhold, der er mellem den offentlige sektor og Jysk børneforsorg/Fredehjem som aktør i civilsamfundet.

Samtidig kom jeg frem til, at når Jysk Børneforsorg og Fredehjem skal udbyde deres institutionspladser til det offentlige, så er der et behov for at gøre sig særegne for at kunne deltage i den konkurrence, der er på markedet, samtidig med, at man tilpasser sig de krav, der stilles af det offentlige. I analysen kom der fokus på nyttemaksimering i forbindelse med, at Jysk Børneforsorg og Fredehjem omtaler det at inddrage frivillighed som en merværdi, hvilket kan anskues på flere måder. Her blev det skildret som værende en værdi, man opnår ved at give sine brugere nogle relationer, der ikke er betalte, og dermed ikke er "et arbejde". Samtidig blev det også skildret, at man kunne anskue det som en del af at bruge sine ressourcer på anden vis, og hvor man ligeledes anså de frivillige som værende en ressource.

Ydermere konkluderer jeg i forhold til spørgsmålet om kvalitet, at de to parter ikke har samme kvalitetskriterier, hvorfor det kan være sværere at sammenligne og arbejde efter. På samme vis konkluderede jeg, at hvis der stilles for store eller for mange krav til den frivillige, bliver dennes rolle i stedet af professionel karakter, hvorfor frivilligheden og dennes muligheder kan gå tabt.

Samlet set kan man sige, at de muligheder, der er i forhold til inddragelse af frivillighed i det sociale arbejde, afhænger af, hvad det skal bruges til. Den institution hos Jysk børneforsorg/fredehjem, som jeg tog udgangspunkt i, bruger deres frivillige støttebeboer som en rollemodel og en ekstra ressource til medarbejderstaben. Samtidig bruger de frivillige fra Røde Kors til at lave andre aktiviteter. Begge dele er for at inddrage en del af civilsamfundet og livsverdenen for at kunne være i relationer, der ikke er styret af markedsmekanismer. Så udover at mulighederne er ekstra ressourcer, at bringe livsverdenen ind i brugernes liv og at skabe ikke-betalte relationer, er mulighederne også, at man på den måde kan bidrage med noget andet end andre offentlige tilbud, fordi man kan skabe friere rammer og mere fleksibilitet – i hvert fald set fra Jysk børneforsorg/Fredehjems perspektiv.

Modsat kan det konkluderes, at de barrierer, der kan forekomme i forbindelse med inddragelsen af frivillighed i det sociale arbejde er, at samtidig med, at det offentlige stiller større krav om regelstyring, metodefokus, evalueringsformer og kvalitets-sikring, er frivilligheden en størrelse Jysk børneforsorg/Fredehjem endnu ikke har klarlagt og defineret, sådan at de kan sige, hvilket udbytte de får. De bruger frivilligheden som et middel til at opnå en merværdi, de ikke formår at definere. Ydermere er rollen for den frivillige ikke klart defineret, der arbejdes ikke efter bestemte mål, og kvalitet skal opleves for den enkelte bruger og ikke i forhold til opsatte mål. Samlet gør dette, at frivilligheden i det sociale arbejde, når den tages ind, som den gør på institutionen hos Jysk børneforsorg/fredehjem, er en uklar størrelse, hvor man stadig ikke klart har defineret og afgrænset udbyttet af dette, hvilket kan være en barriere for at begrunde inddragelse af frivillighed og udbredelsen af dette til andre kontekster

Jeg vil ikke sige, at jeg er kommet frem til et entydigt svar på, hvorvidt inddragelsen af frivillige i det sociale arbejde er en spareøvelse. Dog vil jeg læne mig op ad medarbejderen fra institutionen og i stedet se det således; hvis man ikke passer på, så bliver det en spareøvelse, og så mister man værdien i det. Hvis man inddrager frivillighed i det sociale arbejde udelukkende for at spare, så har man muligvis misforstået præmissen om, hvad det egentlig er, at man kan med frivillighed. Samtidig tager man frivilligheden og engagementet ud af inddragelsen, hvis man opstiller for mange krav og regler, fordi rollen da bliver af for professionel karakter.

Litteraturliste

Bøger

Andersen, H.(2013). Jürgen Habermas og Axel Honneth., Boje, T.P. Civilsamfund, medborgerskab og social kapital. I: Andersen, H. & Kaspersen, L. B.(Red.). *Klassisk og moderne samfundsteori* (s. 387-416 og s. 647-674). (5. udgave). København: Hans Reitzels Forlag.

Bundesen, P.(2011). Sociale problemer og socialpolitik. (4. udgave). Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Bundesen, P. & Henriksen, L. S.(2016). Frivilligt socialt arbejde. I: Møller, I. H. & Larsen, J. E.(Red.) *Socialpolitik* (s. 563-581). (4.udgave) København: Hans Reitzels Forlag.

Juul, S. & Pedersen, K. B.(2012). Samfundsvidenskabernes videnskabsteori En indføring. (1. udgave) København: Hans Reitzels Forlag.

Kvale, S. & Brinkmann, S.(2015). Interview. (3. udgave). København: Hans Reitzels Forlag.

la Cour, A.(2014). Den frivillige organisation. I: Vikkelse, S. & Kjær, P. *Klassisk og moderne organisationsteori* (s. 455-472). (1. udgave). København: Hans Reitzels Forlag

Lerborg, L.(2014). Styringsparadigmer i den offentlige sektor. (3. udgave). København K: Jurist- og Økonomiforbundets Forlag.

Presskorn-Thygesen, T.(2012). Samfundsvidenskabelige paradigmer – fire grundlæggende metodiske tendenser i moderne samfundsvidenskab. I: Nygaard, C. *Samfundsvidenskabelige analysemetoder* (s. 21-48).(2. udgave). Frederiksberg C: Samfundslitteratur.

Olsen, P. B. & Pedersen, K.(2017) Problemorienteret projektarbejde.(4. udgave). Frederiksberg C: Samfundslitteratur.

Ramien, K.(2012) Casestudiet i praksis.(2.udgave). København: Hans Reitzels Forlag.

Thagaard, T.(2004). Systematik og indlevelse.(1. udgave). København: Akademisk Forlag.

Links

Jysk Børneforsorg og Fredehjem, hentet den 28. december 2017: <http://www.jyskbørneforsorg.dk/>

Tidligere udarbejdede opgaver

Asferg, M.(2017) Frivillighed i socialt arbejde (projektbeskrivelse). Aarhus. VIA UC.

Tidsskrifter

Holm, R. & Fanning, M. L.(2011).Tema om frivillighed. *Uden for nummer 12(23)*, s. 30-39.

Fundamentet – et perspektiv på sociale indsatser for udsatte unge

Fundamentet – A perspective on social assistance services for vulnerable young people

Af Jytte Engsted,
Professionsbachelor i socialt arbejde, 2018

Resume

Formålet med denne opgave er at undersøge, hvordan en socialøkonomisk virksomhed formår at få udsatte unge i et positivt forløb mod uddannelse eller arbejde, når det kommunale system ikke formår at løse opgaven. Ved at inddrage perspektiver fra en borger og en medarbejder fra Fundamentet undersøges det, hvilke barrierer de unge møder, når de interagerer med det offentlige. Dette undersøges på basis af allerede eksisterende empirisk og teoretisk litteratur. Udgangspunktet er en analyse af to semistrukturerede interviews, hvor Honneths teori om anerkendelse samt flere af Bourdieus teoretiske begreber inddrages. Det konkluderes, at borgerne oplever barrierer som krænkelser, sagsbehandlerskifte, uforståeligt juridisk sprog og et stort pres i kontakten med kommunen. De oplever i modsætning hertil, at anerkendelse, nære relationer og fællesskabet er afgørende kontekstuelle faktorer for at opnå et positivt forløb mod uddannelse eller arbejde. Desuden påpeges det, at medarbejderne finder indsatsen som brobygger mellem kommunen og udsatte borgere, som afgørende i forhold til at kunne hjælpe udsatte unge. Helhedssynet, ligeværd i relationer samt de nære relationer og netværk blev fundet at være mest afgørende for borgeren. Ved at undersøge, hvordan en lille socialøkonomisk virksomhed formår at bringe unge udsatte tilbage på sporet, kan ovennævnte medvirke til at forbedre praksis i arbejdet med unge udsatte.

1. Indledning og problemfelt

Bachelorprojektet tager sit udgangspunkt i unge udsatte borgere mellem 25 og 29 år og den socialøkonomiske virksomhed Fundamentet i Aarhus, der har succes med at hjælpe denne gruppe af unge ved at skabe positive forandringer for dem og få dem i et forløb mod arbejde eller uddannelse.

Trods talrige reformer på beskæftigelsesområdet og en langt mere aktiv linje inden for beskæftigelsesområdet gennem de sidste 20 år må det konstateres, at arbejdet med at hjælpe denne gruppe af udsatte borgere hurtigst muligt i arbejde eller uddannelse tilsyneladende har fejlet (Daneris, 2016). Den aktive beskæftigelsespolitik er forårsaget af en tiltagende konkurrence både internationalt såvel som nationalt om ressourcer og arbejdskraft. Ledighed bliver mere og mere set som et individuelt ansvar, og årsagerne anses ikke længere som socialt betingede, men mere som et spørgsmål om manglende incitament til at tage et arbejde og for høje ledighedsydelse. Samtidig bliver det at kunne forsørge sig selv tillagt stor værdi (Danneris, 2016). I en artikel i EJSS (European Journal of Social Security) fra 2017 fremgår det, at trods talrige reformer siden 1990'erne, har de fleste lande i Europa kun set begrænsede resultater med at integrere de mest udsatte grupper på arbejdsmarkedet. De argumenterer for at de metoder, der er anvendt indtil nu, baseret på det evidensbaserede vidensparadigme, næppe formår at integrere denne udsatte gruppe på arbejdsmarkedet (Andersen, Caswell & Larsen, 2017, s. 335).

Hvorfor er dette et samfundsproblem kunne man spørge? Svarene er mange. Men for de unge opleves det ofte som en tilværelse forbundet med fiasko og skam, og set i et økonomisk perspektiv er svaret, at det koster samfundet 12 -15 milliarder kroner årligt, at udsatte unge ikke er integreret på arbejdsmarkedet (Andersen, Jensen, Nielsen & Skaksen 2017, s. 23). For de mest udsatte unge bevirker dette pres på selvforsørgelse og den øgede konkurrence i både uddannelsessystemet og ungdomskulturen generelt, en øget risiko for yderligere marginalisering (Katznelson, Jørgensen, Dam & Sørensen 2015). Fra politisk side er der et pres på unge for at tage en uddannelse, fordi der bliver færre ufaglærte job, mens efterspørgslen efter faglært arbejdskraft og arbejdskraft med højere kvalifikationer er stigende. Barriererne, de unge her støder på, er blandt andet mangel på praktikpladser og øgede karakterkrav for at komme ind på en uddannelse (Christensen, 2015). Samtidig er kravene til de ledige, om selv at være mere aktive for at komme i uddannelse eller finde beskæftigelse gradvist øget og med risiko for sanktioneringer, hvis kravene ikke efterleves. Kommunernes styring ved hjælp af New Public Management (NPM) rationalet, med fokus på præstationer, standardiseringer og en hierarkisk kontrol har medført store administrative byrder for medarbejderne på jobcenterne og efterfølgende nedprioritering af tidligere stærke socialfaglige menneskelige værdier som inklusion, ligeværd og omsorg for de mest udsatte (Caswell & Larsen, 2015).

Fra en praktikperiode i visitationen på et Jobcenter var erfaringen, at gruppen af udsatte borgere med komplekse problemer ud over ledighed var udfordrende at arbejde med. De fleste af borgerne fra denne gruppe havde været i systemet i flere år og havde bevæget sig fra ungeafdelingen og videre over i kontanthjælpsafdelingen uden at have haft kontakt med det ordinære arbejdsmarked eller uddannelsessystemet. Udfordringen på jobcenteret var, at der ikke eksisterede tilbud, der kunne skabe progression for de udsatte. Fælles for denne gruppe var, at de fleste var uden erhvervskompetencegivende uddannelse, uden erhvervs erfaring og havde befundet sig "på kanten af det danske samfund" gennem flere år. Mange havde psykiske problemer men ingen udredning for mulige diagnoser, og presset på socialrådgiverne i visitationen bevirkede, at disse borgere kom til at "stå i stampe" i systemet.

Gruppen af udsatte unge betegnes i Danmark ofte som restgruppen. Det vil sige, det er unge, der på et givent tidspunkt ikke har fået en ungdomsuddannelse eller er i gang med en. Denne gruppe udgør ca. 20% af de 25-29-årige og ca. 5.000 unge svarende til 7-8 % ud af en ungdomsårgang, der hverken er i uddannelse eller beskæftigelse (Andersen, et al. 2017, s. 18). Blandt denne gruppe finder vi også de mest udsatte unge, som ofte kæmper med komplekse sociale problemer som manglende netværk, hjemløshed, misbrug og psykiske lidelser.

De personlige omkostninger er væsentlige i form af en lavere disponibel indkomst samt en væsentlig lavere livskvalitet, idet der er stor risiko for, at det får negative konsekvenser for dem resten af livet. Det der er bemærkelsesværdigt er, at for mange af de unge udsatte forbliver den manglende tilknytning til arbejdsmarkedet en permanent tilstand (Schultz-Nielsen, & Skaksen, 2016)

Derfor er det værd at rette fokus mod de socialøkonomiske virksomheder, som med en anden tilgang til udsatte unge og alternative metoder, tilsyneladende formår at gøre en forskel i forhold til at hjælpe de unge i uddannelse eller arbejde.

Fra politisk side er der også en øget interesse i inddragelsen af civilsamfundet som en strategi til løsningen af de stigende krav fra borgerne om mere velfærd og til skabelse af mere sammenhængskraft og social kapital i samfundet. Kommunerne efterspørger derfor flere frivillige, hvilket medfører nye former for samarbejder eller partnerskaber mellem kommunen og frivillige organisationer. Kommunens fokus er dog ofte primært på det kvantitative, som i sidste ende drejer sig om at implementere den førte offentlige politik, hvorimod de frivillige organisationer forsøger at fastholde deres traditionelle rolle i samfundet, som helt fundamentalt handler om uafhængighed af det offentlige, respekt og ligeværdighed mellem mennesker. Dette medfører en risiko for konflikter og udfordringer i samarbejdet (Henriksen, 2011, s. 12). De socialøkonomiske virksomheder oplever derfor barrierer i samarbejdet med kommunen, og det samme gør de socialt udsatte borgere, der i stigende omfang søger hjælp hos de frivillige organisationer som eksempelvis Fundamentet i Aarhus.

Fundamentet betegner sig selv som en socialfilosofisk virksomhed, der startede op i Aarhus i 2014. Den finansieres dels af indtægter fra egne ydelser, dels fra private donationer samt tilskud fra Aarhus kommune. Foreningen tager imod alle borgere, der henvender sig.

Fundamentet hjælper blandt andet de udsatte unge borgere i de barrierer, de oplever, når de søger hjælp hos det offentlige og ikke har andre, de kan henvende sig til. Alle, der henvender sig, mødes med en helhedsorienteret tilgang og uden CPR-registrering. Fundamentets brugere er meget forskellige. Den yngste bruger er 13 år, og den ældste 70 år (Lind Invest, 2016), (Juil & Engsted, 2018).

Formålet med et af deres mest succesrige projekter "Projekt Vi Tror På Dig" er, at få de unge i et forløb mod uddannelse eller arbejde. Projektet er et helhedsorienteret forløb for udsatte unge, og der arbejdes ud fra en tilgang, som er tillid, åbenhed og omsorg. Der blev i 2016 udarbejdet en SROI (Social Return On Investment) rapport, som er en måde at kvantificere og værdiansætte den effekt, som projektet har for målgruppen og for samfundet. Undersøgelsen viser, at af 30 borgere der starter i projekt "Vi Tror På Dig", er 12 i arbejde og 3 i uddannelse efter

2 måneder. Samtlige 30 deltagere melder tilbage, at de efter de 2 måneder har fået det meget bedre. Samtidigt viser rapporten fra Fundamentet et ROI på kr. 13,65 genereret samfundsværdi og værdi for Fundamentets interessenter for hver én krone, der investeres (Lind Invest, 2016), (Juil & Engsted, 2018).

1.0.1 Definition og specifikation på udsatte unge

Som afgrænsning af begrebet udsatte unge vil den registerbaserede arbejdsmarkedsstatistik (RAS), blive benyttet: *25-29-årige, som hverken er i job eller uddannelse to år i træk" og som ikke tilhører gruppen "øvrige udenfor arbejdsstyrken.*

Begrundelsen for denne afgrænsning er, at der ikke inkluderer unge, der blot midlertidigt er uden for job og uddannelse, og derved er der større sandsynlighed for, at gruppen af udsatte unge består af unge med for komplekse problemer til at tage et arbejde eller starte i uddannelse (Schultz-Nielsen & Skaksen, 2017, s.18).

1.0.2 Definition af samskabelse

Definitionen tager udgangspunkt i den definition, som Tortzen benytter i sin artikel i Uden For Nummer 34, og som er baseret på og udviklet af Bovaird og Løffler: *"Offentlige aktører og borgere samarbejder om at udnytte alle parter aktiver, ressourcer og bidrag bedre for at opnå empowerment, større effektivitet eller bedre resultater"* (Tortzen, 2017, s. 8). Der vil i opgaven ikke blive redegjort yderligere for de forskellige former for samskabelse som co-produktion og co-creation, da dette ikke anses for relevant i undersøgelsen.

1.0.3 Definition af positive forandringer

Definitionen er hentet fra rapporten *Hvem er de Unge på Kanten af det Danske Samfund* og består i, at den hjælpen retter sig imod via hjælpen udvider, forøger, forbedrer eller udvikler eksemplvis bedre trivsel, ressourcer og handlemuligheder (Katznelson, Jørgensen, & Sørensen, 2015, s. 18).

1.0.4 Definition på indsatser

Indsatser defineres i denne opgave som, *det at man gør noget for at opnå et resultat* (Svensson, Johnsson, & Laanemets, 2009, s. 134).

1.2 Problemfelt

En ny rapport peger på en række forhold, der skal fungere anderledes, hvis udsatte unge skal have en reel hjælp fra samfundets side (Katznelson, Jørgensen & Sørensen, 2015). Det nuværende arbejdsmarkedsrettede fokus med uddannelses-pålæg og risiko for sanktionering, hvis de ikke opfylder de stillede krav, passer ikke sammen med de unges komplekse og sammensatte problemer. Disse problemer udløber ikke på kort tid, og de unge benytter ofte meget kortsigtede strategier for overhovedet at overleve. Alle gode kræfter må målrettes en helhedsorienteret politik med tid til forandring og en kommission for udsatte unge ifølge Sjursen, formand for *Rådet for socialt udsatte*, (Sjursen, 2016)

1.3 Problemformulering

Med udgangspunkt i ovennævnte indledning og problemfelt samt perspektiverne fra en borger og en medarbejder fra Fundamentet ønskes undersøgt, hvordan Fundamentets medarbejdere formår, at hjælpe de udsatte unge tilbage mod positive forandringer, arbejde eller uddannelse, når kommunen ikke formår at hjælpe denne gruppe af unge udsatte. Herunder ønskes undersøgt:

- UP 1.1 Hvilke barrierer oplever de udsatte unge i kontakten med kommunen?
- UP 1.2 Hvilken kontekstuelle forhold på Fundamentet oplever de unge har skabt positive forandringer for dem i et forløb mod arbejde eller uddannelse?
- UP 2 Hvilke begreber, perspektiver og indsatser oplever Fundamentets medarbejdere er virksomme, i forhold til at skabe positive forandringer for de udsatte unge?

3.1 Hermeneutik

Det videnskabsteoretiske afsæt i opgaven er den filosofiske hermeneutik, som Hans-Georg Gadamer repræsenterer. Hermeneutikken er valgt i denne opgave, fordi det er de interviewede personers forståelser og fortolkninger, der ønskes anvendt i undersøgelsen. Der er flere forskellige hermeneutiske retninger, som for nærværende ikke vil blive uddybet nærmere. Men de har fællestræk og grundlag, som eksempelvis den hermeneutiske cirkel, hvor helheden skal forstås ud fra delene, der skaber helheden, og hvor delene kun kan forstås ud fra helheden (Fredslund, 2012).

Hermeneutikken handler om at fortolke tekster, samtaler og menneskers handlinger for at forstå meningen bag. Den rummer både menneskets tolkning af sig selv, sin egen situation og virkelighed, samt forskerens fortolkning af denne virkelighed. Gadamer fremhæver forforståelsen som central i denne fortolkningsproces, og som noget, der skal skabes bevidsthed om og klarlægges, således at der kan dannes en cirkularitet mellem vores forforståelse og forståelse (Fredslund, 2012, s. 78). Genstandsfeltet for hermeneutikken er mennesket, dets kultur og erkendelse. Derfor er fokus på det særligt menneskelige, der skal forstås og fortolkes i overensstemmelse med dette. Ifølge Gadamer er mennesket basalt set et fortolkende væsen, som kontinuerligt formes af og former dets omverden gennem fortolkninger, der igen dannes oven på tidligere fortolkninger. Hermeneutikkens ontologi er, at de meninger og betydninger, der studeres, også findes i virkeligheden (Egholm, 2014).

Hermeneutikken anser ikke videnskab for at være værdifri, hvorfor vi i forståelsen af et fænomen, både må tillægge konteksten stor betydning, samt den forforståelse vi selv medbringer i vores fortolkningsproces. Da forforståelsen ikke er noget, vi kan frigøre os fra, er det derfor vigtigt at bringe den i spil i fortolkningen af et fænomen. Når der for eksempel søges en forståelse af de elementer fra Fundamentets kontekst, som unge udsatte, der henvender sig der, mener har en virkning i forhold til at komme tilbage på sporet, er det nødvendigt at

forholde denne til de fordomme og den viden, forskeren allerede har om konteksten, udsatte unge, eksisterende empiri og forskerens egen uddannelsesbaggrund. Dele af forskerens forforståelse fremkommer allerede i opgavens problemformulering, og der vil desuden være viden, som forskeren slet ikke er bevidst om. Denne kan betegnes tavs viden. Ved hjælp af den hermeneutiske cirkel foregår der en konstant vekselvirkning mellem forskerens egen forforståelse, forståelse og tolkning af den viden, der opnås fra de valgte informanter. Derved fremkommer der nye forståelser af de undersøgte fænomener. Når der opnås en mening uden indre modsigelser, er der sket en horisontsammensmeltning (Fredslund, 2012, s. 156). For Gadamer er det endvidere vigtigt at inddrage situationen, det vil sige den historiske kontekst, som fænomener undersøges i, fordi vores forforståelse og forståelse udspringer derfra og således påvirker både forskerens horisont og informanternes horisont (Fredslund, 2012, s. 98).

Da udgangspunktet for undersøgelsen er at finde viden baseret på informanternes perspektiver, placerer opgaven sig således inden for den forstående forskningstype (Launsø & Rieper, 2005, s. 22).

4. Observation

Som en del af denne kvalitative metode er deltagende observation valgt. Der findes flere forskellige former for observation, men deltagende observation har det formål at skaffe viden og forståelse fra et "indefra-perspektiv" på de fænomener, der ønskes undersøgt. Deltagende observation blev valgt, da forskeren ikke på forhånd havde kendskab til Fundamentets kontekst og derfor ønskede at uddybe kendskabet til dette miljø. Derved kunne der blandt andet opnås adgang til yderligere viden fra både borgere og medarbejdere og om, hvordan de tolker deres tilværelse, hvilket ikke ville have været muligt at opnå gennem de to interviews alene. Det vil sige, at det er en tilgang og en del af metoden til generering af data om nonverbal adfærd samt viden fra nøglepersoner fra Fundamentet (Kristiansen & Krogstrup, 2015, s. 44). Det er desuden i tråd med den hermeneutiske tradition, der anser forståelsen, som noget der opstår i en horisontsammensmeltning, hvilket indebærer, at man træder ud af sin egen forståelse og forforståelse og ind i den andens, for til sidst at opnå en ny fælles horisont og indsigt (Kristiansen & Krogstrup, 2015, s. 65). Problemet med deltagende observation er at beholde sin objektivitet og ikke "go native", hvilket i praksis viste sig ganske vanskeligt, da forskeren ofte blev kontaktet af borgere og mere blev betragtet som en frivillig og ikke som observatør med et bestemt formål. På grund af opgavens begrænsede empiri med kun 2 interviews anses det, at fordelene fra denne strategi opvejer ulemperne.

6. Analysestrategi

Analysedelen tager sit udgangspunkt i hermeneutikken og de hermeneutiske fortolkningsprincipper, som er den hermeneutiske cirkel.

I en hermeneutisk tekstfortolkning kan der anvendes forskellige strategier. Gadamer afviser udtrykkeligt at hermeneutik er en metode (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 276), men Dahlager og Fredslund anvender alligevel begrebet metodiske principper til at udfordre forskerens forforståelse. Hun understreger endvidere, at fuld viden om egen forforståelse aldrig kan opnås, blandt andet fordi en del af den består af tavs viden (Dahlager & Fredslund, 2011, s. 165). Der er fire principper, hvoraf de to første handler om at klarlægge forskerens egen forforståelse:

6.1 Forforståelsen

Som tidligere nævnt spiller forskerens forforståelse en stor betydning for en hermeneutisk analyse og bør klarlægges inden en undersøgelse sættes i gang. Forskerens baggrund spiller en stor rolle for forståelsen af informanterne, og en praktikperiode i visitationen på et jobcenter gav yderligere viden med hensyn til de mest udsatte lediges situation, og jobcenterets manglende tid og muligheder for at hjælpe dem. En indsigt i at det store fokus i højere grad var på at presse borgerne for at vende hurtigst muligt tilbage i selvforsørgelse på trods af borgernes sårbarheder i form af angst og mulige diagnoser. Dette foranledigede mange refleksioner vedrørende etik, moral og en generel mangel på omsorg for de svageste i samfundet. Dertil indgår i forforståelsen også tidligere arbejde med psykisk sårbare, diverse artikler i Uden For Nummer, dokumentarer med videre. Desuden er min viden og forforståelse baseret på rapporter og projekter i relation til aktivitetsparate borgere og udsatte unge. Her skal blot nævnes nogle få: *Fra Udsat til Ansat, set fra et arbejdstagerperspektiv*, (Væksthusets Forskningscenter, 2017), *Hvem er de unge på kanten af det danske samfund* (Katznelson, Jørgensen & Sørensen, 2015). Ovennævnte er slet ikke udtømmende, men har i høj grad påvirket forskerens forforståelse af, at de nuværende krav, der stilles til udsatte unge på kontanthjælp eller uddannelseshjælp, er medvirkende årsag til at gøre de udsatte unge med komplekse problemstillinger endnu mere udsatte.

Det andet princip drejer sig om at sætte sin forforståelse i spil. Det kan man for eksempel gøre ved at reflektere over de spørgsmål, som forskeren stiller informanten. Dette kunne så muligvis føre frem til, at antagelserne i ens forforståelse måske ikke holder. For eksempel var der en antagelse om, at motive-rende samtaler havde meget stor betydning for Fundamentets tilgange, hvilket viste sig ikke at holde stik. Derfor blev dette kun afklaret ved at spørge ind til dette område på flere forskellige måder. Dette medførte, at forskerens forforståelse konstant udviklede sig i processen.

Det tredje princip handler om at sætte sig i den andens sted og samtidig anerkende inddragelsen af egen forforståelse. Altså at prøve at sætte informantens forståelse i en kontekst for at forstå baggrunden for de svar, der fremkommer (Dahlager & Fredslund, 2011, s. 168). Når informanten eksempelvis udtrykker sin begejstring for Fundamentets medarbejdere, hvad kunne en mulig forklaring på dette så være?

Det fjerde og sidste princip handler om åbenhed i forhold til sin problemformulering. Det betyder, at problemformuleringen skal være i bevægelse, og at der ikke på forhånd er en fastlåsning af bestemte begreber, fordi forskerens forforståelse bliver fastlåst og dermed styrende for opgaven. (Fredslund, & Dahlager, 2011, s. 170).

Undersøgelsen har sit udgangspunkt i empirien (de to interviews), hvor der løbende inddrages teori, hvor dette giver mening i forhold til at underbygge citaternes fortolkninger. Det vil sige, at man bevæger sig fra del til helhed, hvor der tages udgangspunkt i de to interviews og de to informanternes forståelser og perspektiver, altså en induktiv tilgang. Fra klarlæggelse af forforståelsen vil selve analysen efterfølgende blive udfoldet.

Litteraturliste

- Andersen, N. A., Caswell, D., & Larsen, F. (2017). A new approach to helping the hard-to- place Unemployed: The promise of developing new knowledge in an interactive and collaborative process. I: *European Journal of Social Security* 2017. Vol. 19(4), p. 335-352.
- Andersen, S. H., Jensen, B., Nielsen, B. W., & Skaksen, J. R. (2017). *Hvad ved vi om udsatte unge. Historik, omfang og årsager*. Rockwoolfonden.
- Blom, B., & Morèn, S. (2007) *Insatser och resultat i socialt arbete*. Forlag: Studentlitteratur.
- Boolsen, M. W. (2006). *Kvalitative analyser*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Bundesen, P. (2015). *Handlings- og styringsrationaler*. I Bundesen, P. & Hansen, C. (red.). *Kommunaløkonomisk styring – på det sociale område*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Bødker, S., & Christensen, M. L. (2015). *Udenforskabets pris 2015*. CBS.
- Bøgelund, E. (2015). *Snørklet sprog får retssikkerheden til at bløde*. I Djøfbladet, 2015.
- Lokaliseret fra: <http://www.djoefbladet.dk/Artikler/2015/8/Snorklet%20sprog%20får%20retssikkerheden%20til%20at%20bløde.aspx>
- Caswell, D., & Larsen, F. (2015). *Frontlinjearbejdet i levering af aktiv beskæftigelsespolitik – hvordan faglige, organisatoriske og styringsmæssige kontekster påvirker dette*. *Tidsskrift for arbejdsliv*, 17. årg. Nr. 1, s. 9 - 27. Lokaliseret fra: http://www.nyt-om-arbejdsliv.dk/images/pdf/2015/nr1/tfa1_2015_009_027.pdf
- Christensen, A. B., Jørgensen, S., Olesen, S. P., & Rasmussen, T. (2015). *Viden og videnskabsteori i socialt arbejde*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Christensen, A. B. (2016). *Ungdomsarbejdsløshed*. I Bundesen, P., Christensen, A. B., & Rasmussen, T. *Sociale problemer*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Dahlager, L., & Fredslund, H. (2011). *Hermeneutisk analyse*. I Vallgård, S., & Koch, L. (red.) (s. 154-178) *Forskningsmetoder i folkesundheds videnskab*. Forlag Munksgaard Danmark.

- Dalmar, P., L. (2018). *Formaliteter ødelægger retssikkerheden. Socialrådgiveren*, 05/18 s. 30.
- Egholm, L. (2014) *Videnskabsteori – perspektiver på organisationer og samfund*. København: Hans Reitzels forlag.
- Fredslund, H. (2012). *Den filosofiske hermeneutik – fra filosofi til forskningspraksis*. I Nygaard, C. (red.), *Samfundsvidenskabelige analysemetoder* (s. 75-102). Samfundslitteratur.
- Fundamentet (2018). *Sociale forandringer i et bæredygtigt fællesskab*. Lokaliseret fra: www.fundamentet.org
- Hagensen, P., Henriksen, J., & Christensen, I. (2010). *Mennesker med dobbeltdiagnoser, kræver ikke dobbelt behandling*. Socialt udviklingscenter (SUS).
- Heidegren, C. (2010). *Anerkendelse – kort og godt*. Frederiksberg C: Samfundslitteratur.
- Hansen, I. B. (2015). *Borgerinddragelse i lyset af retssikkerhedslovens § 4*. I Hansen, I. B., Nørrelykke, H., Sjelborg, H., & Bundesen, P. *Borgerinddragelse og retssikkerhed*. (2. udg.) København: Hans Reitzels Forlag.
- Henriksen, L. S. (2011). *Restrukturering af frivilligheden. Uden for nummer*. 12. årgang, nr. 23, 2011.
- Honneth, A. (2006). *Kamp om anerkendelse*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Honneth, A. (2003). *Usynlighed – Om anerkendelsens erkendelsesteori*. I Willig, R. (red.). *Behovet for anerkendelse*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Høilund, P., & Juul, S. (2015). *Anerkendelse og dømmekraft i socialt arbejde*. (2. udg.) København: Hans Reitzels forlag.
- Jensen, S. D. (2016). *Er du klar til at arbejde?* Lokaliseret fra: vbn.aau.dk/10.5278/VBN.PHD.SOCSCI.00044
- Juul, L., & Engsted, J. (2018). *Modul 12 projektbeskrivelse, RA15 F2 C, gr. 19*. VIA University College.
- Juul, S. (2012). *Hermeneutik*. I Juul, S., & Pedersen, K. B. (red.), *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori*. København: Hans Reitzels Forlag. (s. 107-144)

Juul-Olsen, M., Hulgard, E., & Nellemann, E. (2013). Socialøkonomiske virksomheder og samarbejdet med kommunen. Rapport om et forsknings- og udviklingsprojekt. Videncenter for Socialpædagogik og Socialt arbejde, VIA UC. Lokaliseret fra: <http://sociale-entreprenorer.dk/assets/files/RapportOmSocialokonomiskeVirksomheder.pdf>

Juridisk sprog får retssikkerhed til at bløde, 2015. Djøfbladet. Lokaliseret fra: www.djoef.dk

Katznelson, N., Jørgensen H. E. D., & Sørensen, N. U. (2015). *Hvem er de unge på kanten af det danske samfund*: om hverdagsliv, ungdomskultur og indsatser der gør en positiv forskel.

Aalborg Universitetsforlag. (Ungdomsliv, nr. 1). Lokaliseret fra: vbn.aau.dk/files/.../Hvem_er_de_unge_p_kanten_af_det_danske_samfund_OA.pdf

Kongsgaard, L. T. (2015). *Multiteoretisk praksis i socialt arbejde*.

Samfundslitteratur

Kuschel, R., & Jørgensen, P. S. (2006). *Social psykologi – en introduktion*. København: Forlaget Frydenlund.

Launsø, L., & Rieper, O. (2005). *Forskning om og med mennesker*. (5. udg.). København: Nyt Nordisk Forlag.

Lemvigh, K. (2016). Omkostningsanalyse vedrørende unge ledige på kanten af uddannelse og arbejdsmarked. Lokaliseret fra: www.kora.dk den 28.2.2018.

Lind Invest, (2016). *SROI Rapport, Fundamentet - Sociale forandringer i bæredygtigt fællesskab*. Lokaliseret fra: www.lind-invest.dk/wp-content/uploads/SROI-Rapport-Fundamentet-2016-1.pdf

Nielsen, E. N., Haubjerg, M., Mikkelsen, D. M., & Hermansen, L. S. (2012). Bourdieu. I Nielsen, E., Cho Guul, M. A., & Andersen, S. A (Red.). *Teori i socialfaglig praksis*. Forlag: Systime.

Nissen, M., Uggerhøj, L., Hansen, I., & Breumlund, A. (2008). Magt og forandring i socialt arbejde. I *Uden For Nummer*. 9. årg., Nr. 16, 2008.

Nørgaard, B. (2005). *Axel Honneth og en teori om anerkendelse*. Tidsskrift for Socialpædagogik nr. 16

Professionsetik, (2011). *Dansk socialrådgiverforening*. Tryk: Datagraf.

Rasmussen, T. (2016). Barrierer for praksisforskning. I Henriksen, K., Sørensen, T., Ø., & Westersø, P. (red.), *Praksisforskning i socialt arbejde (s.134-152)*. København: Hans Reitzels Forlag. Schultz-Nielsen, M. L., & Skaksen, J. R. (2016). *Den økonomiske gevinst ved at inkludere de udsatte unge*. Arbejdsrapport nr. 39. Udgivet af: Rockwool Fondens Forskningsenhed. Lokaliseret fra: www.rockwoolfonden.dk

Sjursen, J. (2016) *Rådet for socialt udsatte*. Lokaliseret fra: <https://www.udsatte.dk/aktuelt/nyhedsside/radet> den 5.3.2018.

Sørensen, E., & Torfing, J. (2017). *Farvel til grønthøsterbesparelser: Nu skal velfærden fornys gennem en arena for samskabelse*. Den offentlige.dk. Lokaliseret fra: <http://www.denoffentlige.dk/farvel-til-groenthoesterbesparelser-nu-skal-velfaerden-fornys-gennem-en-arena-samskabelse>

Sørensen, T. Ø. (2016). Praksisforskning: Hvordan? Casestudiet. I Henriksen, K., Sørensen, T., Ø., & Westersø, P. (red.), *Praksisforskning i socialt arbejde (s.63-76)*. København: Hans Reitzels Forlag.

Tolstrup, M. (2015). Ressourcefokuseret vejledning. Dansk Psykologisk Forlag A/S.

Uggerhøj, L. (2011). Kan helhedssyn ligesom kartofler gå til det hele? Om helhedssyn og perspektiver i socialt arbejde. I Harder, N., & Nissen, M. A. (2011). *Helhedssyn i socialt arbejde*. København: Akademisk forlag.

Villadsen, K., & Mik-Meyer, N. (2008). Magtens former: Sociologiske perspektiver på statens møde med borgeren. I *Uden For Nummer*. 12. årg., nr. 16/2008.

Wilken, L. (2014) (2. udg.). *Bourdieu for begyndere*. Frederiksberg C. Samfundslitteratur.

Væksthusets Forskningscenter (2016). *Fra udsat til ansat – set fra et arbejdstagerperspektiv*. Rambøll. Lokaliseret fra: <http://vaeksthusets-forskningscenter.dk/projects/fra-udsat-til-ansat-set-fra-et-arbejdstagerperspektiv/>

Aarhus kommune (2016). *Kommune Forfra – kommune gentænker velfærden*. København: Forlag Mandag Morgen Innovation Aps. Lokaliseret fra: <https://www.mm.dk/artikel/kommune-forfra>

Love

Aktivlov: Lovbekendtgørelse nr. 468 af 20/5 2016. Bekendtgørelse af Lov om aktiv socialhjælp.

Beskæftigelsesindsatsloven: Lovbekendtgørelse nr. 807 af 1/7 2015 senest ændret ved lov nr. 625 af 8/6 2016 § 5. Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats.

Forvaltningslov: Lovbekendtgørelse nr. 433 af 22/4 2014. Lov om registrerede socialøkonomiske virksomheder. Lov nr. 711 af 25/6 2014.

Persondatalov: Lov nr. 429 af 31/2000. Lov om behandling af personoplysninger.

Retssikkerhedslov: Lovbekendtgørelse nr. 1052 af 8/9 2015. Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område. Straffelov: Lovbekendtgørelse 1052 af 4/7 2016. Borgerlig straffelov.

Et casestudie af rehabiliteringsteamet

Af Bettina Anne Nielsen & Tatjana Hjortshøj,
Professionsbachelorere i socialt arbejde, 2018

Resume

Biomedicin. Et begreb, der dominerer som en af de nutidige diskurser i samfundet, og som også kan være med til at forklare hvorfor teammedlemmerne på rehabiliteringsteamet, har et øget fokus på borgerens fysiske tilstand. Vi er kommet frem til denne påstand gennem en række deltagerobservationer af teamets rehabiliteringsmøder. Gennem disse observationer tegnede der sig et generelt billede af, hvor teammedlemmerne lægger deres fokus. For at forstå dette fokus foretog vi en analyse af empirien ved brug af Pierre Bourdieus begreber om felt, kapital og symbolsk vold.

Vores analyse viste, at den biomedicinske kapital er den mest anvendte og anerkendte kapitalform i feltet, hvilket betyder, at den får status som symbolsk kapital. Og dermed er det det teammedlem som ejer mest af denne kapital, der får muligheden for magt og indflydelse i feltet. Sundhedskoordinator besidder mest biomedicinsk kapital, og på rehabiliteringsmøderne formåede hun at bringe den symbolske kapital i spil, og udøve symbolsk vold over for de øvrige aktører. Dermed kom hendes virkelighedsopfattelse til at fremstå som objektiv og sand i vurderingen af borgerens livssituation, hvilket kan være med til at forklare teammedlemmernes fokus på borgerens fysiske tilstand.

Præsentation af projektet

Reformen for førtidspension og fleksjob trådte i kraft d. 30. juni 2012, hvor det overordnede mål var, at *flest muligt skulle i arbejde og forsørge sig selv*. Som led i denne reform, blev der etableret krav om oprettelse af rehabiliteringsteams i alle landets kommuner for at sikre, at borgeren får den nødvendige og tværfaglige koordinering i komplekse sager.

Selve arbejdet på rehabiliteringsteam skal medvirke til, at der blandt andet sker en parallel afklaring af borgerens beskæftigelsesmæssige, sociale og sundhedsmæssige ressourcer og udfordringer. Det er rehabiliteringsteamet som indstiller borgeren til blandt andet ressourceforløb, fleksjob og førtidspension, og det er ligeledes rehabiliteringsteamet som kommer med forslag til indsatser, der kan være med til at forbedre borgerens funktionsevne. Dermed sidder rehabiliteringsteamet med en stor magt i forhold til borgerens fremtid.

Rehabiliteringsteamet forsøger at sikre borgeren en tværfaglig- og helhedsorienteret indsats gennem en systematisering af data fra borgerens sag i en ICF-model. Her skal medlemmerne forsøge at danne sig et overblik over borgerens funktionsevne, som omfatter biologiske, psykologiske og sociale forhold. Dermed er ICF-modellen med til at beskrive borgerens funktionsevne i et helhedsorienteret perspektiv, og det er den, der ligger til grund for teammedlemmernes fokus og beslutning i forhold til indstillingen.

Inden teammedlemmerne mødes, læser de hver især den forberedende del af rehabiliteringsplanen samt de sagsakter, som

borgerens koordinerende sagsbehandler har vedlagt sagen, og forbereder sig til mødet ved at udfylde en ICF-model med data fra borgerens sag under de i alt seks punkter, som modellen opdeles i.

I projektet ønskede vi således at undersøge, om teammedlemmerne var særligt optaget af et specifikt fokus i forhold til punkterne i ICF-modellen. For at finde ud af dette gjorde vi brug af den kvalitative metodiske tilgang deltagerobservationer af et rehabiliteringsteam. Her kom vi frem til at teammedlemmerne har en tendens til at fokusere mere på enkelte dele af ICF-modellen frem for alle punkter, som det oprindeligt var tiltænkt i modellen.

Denne problemstilling førte os frem til følgende problemformulering:

Hvordan kan man forstå teammedlemmernes fokus i ICF-modellen, med hjælp fra Bourdieus begreber om felt, kapitaler og symbolsk vold?

Deltagerobservationerne skete over i alt syv rehabiliteringsmøder, og blev dermed vores empiriske materiale i projektet. Ved at benytte deltagerobservationer fik vi således mulighed for at studere teamets hverdagspraksis og få en insider-viden om aktørernes positionering og handlestrategier i forhold til hinanden. Efter gennemførelsen af observationerne kunne vi se, at der var nogle gennemgående overordnede tendenser på samtlige møder. En af de tendenser vi blandt andet observerede var, at et bestemt teammedlem synes at have en stor mængde taletid i forhold til de øvrige medlemmer. Det samme teammedlem havde ydermere en tendens til at overtage igangværende dialoger mellem borgeren og de øvrige teammedlemmer, og tilsyneladende havde dette teammedlem en meget stor indflydelse på, hvilke emner der blev talt med borgeren om. Dermed udvalgte vi ét specifikt møde, hvor disse tendenser stod meget klart.

Efter deltagerobservationerne sammenholdt vi empirien med punkterne i ICF-modellen for at belyse, om teamet anlagde et bestemt fokus og i så fald hvilket. Vi valgte at analysere på medlemmernes kommunikation mellem hinanden og med borgeren for derefter at indsætte empirien under de seks punkter i ICF-modellen. Ved at systematisere empirien med denne tilgang kunne vi se, at teammedlemmerne fokuserede meget på punkterne: *Helbredstilstand eller sygdom samt Kroppens funktioner og anatomi*.

For at få en forståelse for dette anvendte vi en række af Bourdieus begreber; herunder felt, kapitaler og symbolsk vold. Med disse begreber blev det muligt for os at udforske den praksis, som teamet udøver samt forstå, hvorfor nogle teammedlemmer har en større indflydelse på, hvilken sandhed der skal gælde i forståelsen af borgerens livssituation (Bourdieu & Wacquant, 2009, s. 9-12).

Analysen

I den første del af analysen blev aktørernes kapitalsammensætning analyseret med det formål at belyse, hvilke kapitalformer aktørerne bringer med sig ind i feltet. Derefter blev det belyst, hvor ofte de forskellige kapitalformer bringes i spil, samt hvordan aktørerne reagerer herpå. Formålet var at udlede hvilken kapital der er den mest anvendte og anerkendte blandt aktørerne, og dermed hvilken kapital der får status som den symbolske kapital. Ud fra analysen var det den biomedicinske kapital, der fik status som den symbolske kapital, og i og med at det var sundhedskoordinator, der ejer mest af denne kapital, gav det hende mulighed for at få magt og indflydelse i feltet.

Følgende er et uddrag af analysen, hvor det kommer til udtryk, hvordan den biomedicinske kapital er den mest anvendte og mest anerkendte kapitalform. Analysen er baseret på empirien indhentet gennem deltagerobservationer.

Den biomedicinske kapital kommer i spil

På formødet er det repræsentanten fra beskæftigelsesområdet, der via hendes ordstyrerrolle på teamet, lægger ud med en opsummering af borgerens sag. Repræsentanten fra beskæftigelsesområdet, informerer om, at borgeren lider af fantomsmerter, som man ikke har haft held med at behandle medicinsk, og derfor har man tilbudt borgeren at få indopereret en neurostimulator. Repræsentanten fra beskæftigelsesområdet er ydermere optaget af følgende: *"Jeg kan desuden se at borgeren har været i et forløb på smerteklinikken, men jeg er i tvivl om hvad han har fået ud af at være der? Det er vigtigt at vi ved det, her vil jeg gerne vide mere"*. Der argumenteres for, at repræsentanten fra beskæftigelsesområdet ubevidst italesætter sagens fokus ved at være optaget af borgerens fysiske helbredstilstand. På trods af at repræsentanten fra beskæftigelsesområdet besidder mest af den juridiske kapital, argumenteres der for, at det er den biomedicinske kapital, der anerkendes her.

Efter opsummeringen tager sundhedskoordinator over og bekræfter, at hun er enig i en afklaring af forløbet på smerteklinikken, og det observeres, at de øvrige aktører nikker samtykkende. Sundhedskoordinator siger følgende: *"Jeg vil gerne undersøge, hvorfor han har fravalgt neurostimulator i forhold til hans tå. Det undrer mig egentlig rigtig meget, for man ved at det hjælper rigtig mange"*. Der argumenteres for at sundhedskoordinator her benytter sig af sin biomedicinske kapital ved at referere til de positive erfaringer, hun har med neurostimulator.

Repræsentanten fra beskæftigelsesområdet vil vide om de smerter, som borgeren oplever, er reelle nok. Da hun stiller dette spørgsmål, henvender hun sig først til sundhedskoordinator og dernæst til repræsentanten for sundhedsområdet ved at få øjenkontakt med begge teammedlemmer, men det er sundhedskoordinator, der svarer på spørgsmålet: *"Ja jeg mener at smerterne er reelle nok i forhold til de oplysninger jeg læser*

i sagen". Repræsentanten for sundhedsområdet nikker samtykkende til denne vurdering. Der argumenteres for, at repræsentanten fra beskæftigelsesområdet opsøger en opklaring på et spørgsmål om borgerens helbredstilstand og ubevidst først henvender sig til sundhedskoordinator og derefter repræsentanten for sundhedsområdet. Der argumenteres for, at repræsentanten fra beskæftigelsesområdet her anerkender begge aktørers kapitalsammensætning ved at henvende sig til dem begge men ubevidst henvender repræsentanten fra beskæftigelsesområdet sig først til den aktør i feltet, der besidder den største biomedicinske kapital. Repræsentanten for sundhedsområdet anerkender sundhedskoordinators virkelighedsopfattelse af borgerens smerter ved at nikke samtykkende og har intet at tilføje til svaret.

Da selve mødet med borgeren går i gang, er sundhedskoordinator den aktør i feltet, der har mest taletid. Hele 12 gange er det sundhedskoordinator, der stiller spørgsmål eller kommenterer på det, borgeren siger. Til sammenligning kommer repræsentanten fra beskæftigelsesområdet til orde syv gange, repræsentanten for socialområdet otte gange og repræsentanten for sundhedsområdet tre gange. Der argumenteres dermed for, at sundhedskoordinator formår at sætte sin biomedicinske kapital i spil under store dele af mødet. Der argumenteres desuden for, at der eksisterer en meget stor anerkendelse og respekt omkring den biomedicinske kapital. Det ses blandt andet ved, at de øvrige aktører stiller borgeren spørgsmål, som de ser gennem en biomedicinsk forståelse.

Aktørernes position i feltet

Den sidste del af analysen fokuserer på aktørernes magt og indflydelse i feltet for dernæst at kunne bestemme aktørernes position i forhold til hinanden. Ud fra analysen er det sundhedskoordinator, der har den højeste position, da hun besidder mest symbolsk kapital. Analysen viser, at sundhedskoordinator desuden formår at bringe den symbolske kapital i spil og udøver symbolsk vold over for de øvrige aktører ved at få sin egen virkelighedsopfattelse til at fremstå som objektiv og sand, og dermed bliver den biomedicinske kapital omdrejningspunktet for sagen.

Dettes ses i nedenstående uddrag af analysen.

Symbolsk vold

I seks ud af syv observerede rehabiliteringsmøder henvender repræsentanten fra beskæftigelsesområdet sig som det første til sundhedskoordinator, når der skal stilles uddybende spørgsmål under mødet med borgeren. Dette bevidner om, at repræsentanten fra beskæftigelsesområdet, ubevidst anerkender sundhedskoordinator og anser denne aktørs rolle som værende vigtig. Sundhedskoordinator bruger sin position i feltet til at udøve symbolsk vold, både over for borgeren og over for de øvrige aktører. I første halvdel af mødet spørger sundhedskoordinator ind til borgerens fravalg af at få indopereret en neurostimulator. Borgeren fortæller, at han har læst grundigt på

de bivirkninger der kan opstå, at han har tænkt meget over tilbuddet og på den baggrund takket nej. I stedet for at respektere borgerens fravalg stiller sundhedskordinator ham følgende tre spørgsmål:

- 1) *“Så det du siger er, at den risiko du føler der måtte være i forbindelse med medicin og neurostimulator, er den virkelig større end de smerter du føler du må leve med til dagligt? Jeg ved eksempelvis, at rigtig mange er blevet hjulpet af en neurostimulator.”*
- 2) *“Så du vil altså hellere leve med de smerter som tåen giver dig i dagligdagen?”*
- 3) *“Kan du prøve at beskrive for mig, hvad det er for et liv du har i dag, med de smerter du har?”*

I ovenstående tre citater udøver sundhedskordinator symbolsk vold og forsøger at få sin virkelighedsopfattelse til at fremstå som sand ved at italesætte vigtigheden af en neurostimulator.

Den symbolske vold kommer ydermere til syne, da repræsentanten for sundhedsområdet for første gang under mødet kommer til orde: *“Jeg er nødt til at spørge dig, har du gået til fysioterapeut eller til træning?”*. Borgeren fortæller, at han ikke er i stand til at træne grundet smerter i ryg og lænd. Inden repræsentanten for sundhedsområdet når at respondere på borgerens svar, overtager sundhedskordinator dialogen: *“Det er jo smadder ærgerligt, at du ikke træner. Når du træner styrker du jo dine muskler i kroppen. Og det er vigtigt, at du får trænet de muskler der sidder omkring ryggen, som bliver belastet at din skæve gang”*.

Borgeren holder fast i, at han har forsøgt, og at han nærmest skal ligge ned og træne grundet store smerter. Sundhedskordinator svarer: *“Om du så skal starte din træning på plejehjemsniveau, så er det det, du skal. Det er vigtigt, at du får styrket musklerne i kroppen, ellers falder den sammen og det kommer til at få alvorlige konsekvenser for dig”*.

Der argumenteres for, at den symbolske vold bliver fremtrædende, idet spørgsmålet drejes fra at omhandle træning over i en retning mod de fysiologiske konsekvenser ved mangel på træning. Der argumenteres desuden for, at sundhedskordinator miskrediterer repræsentanten for sundhedsområdets sociale kapital ved at overtage dialogen og trumfe med den symbolske kapital. Positionerne mellem disse to aktører bliver fremtrædende, og sundhedskordinator kommer her til at fremstå som en aktør med en markant højere position i feltet end repræsentanten for sundhedsområdet.

Der argumenteres for, at repræsentanten for sundhedsområdet forsøger at kæmpe for hendes sociale kapitalsammen-sætning og forsøger med et nyt spørgsmål: *“Hvordan sover du om natten?”*. Borgeren fortæller, at han sover dårligt og har en del uro i kroppen. Lige efter, at borgeren har svaret, overtager repræsentanten for socialområdet dialogen ved at sige

følgende: *“Kan du ikke prøve at forklare mig, hvad det er du er bange for at ødelægge i din krop når du træner?”*. Repræsentanten for sundhedsområdet accepterer tilsyneladende, at repræsentanten for socialområdet overtager dialogen. Repræsentanten for socialområdet bruger her hendes anerkendelse af den symbolske kapital til at trumfe den sociale kapital. Sundhedskordinator er hurtig til at overtage dialogen fra repræsentanten for socialområdet: *“Jamen jeg tænker bare, at træning kunne gøre det for dig (...) at kroppen bliver i stand til at holde på den skæve belastning (...). Det er altså pinedød nødvendig at du træner, også selvom det er på plejehjemsniveau. Du er nødt til, at tænke i at starte et helt andet sted end det du forestiller dig. Du er afhængig af at kroppen fungerer, for ellers ender du altså i den kørestol. (...)”*. Repræsentanten for socialområdet bakker op om sundhedskordinators udsagn ved at sige følgende: *“Ja, det er virkelig virkelig nødvendigt, pinedød nødvendigt som sundhedskordinator siger her”*.

Der argumenteres for, at der udspiller sig en mindre magtkamp mellem repræsentanten for sundhedsområdet, repræsentanten for socialområdet og sundhedskordinator. Sundhedskordinator udøver afslutningsvis symbolsk vold og bruger magten til at få hendes virkelighedsopfattelse til at fremstå som objektiv og sand. Repræsentanten for socialområdet bakker hende op, og de øvrige aktører accepterer.

Kunne der være andre faktorer, der var vigtige?

Grundet det store fokus på den biomedicinske kapital, formår teammedlemmerne ikke at høre, hvad borgeren har at sige om sin egen forståelse af livssituationen. I bearbejdningen af empirien kunne vi udlede tre problemområder, som muligvis stammer fra noget andet end fantomsmerterne. Det første er borgerens angst for at få indopereret en neurostimulator. Det andet er forholdene omkring borgerens interaktion med andre mennesker. Det tredje problemområde er en række fysiske symptomer, der ikke nødvendigvis vurderes at have noget med fantomsmerterne at gøre herunder, at borgeren ofte er træt, har hovedpine og kvalme.

Ud fra borgerens udtalelser vurderes det desuden, at der er to områder, hvor borgeren udviser en lyst og interesse. Borgeren fortæller, at det er hans hunde, som giver ham indhold i livet og dem, der motiverer ham til at stå på om morgenen. Derudover fortæller han, at han ønsker at uddanne sig til SOSU-hjælper, og at han har søgt ind flere gange men måtte afbryde uddannelsesforløbet. Borgeren ytrer selv et meget stort ønske om at uddanne sig til SOSU-hjælper, og her kunne det have været fordelagtigt at fokusere på borgerens motivation og hjælpe ham til at se, hvordan det kunne være en mulighed, såfremt der blev kigget på andre aspekter af borgerens liv end dem, der hører til det biologiske.

Forbedring af praksis

Som en vigtig del af bacheloropgaven skulle projektet udlede et bud på en forbedring af praksis. Projektet konkluderede, at

der var en betydelig overvægt af fokus på kroppens *helbreds-tilstand eller sygdom*, samt *kroppens funktioner og anatomi* end på de øvrige punkter i ICF modellen. Desuden pegede empirien på, at borgeren kom med udtalelser under rehabiliteringsmødet om øvrige forhold i dennes livssituation, som kunne have en vigtig betydning for borgerens manglende deltagelse på arbejdsmarkedet.

I vores bud på en forbedring af praksis ønskede vi at sikre, at borgerens egen virkelighedsopfattelse vil blive taget alvorligt samt, at man havde fokus på flere vigtige forhold i borgerens liv, som kunne skubbe processen fremad mod arbejdsmarkedet. Til dette formål lod vi os blandt andet inspirere af psykologerne Miller og Rollnick (2004), der har udviklet analyse- og handlemodellen *Motivationssamtalen* som en rådgivningsmodel til det professionelle arbejde med motivationsprocesser (Kongsgaard, 2014, s. 199).

Motivationssamtalen er grundlæggende en måde, at tale sammen på i de situationer, hvor borgeren er fanget i ambivalens. Ambivalensen kommer til udtryk på den måde, at borgeren både ønsker og ikke ønsker en forandring. I den valgte case vurderes det, at borgeren er fanget i ambivalens. På den ene side ønsker borgeren at få fred fra de forskellige behandlingsmuligheder, selvom det betyder, at han skal leve med mange daglige smerter. På den anden side ønsker han at afhjælpe smerterne og dermed kunne tage sig af sine hunde og blive i stand til at gennemføre en uddannelse.

Det vurderes, at teammedlemmerne har en tendens til at tale meget kraftigt for, hvad de mener, der skal til for at afhjælpe hans situation, hvilket blandt andet vurderes ud fra teammedlemmernes fokus på vigtigheden af træning. Denne tilgang er præcist det modsatte af, hvad man skal gøre, ifølge Miller og Rollnick, hvis man ønsker at motivere borgeren til en iboende forandring. De foreslår, at man i stedet udfolder og udforsker ambivalensen ved at arbejde med udgangspunkt i borgernes bekymringer, forhåbninger og viden (Kongsgaard, 2014, s. 200). Et eksempel på at udforske ambivalensen kunne være borgerens udtalelser omkring angsten ved indoperering af en neurostimulator, som her repræsenterer en bekymring. Det kunne også være hans interesse i SOSU-uddannelsen eller hans motivation i forhold til hundene, som vurderes at være et udtryk for forhåbninger. Det vurderes dog, at teammedlemmerne desværre ikke formår at udfolde og udforske borgerens ambivalens.

Dernæst skal man søge at fremme en bestemt forandring hos borgeren med udgangspunkt i borgerens egne værdier og holdninger. Teammedlemmerne prøver at fremme forandring ved at anbefale ham operation og træning, hvilket ikke stemmer overne med de værdier og holdninger som borgeren giver udtryk for under mødet. Set ud fra et mere psykologisk perspektiv kunne man eksempelvis være interesseret i borgerens mulige angstproblematik, udfordringen ved at være sammen

med andre mennesker eller de fysiske symptomer, som kunne stamme fra noget psykisk; herunder den kvalme, hovedpine og træthed, som borgeren oplever. Ydermere betragter Miller og Rollnick motivation som noget, der skal opstå indefra i borgeren selv og ikke udefra gennem eksempelvis sanktioner eller skam og skyld. Og endeligt må forandringen ikke være tvangsbaseret, som det opleves, at teammedlemmerne har en tendens til ved eksempelvis gentagne gange at presse borgeren ved meget kraftigt at tale for indoperation af neurostimulator eller påbegynde træning.

De fire grundlæggende principper

I motivationssamtalen stiller Miller og Rollnick fire grundlæggende principper vedrørende *motivationssamtalens ånd* og den særlige måde at kommunikere på i samarbejdet mellem borger og professionel (Kongsgaard, 2014, s. 200). De fire grundlæggende principper er; *Udtryk empati, tydeliggør diskrepansen, gå med modstanden og understøt mestringsforventning*.

Grundtanken er, at empati fremmer forandring. Når borgeren fortæller om den angst, han oplever ved tanken om at få indopereret en neurostimulator, burde teammedlemmerne gennem reaktionerne, udsagn, spørgsmål og kommentarer, vise borgeren en forståelse og accept af ham, som den han er, og at han oplever og forstår situationen, som han gør. Det vurderes, at teammedlemmerne ikke accepterer borgerens udtalelser og får i stedet drejet det, han siger hen på, at han skal lytte til den ekspertviden, sundhedskordinator udtaler sig med.

Derudover skal teammedlemmerne *tydeliggøre diskrepansen* mellem den nutidige adfærd og de fremtidige mål. Men for at tydeliggøre dette skal borgeren hjælpes til at være mere motiveret for at nå det fremtidige mål. *Gå med modstanden* handler om, at teammedlemmerne ikke skal se samtalen som en kamp om at overbevise borgeren men i stedet som en samtale, hvor man følger hinanden. Teammedlemmerne fokuserer på, at borgeren *burde* få indopereret en neurostimulator eller *burde* i gang med træning, men den modstand borgeren udviser kunne i stedet bruges til at gå en anden vej. Eksempelvis ved at have fokus på borgerens mulige psykologiske problemer der vurderes at være til stede, og som kunne være med til at afhjælpe de øvrige problematikker i borgerens livssituation. Endeligt skal teammedlemmerne *understøtte mestringsforventning*, hvilket handler om, at de skal understøtte borgerens tiltro til egne evner. Borgeren udtaler blandt andet: *“Intet virker, jeg føler jeg har prøvet alt”*. Teammedlemmerne kunne forsøge at understøtte borgerens tiltro til egne evner ved eksempelvis at spørge ind til, hvor længe han var i gang med tidligere uddannelse, hvad han havde haft af succesoplevelser der, og hvad han var god til. Dermed kunne spørgsmål som disse være med til at hjælpe borgeren med at få øje på egne iboende evner, øge troen på sig selv samt se en mulig forandring. Teammedlemmerne oplever en ret kraftig modstand fra borgeren under rehabiliteringsmødet. Borgeren udtaler blandt andet: *“Jeg siger det igen, jeg vil ikke have sådan en (neurostimulator) opereret ind i mig”*.

Til dette spørger repræsentanten fra socialområdet: "Kan du være social?". Borgeren svarer, at det kan han indimellem, men oftest får han hovedpine, og han har en nedsat lyst til at deltage i arrangementer. Repræsentanten fra sundhedsområdet vurderes at ignorere vigtige detaljer i denne udtalelse og har kun fokus på, at borgeren netop har udtalt, at han ikke ønsker en operation: "Når nu vi alle sammen sidder her og siger, at det kunne være godt for dig at træne så du kan få styrket din krop, hvad tænker du så?". Dermed sker der præcist det, som Miller og Rollnick advarer imod og beskriver som en "uhensigtsmæssig reaktion på oplevet modstand" – når den professionelle "forsøger at overtale borgeren til en bestemt ændring" (Kongsgaard, 2014, s. 210). Dermed er der risiko for, at borgeren bliver optaget af at argumentere for det modsatte, hvilket også vurderes at være det, der sker i samtalen. I stedet kunne det have været fordelagtigt at gå med modstanden og spørge ind til, hvad det var, der gjorde, at borgeren havde en nedsat lyst til at deltage i arrangementer, og hvad der kan være grunden til hans hovedpine. Derudover ses også andre uhensigtsmæssige reaktioner på oplevet modstand, når de professionelle forsøger at presse beslutninger og handlinger igennem, og når de signalerer: "Jeg ved hvad der er bedste for dig" (Kongsgaard, 2014, s. 210). Modreaktionerne til dette bliver, at borgeren slår bremsen i og føler sig talt ned til, hvilket blandt andet kommer til udtryk, når borgeren afsluttende siger: "Jeg vil ikke, jeg skal IKKE have sådan en opereret ind i mig. Det er mit liv, det er mig der bestemmer...".

Det vurderes, at teammedlemmerne ikke formår at gå med modstanden men i stedet modarbejder borgeren. Der reflekteres over, at denne modarbejdning udøves på et ubevidst plan, fordi fokuset på *Helbredstilstand eller sygdom*, og Kroppens funktioner og anatomi overtager styringen på rehabiliteringsmødet.

Til at forbedre praksis vurderes det, at teamet med fordel kan lade sig inspirere af de grundlæggende principper fra motivationssamtalen, og dermed sikre sig en mere empatisk og anerkendende tilgang til borgeren. Det er selvfølgelig urealistisk, at den motiverende samtale kan blive udøvet til fulde, da rehabiliteringsmødet er en kortere session uden mulighed for et længerevarende relationsarbejde. Men ved at lade sig inspirere af motivationssamtalens grundlæggende principper argumenteres der for, at rehabiliteringsteamet øger sandsynligheden for at borgeren sikres en helhedsorienteret og tværfaglig indsats, hvilket vurderes at være intentionen med rehabiliteringsteams.

Systemisk mødeledelse

Fra projektet blev afleveret til den mundtlige eksamen gik der godt og vel 14 dage, og dermed nåede vores ideer til at forbedre praksis at udvikle sig yderligere.

Vi var fortsat meget optaget af at sikre os et mere helhedsorienteret fokus på rehabiliteringsmøderne, og vi begyndte dermed at arbejde med tanken om at ændre den nuværende mødestruktur. Først og fremmest fandt vi det problematisk, at den nuværende mødeleder ligeledes er repræsentant for beskæftigelsesområdet. Mødelederen vurderes at besidde en stor magt i det omfang, at hun italesætter sagens fokus, når hun opsummerer sagen til de øvrige teammedlemmer på møderne. Formødet afholdes inden selve rehabiliteringsteamet starter, og borgeren samt sagsbehandler er dermed ikke selv tilstede. Analysen viste desuden, at repræsentanten fra beskæftigelsesområdet anser og anerkender den biomedicinske kapital som værende den mest værdifulde kapital blandt teammedlemmerne, hvilket blandt andet vurderes at afspejle den måde hun opsummerede sagerne på over for de øvrige teammedlemmer. Det vurderes dermed at være meget svært for den nuværende mødeleder at være neutral i hendes mødeledelse, når hun samtidig skal anlægge et beskæftigelsesrettet fokus i sagen kombineret med det faktum, at mødelederen anerkender den biomedicinske kapital som værende den rette tilgang i borgernes sager. Vi lod os inspirere af Eva Sørensens og Jacob Torfings bog, der hedder "Samarbejdsdrevet innovation i den offentlige sektor", hvor forfatterne taler om kompetence til inddragelse hos de fagprofessionelle (Kolind og Sørensen, 2011). Grundtanken er, at når man bringer så mange forskelligartede vidensformer sammen for at løse velfærdsproblematikker, så er det vigtigt, at der sidder en mødeleder, der er særligt opmærksom på dette.

Det var her ideen om et femte teammedlem på rehabiliteringsteamet opstod. Vi tænker her et teammedlem, der hverken repræsenterer beskæftigelsesområdet, sundhedsområdet, socialområdet eller regionen i form af sundhedskoordinator, og som ikke på forhånd har læst sagerne. Vi forestiller os et teammedlem, der alene har den funktion at være mødeleder, som ikke besidder indstillingskompetence, men som er i stand til at lede en gruppe, der består af så mange forskelligartede vidensformer. Disse kompetencer kunne eksempelvis være inspireret af den tilgang, der hedder systemisk mødeledelse (Thorkil, Stegeager & Willert, 2011). Systemisk mødeledelse er en ledelsesform, der blandt andet understøtter vores refleksion over mødelederens neutralitet. Neutralitet anses for at være et afgørende element i måden at lede mødet på og skal blandt andet være med til at sikre en mere ligelig fordeling af magt mellem teammedlemmerne. Når vi tænker "fordeling af magt", forestiller vi os en mødeleder, der sikrer sig, at alle teammedlemmer har taletid, ikke bliver afbrudt af øvrige teammedlemmer og dermed sikrer, at teammedlemmernes respektive område bliver afdækket og uddybet. Desuden tænker vi, at mødelederen ligeledes skal have ansvaret for at opdage vigtige udtalelser i borgerens egen fortælling, som teammedlemmerne overser, men som kan have en vigtig betydning for vurdering af sagen. Et eksempel på dette i den valgte case kunne være følgende:

Repræsentanten fra socialområdet spørger borgeren:

"Kan du være social?"

Borgeren svarer: "Ja engang imellem, men jeg er tit nødt til at lægge mig. Jeg får oftest hovedpine hvis der kommer besøg og jeg har ikke rigtig lyst til at tage til arrangementer eller noget i den stil. Ja jeg kan simpelthen ikke finde lysten til det". Repræsentanten fra sundhedsområdet afbryder og siger følgende: "Når nu vi alle sammen sidder her og siger at det kunne være godt for dig at træne så du kan få styrket din krop, hvad tænker du så?".

Her forestiller vi os, at det femte teammedlem sikrer sig, at repræsentanten fra sundhedsområdet ikke afbryder repræsentanten fra socialområdet således, at dialogen kan afsluttes. Det vurderes nemlig, at borgeren kommer med nogle vigtige udtalelser om fysisk ubehag samt nedsat lyst i de situationer, hvor borgeren er i selskab med andre mennesker. Dette vurderes at være oplysninger, der bør uddybes og tages alvorligt, og som ikke kan forhindres ved, at borgeren påbegynder træning.

Afslutningsvis

Efter at have arbejdet intensivt med den måde rehabiliteringsteamet arbejder på tænker vi, at en neutral mødeleder med fordel kan have følgende opgaver og ansvarsområder:

- Fordele magt og dermed taletid mellem teammedlemmerne.
- Sikre sig, at ingen teammedlemmer afbryder hinanden under dialog med borgeren.
- Er opmærksom på vigtige udtalelser fra borgeren således, at borgerens virkelighedsopfattelse bliver hørt og uddybet.
- Sikre sig, at alle punkter i ICF-modellen bliver afdækket.

Vi peger dermed på, at et femte teammedlem kan sikre et mere helhedsorienteret og tværfagligt perspektiv i borgernes sager og dermed give borgerne den rette indstilling og behandling i henhold til gældende lovgivning.

Vi argumenterer for, at den valgte case kunne have resulteret i et ressourceforløb i stedet for en tilbagevisning af sagen til jobcentret, hvis man havde havde sikret sig, at ovenstående punkter blev behandlet under rehabiliteringsmødet eksempelvis med hjælp fra en neutral og systemisk mødeleder.

Litteraturliste

Bourdieu, P. & Wacquant, L. J. D (2009). *Refleksiv sociologi*. København: Hans Reitzels Forlag

Giddens, A. (1996). *Modernitet og selvidentitet*. København: Hans Reitzels Forlag

Hansen, S. J. (2013). *Sociologi i socialrådgivning og socialt arbejde*. København: Hans Reitzels Forlag

Healy, K. (2009). *Socialt arbejde i teori og kontekst*. København: Akademisk Forlag

Kongsgaard, L. T. (2014). *Multiteoretisk praksis i socialt arbejde*. Frederiksberg: Samfundslitteratur

Mik-Meyer, N. (2013). Magtrelationer i sundhedsarbejdet. I Niklasson, G. *Sundhed, menneske og samfund* (s. 129-144). Frederiksberg: Samfundslitteratur

Mishier, E. (1989). Critical Perspectives on the Biomedical Model. I: Brown, P. *Perspectives in Medical Sociology*. Belmont, CA: Wadsworth

Nielsen, E. N. Haubjerg, M. Mikkelsen, D. M. og Hermansen, L. S (2012). Bourdieu. I: Nielsen, E. N. Guul, M. A. C og Andersen, S. A. (red): *Teori; socialfaglig praksis* (57-76). VIASYSTIME

Olsen, L., Ploug, N., Andersen, L., Juul, J. S. (2012). *Det danske klassesamfund*. Gyldendal

Pedersen, O. K. (2011). *Konkurrencestaten*. København: Hans Reitzels forlag

Ramina, K. (2007). *Casestudiet i praksis*. Aarhus: Academica.

Rosenbaum, M. (2010) Psykiatri som videnskab. I: Simonsen, E & Møhl, B. *Grundbog i psykiatri* (s. 855-872). København: Hans Reitzels forlag

Szulevicz, T. (2015): Deltagerobservationer. I: Brinkmann, S. og Tanggaard, L. (red.): *Kvalitative metoder* (s. 81-96). Hans Reitzels Forlag

Wacquant, L. J. D. (2009). Introduktion: Struktur og logik i Bourdieus sociologi. I: Bourdieu, P. & Wacquant, L. J. D, *Refleksiv sociologi* (s. 17-53). København: Hans Reitzels Forlag

Sehested, K. & Leonardsen, L. (2011) Fagprofessionelles rolle i samarbejdsdrevet innovation. I: Sørensen, E & Torfing, J. *Samarbejdsdrevet innovation i den offentlige sektor*. DJØF.

Kolind, H. & Sørensen, E. (2011) Når offentlige ledere skal lede samarbejdsdrevne innovationsprocesser. I: Sørensen, E, Torfing, J. *Samarbejdsdrevet innovation i den offentlige sektor*. DJØF.

Molly-Søholm, M., Stegeager, N., og Willert, S. (2011) *Systemisk ledelse - teori og praksis*. Samfundslitteratur.

Vejledninger

ICF (2011). *ICF og ICF-CY - en dansk vejledning til brug i praksis. International klassifikation af funktionsevne, funktionsnedsættelse og Helbredstilstand*. MarselisborgCentret, Folkesundhed og Kvalitetsudvikling (CFK), Region Midtjylland. Tilgængelig på: <http://www.marselisborgcentret.dk/viden-om-rehabilitering/icf/icf-klassifikation/>

Webadresser

Aarhus Universitet (2017). Metodeguiden: *Inter-rater reliabilitet*. Lokaliseret d. 13. maj 2018
Tilgængelig på: <http://metodeguiden.au.dk/alfabetisk-oversigt/generelle-metodiske-overvejelser-og-problemstillinger/inter-rater-reliabilitet/>

Lægeforeningen (u.å.). *Læger får nye etiske principper*. Lokaliseret d. 7. maj 2018
Tilgængelig på: <https://www.laeger.dk/nyhed/laeger-faar-nye-etiske-principper>

Socialmedicin (u.å.). *Klinisk Funktion*. Region Midtjylland. Lokaliseret d. 10. april 2018
Tilgængelig på: <http://www.socialmedicin.rm.dk/sagsbehandler/klinisk-funktion/>

Studieportalen (u.å.). *Neoliberalisme*. Lokaliseret d. 12. april 2018
Tilgængelig på: <https://www.studieportalen.dk/kompendier/samfundsfag/ideologi/liberalisme/neoliberalisme>

Videntilhandling (u.å.). *Validitet/reliabilitet*. Lokaliseret d. 13. maj 2018
Tilgængelig på: <http://www.videntilhandling.dk/redskaber/validitet-reliabilitet>

Lovgivning

Aftale om en reform af førtidspension og fleksjob 30. juni 2012

Bekendtgørelse om kommuner og regioners samarbejde om sundhedsfaglig rådgivning og vurdering i sager om ressourceforløb, fleksjob, førtidspension m.v (KRS) Nr. 1092 af 3. august 2016

Lov om aktiv socialpolitik (LAS)
Lovbekendtgørelse nr. 269 af 21. marts 2017

Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats (LAB)
Lovbekendtgørelse nr. 1342 af 21 november 2016

Lov om organisering og understøttelse af beskæftigelsesindsatsen m.v. (LOUB)

Lovbekendtgørelse nr. 1482 af 23. december 2014

Lov om social pension
Lovbekendtgørelse nr. 1208 af 17. november 2017

Sundhedsloven (SL)
Lovbekendtgørelse nr. 191 af 28. februar 2018

Frivilligt socialt arbejde

- et casestudie om frivilligt socialt arbejde og unge hjemløse/tidligere hjemløse

Af Kristina Kaasgaard Würtz,
Professionsbachelor som socialrådgiver, 2018

Aktualitet og resume

Der har de senere år været en øget bevågenhed på frivilligt arbejde både i medierne og fra politisk side. Frivilligt arbejde har fået en langt større betydning, og der er taget flere initiativer til et tættere samarbejde mellem den frivillige sektor og den kommunale sektor. Det øgede fokus afspejler sig blandt andet i den medborgerskabspolitik, som Aarhus Kommune har udarbejdet, og som udgør grundlaget for, at Aarhus i 2018 er blevet Europæisk Frivillighedshovedstad (Frivillighedshovedstad, 2018; Bilag 1).

Der findes generelt megen empiri omkring antallet af frivillige, typer af og udvikling af frivillighed samt de frivilliges motivation, og det er således denne type af forskning, som dominerer genstandsfeltet. Brugere og de fagprofessionelles oplevelse af den frivillige velfærdsindsats er kun i begrænset omfang repræsenteret heri. Min interesse forud for projektet gik således på at undersøge, hvordan den frivillige indsats opleves af brugerne i en konkret kontekst, og hvordan et samarbejde frivillige og professionelle imellem, kan være med til at højne kvaliteten af det sociale arbejde fremfor at svække den.

Nærværende artikel er et omarbejdet uddrag af mit bachelorprojekt, hvor det er prioriteret at inddrage dele af analysen med citater, da det er disse, som udgør hele fortolkningsgrundlaget for projektet. Projektet tager form af et kvalitativt casestudie, der undersøger en frivillig social indsats rettet mod unge hjemløse/tidligere hjemløse, og hvorledes denne indsats i samarbejde med professionelle kan være med til at styrke den samlede sociale indsats. Projektet har en filosofisk hermeneutisk tilgang, hvorfor formålet er at få en dybere forståelse for det frivillige sociale arbejde. Den primære empiri består af tre kvalitative forskningsinterviews med henholdsvis to unge og en professionel, som alle har en form for tilknytning til det frivillige projekt. For at belyse betydningen af det frivillige består projektets teoretiske afsæt af Axel Honneths anerkendelsesteori, Aaron Antonovskys begreber i relation til oplevelsen af sammenhæng (OAS) samt Albert Banduras teori om social læring. Projektet inddrager derudover sekundær empiri med henblik på at forstå, hvorledes praksis opfatter det frivillige arbejde som særlig indsats. Dette skal tilsammen bidrage til at opnå en dybere og mere nuanceret forståelse af det frivillige og således udfordre de forforståelser, som ligger til grund for projektet.

Problemformulering og forforståelsen bag

Hvordan kan et samarbejde (et samspil) mellem professionelle og frivillige omkring unge hjemløse/tidligere hjemløse højne kvaliteten af det sociale arbejde uden at svække den, og hvilken betydning har den frivillige indsats for de unge?

Med henblik på at belyse problemformuleringen formulerede jeg to undersøgelsesspørgsmål, som projektet arbejder ud fra: Hvordan kan det frivillige sociale arbejde forstås i nærværende case?

Hvordan opleves den frivillige indsats af de unge, og hvorledes oplever de, at den adskiller sig fra en offentlig indsats?

Den forforståelse der ligger til grund for projektet bygger på en teoretisk forforståelse i kraft af mit virke som socialrådgiver-studerende samt praksiserfaring med frivilligt socialt arbejde. Forforståelserne kan overordnet set karakteriseres som værende konkurrerende. Jeg havde på den ene side en forståelse af, at den frivillige sociale indsats kunne være yderst værdifuld for den enkelte borger. På den anden side var min forforståelse også præget af en undren over den gennemtrængende positive diskurs, der fra politisk side hersker om frivilligt socialt arbejde. Diskursen er for mig at se ikke særligt nuanceret, og min forforståelse var således, at nogle professionelle kunne have en vis modstand mod at inddrage frivillige i arbejdet med særlige sårbare målgrupper. Ligeledes gik min forforståelse på, at det frivillige i kraft af kommunernes økonomiske pres ville kunne blive en erstatning for den lønnede arbejdskraft, hvilket ud fra min forforståelse kunne risikere at svække den samlede sociale indsats. Blotlæggelse og kontinuerlig refleksion over forforståelsen er afgørende i den filosofiske hermeneutik, hvorfor den også har spillet en gennemgående rolle igennem udarbejdelsen af projektet. Forforståelsen er således sat i spil i bearbejdelsen af den indsamlede empiri som et led i den hermeneutiske cirkel, hvorpå nye forståelser er opstået.

Afgrænsning af det empiriske felt

På baggrund heraf tager bachelorprojektet udgangspunkt i Projekt Bindeleddet, som er et frivilligt mentorprojekt for unge hjemløse. Formålet med Bindeleddet er at støtte unge hjemløse i den svære overgang fra gade til hjem (Bindeleddet, 2016a). I Aarhus har mentorprojektet samarbejde med Forsorgstilbuddet Malmøgade, som er et §110-tilbud efter Lov om social service, som tilbyder midlertidigt ophold til unge hjemløse mellem 18 og 24 år med særlige sociale problemer ud over hjemløshed (Aarhus Kommune, 2017).

Med dette kontekstfelt placerer nærværende bachelorprojekt sig således i et tredelt vidensfelt mellem frivillighed, unge hjemløse/tidligere hjemløse og et offentligt tilbud, og fokus er på, hvorledes det frivillige sociale arbejde udspiller sig i denne konkrete kontekst.

Relevans for socialt arbejdes praksis

I kraft af frivillighedens generelt mere fremtrædende rolle i samfundet, må frivillighed som fænomen således vurderes, som værende højaktuelt for socialt arbejdes praksis, og dermed som genstandsfelt for projektet. Det er relevant at undersøge den sociale frivilligheds betydning for en udsat borgergruppe og forsøge at blive klogere på, hvilken indflydelse denne betydning kan siges at have for den samlede sociale indsats. I projektet tages udgangspunkt i denne definition af socialt arbejde:

”Det sociale arbejde er et samarbejde med og/eller en påvirkning af – et individ, en gruppe af individer eller et lokalsamfund med uønskede sociale forhold – der sigter mod en ændring og/eller forståelse af den sociale situation”¹ (Uggerhøj, 2008, s. 43).

Målgruppen for det frivillige mentorprojekt er unge hjemløse. Hjemløshed blandt unge er et voksende socialt problem², og antallet af unge hjemløse stiger år for år, som fastslået i en rapport fra VIVE. Den seneste rapport viser, at der fra 2015 til 2017 er sket en stigning på 9 % i antallet af unge hjemløse. Ved sidste års kortlægning blev der således registreret 1278 unge hjemløse, hvor antallet i 2015 var 1172. Hvis man ser tilbage på kortlægningen i 2009 var antallet af unge hjemløse 633, og der er således sket mere end en fordobling af hjemløse i denne målgruppe siden da. En stor del af de unge har komplekse problematikker i form af misbrugsproblemer og psykisk sygdom (Benjaminsen, 2017). Derudover har en betydelig andel (19%) af de unge også været anbragt uden for hjemmet som barn/ung, mens det kun er tilfældet for 3 % af den samlede befolkning (Stürup, 2014).

Teori

Med projektets videnskabsteoretiske position er det ikke muligt at sætte forforståelsen i parentes, hvorfor den teoretiske forforståelse er bestemmende for den teoretiske analyseramme for projektet. Således er den deduktive tilgang en konsekvens af denne erkendelse, og valg af teori skal således findes med baggrund i forforståelsen og de hypoteser, som forforståelsen indebærer. I den induktive tilgang er datamaterialet og empiren udgangspunktet, og det er således den specifikke case som er afsættet for undersøgelsen, hvilket netop gør sig gældende for nærværende projekt (Thagaard, 2004). Således positionere projektet sig mellem deduktion og induktion, og dermed arbejdes der ud fra en abduktiv analysestrategi.

I analysen inddrages Axel Honneths anerkendelsesteori med henblik på at undersøge, hvorledes de unge oplever sig anerkendt af deres frivillige mentor, og om denne form for anerkendelse adskiller sig fra den, de bliver mødt med af professionelle. I analysen benyttes ligeledes Aaron Antonovskys begreb om oplevelse af sammenhæg (OAS)³, hvor begrebet bidrager til at undersøge om og hvordan den frivillige kan være med til at styrke den unges oplevelse af sammenhæng. Derudover inddra-

ges Albert Banduras teori om social læring. Dette med henblik på at undersøge, om de unge modellærer af deres mentor. Ovenstående teori anvendes til analyse og fortolkning af den indsamlede empiri med henblik på at få en nuanceret forståelse af problemformuleringen.

Uddrag af analyse:

UP1: Hvordan kan det frivillige sociale arbejde forstås i nærværende case?

I interviewet med den fagprofessionelle (P) beskrives det frivillighed med flere forskellige vendinger, som kan relateres til lagene i La Cours frivillighedstrappe (La Cour, 2014). Informanten P mener blandt andet., at det er: *”meget i kontrasten, at frivilligheden får sin værdi”*. Således kommer frivilligheden som et modstykke til det offentlige til syne, og frivilligheden forstås således som noget kvalitativt andet. Med dette kan også tolkes, at hvis frivilligheden kommer til at ligne det offentlige for meget, så kan det miste sin værdi, da værdien skal findes i kontrasten.

I modstrid med min forforståelse ved projektets start, udtrykker P i interviewet, at hun ikke frygter, at det frivillige risikerer at overtage de fagprofessionelles arbejde, da hun ikke mener, at man kan sammenligne de to indsats: *”[...]Jeg synes, det er to vidt forskellige ting, som supplerer hinanden rigtig godt”*. Forskellen beskriver P blandt andet som: *”[...]det der er vores ansvar er jo det faglige ansvar med at have det store overblik over den unge og sikre, at vedkommende hele tiden udvikler sig[...] den frivillige skal netop have den her cægthed og relationen og det nære og det umiddelbare, hvor den fagprofessionelle går efter en plan for at sikre den her udvikling, og det er derfor at jeg lige præcis at kombinationen af de to gør noget rigtigt godt[...]”*. Således beskrives indsatserne som supplementære, hvoraf det kan tolkes, at det frivillige figurerer på det relationelle niveau, hvorimod forsorgshjemmets indsats fokuserer på den unges udvikling igennem en udarbejdet plan, og således kan det forstås, at den unges retslige sfære er i centrum for det sociale arbejde fra forsorgshjemmets side.

Kvaliteten og værdien i det frivillige udtrykker P endvidere, som: *”De er ikke vant til, at der er nogen der vælger dem til. De er vant til, at der er folk der får løn for at være sammen med dem, fordi de udgør en stor udfordring. Så det, at der er nogen, der vælger dem til og gerne vil være sammen med dem og så ikke*

¹ Definitionen er udarbejdet af Lars Uggerhøj og Center for Forskning i Socialt Arbejde.

² Der tages her udgangspunkt i Peter Bundesens definition af et socialt problem: *”Det er en oplevet, uønsket social livssituation, som der er en udbredt opfattelse om, at politiske institutioner har et ansvar for at afhjælpe. Løsningsindsatsen kan udføres af politiske institutioner alene eller i samarbejde med andre aktører”* (Bundesen, 2016, s.17).

³ OAS defineres som: *”Oplevelsen af sammenhæng er en global indstilling, der udtrykker den udstrækning, i hvilken man har en gennemgående, blivende, men også dynamisk følelse af tillid til, at (1) de stimuli, der kommer fra ens indre og ydre miljø, er strukturerede, forudsigelige og forståelige; (2) der står tilstrækkelige ressourcer til rådighed for en til at klare de krav, disse stimuli stiller; og (3) disse krav er udfordringer, det er værd at engagere sig i”* (Antonovsky, 2000, s. 37).

mindst de oplevelser, I også giver dem, det er noget, der er fremmed for mange af dem, og så sætter de kæmpestor pris på det”. Ud fra dette fremhæver P, hvordan det frivillige adskiller sig fra en offentlig indsats, og heri ligger et anerkendelses-element i den solidariske sfære, da det frivillige kan give de unge en oplevelse af at være ønsket.

De forskellige beskrivelser, som kommer til syne igennem hele interviewet med den fagprofessionelle informant, kan være med til understrege, hvor komplekst et fænomen frivilligt socialt arbejde er. Sammenfattende kan Projekt Bindeleddet ud fra den fagprofessionelles udsagn tolkes som værende et supplement til forsorgstilbuddets indsats, men samtidig også som en indsats, der står som modstykke til den offentlige indsats, da det frivillige besidder nogle kvaliteter, det offentlige ikke har. Kvaliteter, som kan bidrage til indhold i den unges hverdag, og som i samspil med den offentliges indsats med fokus på den unges retslige sfære, kan influere på flere områder i den unges liv og dermed skabe et bedre udgangspunkt for, at den personlige identitetsanerkendelse kan finde sted.

UP2: Hvordan opleves den frivillige indsats af de unge, og hvorledes oplever de, at den adskiller sig fra en offentlig indsats?

Axel Honneth – Anerkendelse

Allerede inden relationen mellem den unge og mentoren er etableret, finder der anerkendelse sted, da selve måden, hvorpå den unge og mentoren matches, kan tolkes som en anerkendelsesproces i sig selv. Her overlades ansvaret til de unge og mentorerne i fællesskab, og Projekt Bindeleddets koordinatører og forsorgshjemmet blander sig ikke i processen. Dermed sker matchet på de unges og mentorernes præmisser, og det danner således grundlag for gensidig anerkendelse i den solidariske sfære, eftersom de unges selvstændige evner og beslutningskompetence anerkendes. Den unge informant, M2, kommenterer på processen således: *”[...]det ikke bare bliver sådan noget, man føler bliver trukket hen over hovedet på en[...]”*. Denne ansvarsovergivelse gør, at den unge kan føle sig som en værdifuld medspiller i fællesskabet på lige fod med andre. Det er således ud fra en kemi mellem den unge og den frivillige, at mentorparrene etableres: *”[...]Jeg gider ikke have en mentor bare for at skulle have en mentor. Og så var det så sådan, at (mentorens navn) kom ind og efter at have lært hende lidt at kende, så blev jeg nødt til at tage hende[...]”*

De to unge informanter, M1 og M2, vurderer begge deres sociale netværk som værende svagt. Dette relativt svage netværk kan være en faktor, som gør, at mentoren kan positionere sig som en primærrelation og dermed skabe betingelse for anerkendelse i den private sfære. Dette gør sig særligt gældende for M1: *”[...] Jeg havde også min mentor, vi sås sammen på selve min fødselsdag. Og hun fejrede faktisk min fødselsdag sammen med mig. Og hvis hun ikke havde været der, så ville jeg faktisk ikke have fået fejret min fødselsdag[...]”*. At fejre fødselsdag vil nor-

mativt anses som værende en begivenhed, man fejrer i selskab med familie og nære venner. Men da M1 har et svagt socialt netværk og fortæller, at hun har dårlige forældrerelationer, kan mentoren gå ind og tage denne rolle og blive det, som Honneth benævner som primærrelation, hvilket nedenstående udsagn ligeledes er et udtryk for: *”Så jeg bruger hende meget, hvor man fx skal have en forældre med eller en veninde eller noget. Der bruger jeg hende ligesom og sådan okay, ja”*.

I relation hertil, kan Bindeleddets fællesarrangementer mellem alle mentorer og unge nævnes som værende medvirkende til, at de unge kommer ud – enten væk fra forsorgshjemmet eller fra deres egen bolig – og socialiserer (Bindeleddet, 2016b). Disse arrangementer kan endvidere skabe grobund for anerkendelse i den solidariske sfære, dersom de unge bliver en del af et socialt fællesskab, hvor deres deltagelse og præstation anerkendes. Det sociale fællesskab på Malmøgade er blandt beboerne ifølge M2 præget af, at de har en fællesnævner der hedder: *”vi har det svært, og vi bor på forsorgshjem”*. Denne fællesnævner kan opløses i aktiviteter med mentorerne, hvor udgangspunktet bliver noget fælles tredje, og dermed skabes fundament for anerkendelse, som ikke vedrører deres problemstillinger, men derimod de enkeltes særegne kvaliteter i fællesskabet.

Aaron Antonovsky – Oplevelsen af sammenhæng

Det kan ud fra interviewene tolkes, at mentorerne for begge unge, kan ses som værende en legitim anden, og således forstås som en tilgængelig ydre ressource i relation til håndtering af de udfordringer, de kan møde i hverdagen. Funktionen som legitim anden kan således være medvirkende til at styrke de unges *håndterbarhed* og dermed de unges OAS. Komponenten håndterbarhed kan ifølge Antonovsky (2000) forstås ved, i hvor høj grad individet oplever, at der er ressourcer til rådighed til at håndtere de krav og stimuli, den enkelte mødes af i hverdagen. Det kan både være egne ressourcer, men også tilgængelige ressourcer hos en legitim anden. Mentorens funktion som legitim anden understøttes af, at de unge begge har følelsen af, at deres mentor vil være til rådighed, når de får brug for det, hvilket kan være en tillidsskabende faktor. M1 udtrykker det således: *”Det giver mig meget tillid til hende og vide, at hun kan faktisk, altså alle tider nærmest på døgnet, altså ordentlige tider. Hun står til rådighed. Hun er klar til at hjælpe, så snart der er behov for det. Der er ikke noget med, amen at hun har arbejdstimer eller at hun har haft for mange timer. Det er rart”*. Ovenstående citat kan blandt andet tolkes som bestående af elementer, der adskiller sig fra en offentlig indsats. Særligt M1 har stor gavn af sin mentors ressourcer, og har samtidig en bevidsthed om, hvorledes hun kan trække på disse ressourcer. Relationen til mentoren kan således være medvirkende til, at M1 bedre kan håndtere nogle af sine sociale problematikker: *”Så hun har nogle kompetencer, som jeg ikke kan nå, og så kan hun ligesom komme med de ting og sige: ”Jamen har du tænkt over, at det bare er sådan og sådan og der måske ikke ligger så meget i det?”, hvor jeg måske godt kan overtænke det og netop have de angsttanker som der [...]”*. Mentoren kan således

bidrage til at skabe sammenhæng og skabe bedre forudsætnin-
ger for, at M1 bliver i stand til at forklare uforudsete hændelser i
livet og dermed styrke M1s begribelighed.

M2 vægter særligt i interviewet det sociale element, som Bin-
deleddet repræsenterer. M2 beskriver, hvordan aftalerne med
mentoren er et holdepunkt i hverdagen: *"Hvis man befinder sig
hernede i for lang tid, så begynder man at kede sig. Og ked-
somhed ryger hurtigt over i, hvad kan man kalde det, i gåse-
øjne "dårligt selskab". Ehm, altså med de andre beboere, som
har en nemmere tendens til at tage stoffer og sådan noget.
Og hvis man så går og keder sig, så er det bare nemmere og
falde i. Men det hjælper også lige så meget at have noget
at se frem til med ens mentor. At det ligesom også er noget
der hjælper, og også at komme ud af huset og være sammen
med en almindelig dannet person[...]".* I dette citat kan det ses,
hvor stor værdi den frivillige indsats kan tillægges at have for
M2s hverdag. Dette kan ses i sammenhæng med den solida-
riske anerkendelse, som forrige afsnit indikerer, at mentoren
formår at bidrage til. En anerkendelse af individet som socialt
og unikt kan således fremme komponenten meningsfuldhed, da
meningsfuldhed for M2 bliver koblet sammen med det sociale
samvær med mentoren.

Endvidere kan der ud fra ovenstående citat argumenteres for,
at M2s mentor er en beskyttelsesfaktor⁴ blandt den store risiko-
faktor, han henviser til, at de andre unge på forsorgshjemmet
kan udgøre. De jævnlige aftaler med mentoren betyder, at hans
generelle følelse af kedsomhed reduceres, og hverdagen bliver
præget af meningsfuldhed, hvilket må tolkes som en afgørende
faktor til at fremme recovery.

Sammenfattende kan det vurderes, at mentoren er med til at
styrke de unges OAS, og dermed muligheden for i højere grad at
kunne håndtere de stressfaktorer, som livet byder (Antonovsky,
2000). Dog ses der en forskel i, hvilke komponenter i OAS men-
toren primært styrker. Forskellen kan hænge sammen med, at
de to unge har forskellige behov, hvorfor mentorerne i kraft
heraf kan få differentierede roller.

Det overordnede formål med Projekt Bindeleddet er at støtte
den unge i overgangen fra gade til hjem. En rapport udarbejdet
af SFI fremhæver særligt fem faktorer⁵, som er fundamentale
i relation til at være i stand til at fastholde egen bolig som tid-
ligere hjemløs (Stigard, 2011). Det ses ud fra projektets tolknin-
ger, at Bindeleddet kan bidrage til aktiviteter i hverdagen og et
netværk, som af rapporten fremhæves som væsentlige faktorer.
Bindeleddet kan desuden udgøre et nyt begyndende netværk,
som ikke rummer samme risikofaktorer som et manglende eller
et primært netværk i hjemløsemiljøet.

Albert Bandura – Social læring

Min oprindelige intention om at undersøge, hvorvidt de unge
modelindlærer af deres mentor, har vist sig at være svær at
tolke på. Dette kan blandt andet skyldes, at de mentorskaber,
som ligger til grund for denne analyse, har været etableret i
relativt kort tid. Jeg finder det på trods heraf alligevel relevant
at analysere på, hvorvidt der i mentorrelationerne er grundlag
for social læring på sigt. Hertil inddrages interviewet med M2,
som i særlig grad udtrykker et ønske om at opnå social læring
og besidder ligeledes en bevidsthed om, at han kan lære af sin
mentor, hvilket ikke gør sig gældende i samme omfang for M1.

M2 fremhæver, at han ser og lærer, hvordan det er at være ung i
dagens Danmark igennem mentorerne, og med dette kan man
antage, at uden mentorerens tilstedeværelse ville han ikke have
nogle modeller for majoritetsungdommen til at modellere egen
adfærd. Dette er udtryk for, hvad Bandura definerer som moti-
ivering for realisering, da M2 udtrykker, at mentorerens adfærd
er forenelig med de normative standarder samfundet har for,
hvad der anses som værende god adfærd.

Denne motivation skal ses i relation til, at de unge har en
opmærksomhed på deres mentor, hvilket den førnævnte aner-
kendende matchingsproces blandt andet kan ligge til grund
for. Denne måde at etablere mentorparrene på kan gøre, at der
er en styrket opmærksomhed på mentoren, eftersom matchet
sker med udgangspunkt i den unges egne ønsker.

Sammenfattende kan det ses, at rammerne for Projekt Binde-
leddet muliggør social læring, da rammerne bevirker, at de unge
har en opmærksomhed på modellen og har mulighed for at fast-
holde det observerede. Derudover kræver det en motivation til
at realisere det observerede, hvilket kan være individuelt fra
ung til ung. I nærværende analyse ses, at M2 har en stærk moti-
vation for at lære af sin mentor, hvorfor det kan antages, at de
rette forudsætninger for M2 er til stede for modelindlæring.

Vurdering

Et samarbejde mellem frivillige og professionelle kan i dette
casestudie tolkes som en styrkelse af det sociale arbejde, idet
de unge igennem den frivillige indsats bliver anerkendt på
områder, som den offentlige indsats ikke har mulighed for i
kraft af det frivillige element. De unge opnår anerkendelse i den
solidariske sfære igennem relationen til mentoren og fælles-
arrangementerne i Bindeleddet. Ligeledes ses det, at mentor-
relationen skaber grundlag for anerkendelse i privatsfæren, idet
mentoren kan positionere sig som primærrelation. Den frivillige
indsats kan således tolkes som afgørende i relation til at skabe
grundlag for de unges mulighed for at udvikle et positivt selv-
forhold med udgangspunkt i Axel Honneths anerkendelsesteori.

Det ses endvidere af undersøgelsen, at den frivillige indsats er
med til at styrke de unges oplevelse af sammenhæng, hvilket
anerkendelsen anses som en medvirkende faktor til. En styrket
OAS må vurderes som et væsentligt element for den unges
mentale sundhed og således en vigtig faktor i relation at fast-
holde egen bolig. Der ses en variation i, hvilke komponenter i
OAS de unges mentorer primært styrker, men sammenfattende
kommer det til udtryk, at den frivilliges tilgængelighed bevirker,
at de unges håndterbarhed styrkes. Det ses endvidere, at
mentoren kan bidrage med meningsfuldhed i hverdagen og
deraf fungerer som en beskyttelsesfaktor i en recovery-proces,
ligesom det tolkes, at mentoren kan bidrage til en styrket
begribelighed.

Sammenfattende kan Bindeleddet som frivilligt projekt være
med til at forebygge tilbagefald til hjemløshed og skabe grund-
lag for positiv udvikling hos de unge i kraft af anerkendelses-
elementerne og styrkelsen af OAS. Bindeleddet som indsats kan
vurderes at være i overensstemmelse med den indledningsvise
definition af socialt arbejde, da indsatsen i casen kan påvirke de
unge i relation til at forandre de uønskede sociale forhold. Yder-
mere kan mentorerne i Bindeleddet vurderes som værende en

faktor, som kan understøtte forsorgshjemmets sociale indsats,
da de kan bidrage som en særlig støtte og med elementer i
de unges hverdag, som det offentlige tilbud ikke har samme
mulighed for. Således ses samspejlet mellem de to indsats-
er som værende en styrkelse af den samlede sociale indsats. Med
udgangspunkt heri kan den viden projektet har skabt, således
siges at være med til at kvalificere socialt arbejdes praksis.

Ny forforståelse

I mødet med denne case har min forforståelse udviklet sig.
Den forforståelse som kommer til syne i problemformuleringen
omhandlende den svækkelsesrisiko, der kan ligge i at inddrage
frivillige i det sociale arbejde, er der ikke fundet belæg for i nær-
værende case, hvorfor denne forforståelse ikke fastholdes. Som
det fremgår af vurderingen, er forforståelsen blevet yderligere
nuanceret. Det vil således være interessant at møde en anden
case, og bringe denne forforståelse på spil som en del af den
hermeneutiske cirkel.

⁴ En beskyttelsesfaktor er en betegnelse for et forhold, som modvirker risikofaktorerens påvirkning (Ejrnæs, 2015, s. 55)

⁵ Disse fem faktorer er: Et nyt liv i et nyt miljø, familie og netværk, samvær med børnene i egen bolig, aktiviteter i hverdagen og administration af økonomi.

Litteraturliste

Bøger

Antoft, R. & Salomonsen, H. H. (2012). Det kvalitative case-studium: introduktion til en forskningsstrategi. I R. Antoft, M. H. Jacobsen, A. Jørgensen & S. Kristiansen (red.), *Håndværk og horisonter: Tradition og nytænkning i kvalitativ metode*. Odense M: Syddansk Universitetsforlag.

Antonovsky, A., (2000). *Helbredets mysterium*. København: Hans Reitzels Forlag.

Bertelsen, P., (2014). *Personlighedspsykologi*. Frederiksberg: Frydenlund.

Bundesen, P. (2016). *Sociale problemer og socialpolitik*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Ejrnæs, M. (2015). Risiko, risikofaktorer og resiliens. I T. Erlandsen, N. R. Jensen, S. Langager & K. E. Petersen (red.), *Udsatte børn og unge – en grundbog* (s. 47-57). Hans Reitzels Forlag.

Fog, J. (2004). Med samtalen som udgangspunkt. (2. udg.). København: Akademisk Forlag.

Fredslund, H. (2012). Den filosofiske hermeneutik – fra filosofi til forskningspraksis. I C. Nygaard (red.), *Samfundsvidenskabelige analysemetoder* (2. udg., s. 75-100). Frederiksberg C: Samfundslitteratur.

Honneth, A. (2003). *Behovet for anerkendelse: en tekstsamling*. København: Hans Reitzels Forlag

Honneth, A. & Fraser, N. (2008). Anerkendelse og retfærdighed. I M. H. Jacobsen og R. Willig (red.), *Anerkendelsespolitik*, Odense: Syddansk Universitetsforlag, s. 140-161

Højbjerg, H. (2013). Hermeneutik: Forståelse og fortolkning i samfundsvidenskaberne. I L. Fuglsang, P. B. Olsen & K. Rasborg (red.), *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne*. (3. udg., s. 289-325). Frederiksberg C: Samfundslitteratur.

Juul, S. (2012). Hermeneutik. I S. Juul & K. B. Pedersen (red.), *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori: en indføring*. (s. 107-146). Hans Reitzels Forlag.

Jørgensen, A. (2008). Hermeneutik, fænomenologi og interaktionisme: tre sider af samme sag? I M. H. Jacobsen & K. Pringle, (red.), *At forstå det sociale – sociologi og socialt arbejde* (s. 221-245). København: Akademisk Forlag.

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Interview: Det kvalitative forskningsinterview som håndværk*. (3. Udg.). København: Hans Reitzels Forlag.

La Cour, A. (2014). *Frivillighedens logik og dens politik: En analyse af den personrettede frivillige sociale indsats og statens frivillighedspolitik*. Frederiksberg C: Nyt fra Samfundsvidenskaberne.

Launsø, L., Rieper, O. & Olsen, L. (2017). *Forskning om og med mennesker: Forskningstyper og forskningsmetoder i samfundsforskning*. (7. udg.). København: Forfatterne og Munksgaard.

Uggerhøj, L. (2008). Hvad er socialt arbejde? En indkredsning af et mangfoldigt og komplekst felt. I M. H. Jacobsen & K. Pringle (red.), *At forstå det sociale – sociologi og socialt arbejde* (s. 37-56). København: Akademisk Forlag.

Tanggaard, L. & Brinkmann, S. (2015). Interviewet: Samtalen som forskningsmetode. I S. Brinkmann & L. Tanggaard (red.), *Kvalitative metoder: En grundbog* (2. udg., s. 29-53). Hans Reitzels Forlag.

Thagaard, T., (2004). *Systematik og indlevelse: En indføring i kvalitativ metode*. Akademisk Forlag A/S.

Web

Benjaminsen, L. [VIVE] (2017). *Rapport – Hjemløshed i Danmark 2017. National kortlægning*. Hentet d. 10 april 2018 fra <https://www.sfi.dk/publikationer/hjemloeshed-i-danmark-2017-13453/>

Bindeleddet (2016a). *Om Bindeleddet*. Hentet d. 22. april fra <http://bleddet.dk/om-bindeleddet>

Bindeleddet (2016b). *Projekter*. Hentet d. 22. april fra <http://bleddet.dk/projekter>

Bindeleddet (2016c). *Frivillige*. Hentet d. 4. maj fra <http://bleddet.dk/frivillige>

Finansministeriet & Børne- og Socialministeriet. (2017). Regeringen vil styrke frivilligheden i hele landet. Hentet d. 23 april 2018 fra <https://www.regeringen.dk/nyheder/civilsamfunds-strategi/>

Frivillighovedstad 2018 (2018). *Baggrund*. Hentet d. 5. marts 2018 fra <http://frivillighovedstad.dk/om-os/>

Hjære, M., & Jørgensen, H. E. D. [Center for frivilligt socialt arbejde] (2017a). *Tal om det frivillige Danmark – Analyse af befolkningens frivillige engagement*. Hentet den 27. februar fra <https://frivillighed.dk/viden-og-fakta/frivilligrapporten-2016-2018-tal-om-det-frivillige-danmark>

Hjære, M. & Jørgensen, H. E. D. [Center for frivilligt socialt arbejde] (2017b). *Tal om kommuner og frivillighed – Analyse af kommunernes engagement og samarbejde på det frivillige velfærdsområde*. Hentet d. 27. februar 2018 fra <https://frivillighed.dk/viden-og-fakta/frivilligrapporten-2016-2018-tal-om-det-frivillige-danmark>

Løppenthin, R., (2. Februar 2018). Topforskere udlægger data: Sådan skal vi forstå nye tal om frivillighed. Hentet d. 26. februar 2018 fra <https://www.altinget.dk/civilsamfund/artikel/topforskere-udlaegger-data-saadan-skal-vi-forstaa-nye-tal-om-frivillighed>

Stigaard, D. L. [SFI] (2011). *Fra hjemløshed til egen bolig: Et interviewstudie blandt tidligere hjemløse*. Hentet d. 26 maj 2018 fra <https://www.sfi.dk/publikationer/fra-hjemloeshed-til-egen-bolig-4279/>

Socialstyrelsen (u.å.). *Vidensportalen på det sociale område: Recovery*. Hentet d. 22. maj 2018 fra <https://vidensportal.dk/voksne/recovery>

Stürup, K. (2014). *Næsten hver femte hjemløs var anbragt som barn eller ung*. Hentet d. 10. april 2018 fra <https://ast.dk/midlertidige-upublicerede-mapper/analyser-pa-ministerområdet/det-sociale-omraade-og-beskaeftigelsesomraadet/naesten-hver-femte-hjemlos-var-anbragt-som-barn-eller-ung>

Aarhus Kommune (16. Juli 2017). *Malmøgade – et forsorgstilbud for unge*. Hentet d. 21. februar 2018 fra <https://www.aarhus.dk/da/borger/Handicap-og-socialpsykiatri/Psykisk-saarbare-og-udsatte-voksne/Bostoette-botilbud-og-forsorgshjem/Malmoegade.aspx>

Aarhus Kommune (11. Februar 2016). *Unge herberg åbner i Aarhus Nord*. Hentet d. 10. maj 2018 fra <https://www.aarhus.dk/da/omkommunen/nyheder/2016/Februar/Unge-herberg-aabner-i-Aarhus-Nord.aspx>

Lovstof

Serviceoven. LBK. nr. 102 af 29/01 2018. Bekendtgørelse af lov om social service.

Vejledning nr. 9096 af 21. februar 2018. Vejledning om botilbud m.v. til voksne. (VEJ nr. 9096)

Vejledning nr. 10266 af 19. december 2017. Vejledning om det frivillige område efter serviceoven. (VEJ nr. 10266)

Oversigt over Bachelorprojekter

i UC Viden fra januar 2018 og juni 2018

Bachelorprojekter kan søges frem i UC Viden Studenterportal dækkende fem år tilbage, dog vil der kun være adgang til de projekter, der giver fuldtekst adgang. Du skal være ansat eller studerende på en af professionshøjskolerne for at kunne søge i bachelorprojekterne.

UC Viden dækker forskning og udviklingsaktiviteter i professionshøjskolerne, herunder VIA Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus. I UC Viden registreres publikationer, projekter, forskning- og udviklingsaktiviteter, undervisningsforløb og konsulentydelse.

Læs mere her:

<https://www.bibliotekerne.via.dk/da/page/uc-viden>

